

## ТЕЛЕКОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА

I. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИСКИ УСЛУГИ.....	2
A. Основни податоци .....	2
B. Правна и институционална рамка.....	2
C. Политика и регулаторни рамки .....	10
D. Опис на секторот .....	19
II. ПОШТЕНСКИ УСЛУГИ .....	26
A. Општа правна рамка .....	26
B. Обврски за универзални услуги (УСО) .....	27
C. Режим на издавање дозволи и овластувања .....	28
D. Резервирана област.....	29
E. Даватели на универзални услуги (УСП).....	30
F. Тарифи за универзални услуги .....	31
G. Сметководство .....	31
H. Квалитет на услугите .....	32
I. Жалбена постапка .....	33
J. Национално регулаторно тело.....	33
III ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА .....	34
A. Политика.....	34
B. Основни податоци за интернет пристап.....	50
C. Истражување .....	66
D. Јавен сектор.....	75
E. Приватен сектор .....	78

## I. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИСКИ УСЛУГИ

### A. Основни податоци

Ве молиме да доставите основни податоци за моменталната состојба на пазарот на телекомуникациски услуги во вашата земја. Показателите треба да се одберат за да се овозможи приказ на Македонскиот пазар сличен на оној кој земјите кандидатки го користат во редовните извештаи<sup>(1)</sup> за спроведување на регулаторната рамка на ЕУ. Референтен датум е 30.06.2004 (за податоци за статусот) или календарска година 2003 (за кумулативни податоци).

За понатамошни упатства во врска со бараните индикатори ве молиме да ги земете предвид извештаите објавени за земјите кандидати на веб-сајтот на ДГ ИНСФО на: [http://europa.eu.int/information\\_society/topics/ecom/all\\_about/international\\_aspects/main\\_areas\\_work/eu\\_enlargement/index\\_en.htm](http://europa.eu.int/information_society/topics/ecom/all_about/international_aspects/main_areas_work/eu_enlargement/index_en.htm)

Деловите 4, 5 и 6 од извештаите се релевантните делови, а значењето на кратенките користени во извештаите е објаснето во дел 7. Прашалникот кој се користел за збир на овие извештаи може да се побара од Комисијата.

Основните податоци и статистики се дадени во табелите во анекс, види 19\_Анекс\_01.

### B. Правна и институционална рамка

**1. Ве молиме опишете ја правната рамка на секторот со осврт кон постоечкото и планираното примарно и секундарно законодавство.**

Со Законот за телекомуникации (“Службен весник на РМ” бр. 33/96, 17/98, 28/00, 04/02 и 37/04) се уредени прашањата за условите и начинот под кои се остварува дејноста во областа на телекомуникациите.

Со измените на Законот за телекомуникации од 1998 година се обезбедија услови за приватизација на А.Д. “Македонски телекомуникации” (во натамошниот текст А.Д. МТ), се дефинираа ексклузивните права во одреден сегмент, се вовеле конкуренција во мобилната телефонија и во интернет услугите, се дефинира обсегот и условите за давање на универзална телекомуникациска услуга, се уреди прашањето на давање на телекомуникациски услуги по пат на концесија, се дефинира управувањето, користењето и контролата на радиофреквентниот спектар, како и процедурата со користењето на радио станици и терминална опрема, како и вршењето на инспекцискиот надзор.

Исто така, со измените на Законот за телекомуникации од 1998 година востановено е Регулаторно тело за телекомуникациите -Управа за телекомуникации, како правно лице, во состав на Министерството за транспорт и врски.

Со измените на законот за телекомуникации од 2004 година, е овозможена конкуренција во Република македонија превземена со Спогодбата за стабилизација и асоцијација за воведување на конкуренција и либерализација од 01.06.2004 година.

Измените на законот од 2004 година содржат одредби со кои се обезбедува поголема заштита на корисниците на телекомуникациските услуги во однос на ограничувањето на достапноста на услугите без надоместок, добивање на детална сметка без надоместок и др.

Врз основа на Законот за телекомуникации, покрај други акти, донесени се и следните подзаконски акти:

- Правилник за меѓусебно поврзување на јавни телекомуникациски мрежи; (Сл Весник на РМ бр. 69/99);
- Правилник за универзална услуга; (“Службен весник на РМ” бр.106/00);
- Правилник за нумерација; (“Службен весник на РМ” бр. 47/99, 39/02);
- План за намена на радио фреквенции (“Службен весник на РМ” бр. 62/97); и др.

Во првото тромесечје на 2005 година ќе се донесе нов Закон за електронски комуникации, кој ќе ја уредува областа на комуникациите, базиран на европското законодавство, односно на директивите, одлуките и препораките од Реформските пакети на Европската Унија и тоа: Директивата 2002/19/ЕС за интерконекција и пристап до електронските комуникациски мрежи и услуги (Директивата за пристап), Директивата 2002/20/ЕС за овластувања на електронски комуникациски мрежи и услуги (Директива за овластување); Директивата 2002/21/ЕС за заедничка регулативна рамка за електронски комуникациски мрежи и услуги (Рамковна директива); Директивата 2002/22/ЕС за универзална услуга и за правата на корисниците што се однесуваат на електронските комуникациски мрежи и услуги (Директива за универзална услуга); Директивата 2002/77/ЕС за конкуренција на пазарот за електронски комуникациски мрежи и услуги; Директивата 2002/58/ЕС која се однесува на обработката на личните податоци и заштита на приватноста во електронските комуникации (Директива за заштита на податоците и приватноста); Одлуката 2002/67/ЕС за регулативна рамка за користење на радиофреквенцискиот спектар во ЕУ (Одлука за радиофреквенцискиот спектар) : Регулотива 2000/2887/ЕС за неврзан пристап кон локална јамка односно претплатничка линија; Директива 98/48/ЕС, која ја надополнува Директивата 98/34/ЕС за обезбедување на услуги на информатичко општество: Директива 98/84/ЕС за правна заштита на услугите кои се базирани или се поврзани со условен пристап; Директива 98/61/ЕС која ја надополнува Директивата 97/33/ЕС за преносливост на број и предизбор на оператор; Директива 98/10/ЕЗ за примена на принципот за слободен пристап на мрежа (ОНП) за говорна телефонија; Директива 92/44/ЕС за изнајмени линии; Директива 97/33/ЕС за интерконекција во телекомуникациите за обезбедување на универзална услуга и интероперабилност со примена на принципот (ОНП).

Новиот закон ќе обезбеди либерализација и конкуренција во сите сегменти на телекомуникацискиот пазар, недискриминаторни услови за пристап на PSTN мрежата од страна на новите оператори и сервис провајдери ; објективни критериуми и разумни цени за интерконекција и изнајмени линии; обезбедување на универзална услуга со задолжителен минимален пакет на сервиси; заштита на корисниците на телекомуникациски услуги; востановување на независно регулаторно тело (Агенција) за телекомуникации, и други прашања сврзани со целосно уредување на телекомуникацискиот сектор.

Со новиот Закон за електронски комуникации и со подзаконските акти кои ќе произлезат од законот, целосно ќе се уреди областа на комуникациите во Република Македонија.

**2. Ве молиме опишете ја постоечката и планираната институционална рамка на секторот со осврт на владините тела, улогата на Собранието и можната улога на собраниските комисии, како и улогата на претставничките организации на учесниците во јавниот и приватниот сектор и на потрошувачите.**

Според Законот за телекомуникации (“Службен весник на РМ” бр. 33/96, 17/98, 28/00, 04/02 и 37/04) за регулирање на работите во областа на телекомуникациите надлежни се Министерството за транспорт и врски и Управата за телекомуникации.

Министерството за транспорт и врски ја реализира политиката на Владата на Република Македонија во областа на телекомуникациите; ги координира телекомуникациските активности; го унапредува развојот на конкуренцијата; го донесува Планот за намена на радиофреквенциските опсези на предлог на Управата; ја изготвува и донесува листата на универзални услуги; ги спроведува уредбите на Владата на Република Македонија за вршење на телекомуникациски активности при постоење на воена или вонредна состојба или природни катастрофи; соработува со администрациите на странските држави; врши меѓународна координација на радиофреквенциите; ја застапува Република Македонија во меѓународните

переговори во областа на телекомуникациите и во меѓународните организации и конференции во областа на телекомуникациите.

Управата за телекомуникации ги спроведува следните активности:

- обезбедува корисниците да имаат пристап до јавните телекомуникациски мрежи и јавните телекомуникациски услуги на недискриминаторска основа;
- презема мерки и пропишува заштита за да ги спречи јавните телекомуникациски оператори и давателите на јавна телекомуникациска услуга од ангажирање во антиконкурентни активности;
- ги контролира цените и квалитетот на јавните телекомуникациски услуги согласно одредбите од овој закон;
- прави анализи и редовно доставува извештај до Министерството за транспорт и врски во врска со развојот во областа на телекомуникациите во Република Македонија и во странство;
- дава предлози на министерот за транспорт и врски за доделување на концесии;
- дава предлози на министерот за транспорт и врски во врска со износот на надоместоците пропишани во согласност со овој закон;
- издава дозволи за телекомуникациски активности пропишани во овој закон;
- одобрува употреба на радио станици и терминална опрема кои се користат во Република Македонија и издава сертификати за одобрување;
- утврдува стандарди за меѓусебното поврзување на телекомуникациските мрежи, кога јавните телекомуникациски оператори не се во состојба да се договорат;
- врши инспекциски надзор.

Во Секторот за комуникации како надлежен Сектор во Министерството за транспорт и врски, се изготвуваат текстовите на предлог на законите од областа на телекомуникациите, радиодифузијата и поштенскиот сообраќај и понатаму од страна на Министерството за транспорт и врски се доставуваат во владина процедура. Најнапред законските проекти се разгледуваат од страна на Генерален секретаријат на Владата, понатаму се разгледуваат на Комисија за политички систем и Комисија за тековна економска политика и усогласените текстови се ставаат на седница на Влада. Предлозите на законите од Влада се доставуваат до Собранието на Република Македонија кое ги разгледува на пленарни седници врз основа на претходна собраниска процедура на разгледување од страна на Комисијата за транспорт и врски и екологија и Законодавно-правната комисија, каде е можно доставување на амандмани.

При изготвување на законските проекти во Министерството за транспорт и врски е востановена пракса да се врши поширока консултација и со директно учество на јавните телекомуникациски оператори, давателите на јавни телекомуникациски услуги и претставниците на поедини здруженија од приватни електронски медиуми, здруженија на потрошувачи и други здруженија и институции со цел да се согледаат актуелните прашања од сите аспекти.

Согласно Предлог-законот за електронски комуникации, за регулирање на работите од областа на електронските комуникации надлежни се: Министерството надлежно за работите од областа на електронските комуникации и Агенцијата за електронски комуникации.

Министерството надлежно за работите од областа на електронските комуникации: ја реализира политиката на Владата на Република Македонија во областа на електронските комуникации; изготвува законска регулатива од областа на електронските комуникации во соработка со Агенцијата; врши работи во врска со развојот на електронските комуникации и информатичките технологии.

Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на електронските комуникации, покрај другото, ја подготвува Националната стратегија за развој во областа на електронските комуникации и информатичките технологии; го промовира развојот на конкуренцијата во областа на електронските комуникации и зголемувањето на

достапноста и користењето на електронските комуникации и информатички технологии утврдени од Владата на Република Македонија; ги координира и усогласува работите од областа на електронските комуникации и информатичкото општество; спроведува уредби со законска сила за вршење на дејноста од областа на електронските комуникации во услови на воена и вонредна состојба; дава предлог до Владата на Република Македонија за начинот на користење и времето на спроведување на едиствениот Европски број за итен повик E-112 во Република Македонија; ја промовира Република Македонија во меѓународните организации во областа на комуникациите и информатичкото општество, преговара и потпишува билатерални и меѓународни спогодби во областа на комуникациите и информатичкото општество во име на Владата на Република Македонија.

Исто така, согласно новиот Закон ќе се основа Агенција за електронски комуникации, како независно Регулаторно тело во областа на електронските комуникации. Надлежностите на Агенцијата се таксативно наброени во Предлог-законот, а како позначајни се издвојуваат: надзорот, контролата и следењето на работата на операторите на електронските комуникациски мрежи и на давателите на услуги; обезбедувањето на интерконекција меѓу електронските комуникациски мрежи според недискриминаторски услови врз основа на одобрени референтни понуди; вршењето на регистрација со нотификација на операторите на електронски комуникациски мрежи и даватели на електронски комуникациски услуги; издавањето одобренија за користење на радиофреквенции; доделувањето броеви и серии на броеви на оператори на јавни комуникациски мрежи и даватели на јавни комуникациски услуги; спроведувањето на јавни тендери за доделување и користење на радиофреквенции; контролата на цените на комуникациските услуги и преземањето мерки во случаи кога оператор, сам или заедно со друг има доминантна позиција на релевантниот пазар на комуникациски услуги; контролата на тарифните режими утврдени во постојните договори за концесија; соработката со надлежните институции од областа на радиодифузијата и заштитата на конкуренцијата; донесувањето и спроведувањето на подзаконски акти, како и примената на национални и меѓународни стандарди и технички прописи и др.

Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEХ експертот.

### **3. Кои законодавни и регулаторни одредби обезбедуваат чесна / фер трговија и заштита на потрошувачите во секторот?**

Заштита на правата на корисниците се уредени со Законот за телекомуникации (“Службен весник на РМ” бр. 33/96, 17/98, 28/00, 04/02 и 37/04) и Законот за заштита на конкуренцијата (“Службен весник на РМ” бр. 04/05).

Согласно Законот за заштита на конкуренцијата заради заштита на потрошувачите е предвидено Комисијата за заштита на конкуренцијата да може да побара од операторите во телекомуникацискиот сектор да достават податоци во врска со нивната економско-финансиска состојба и во врска со нивните деловни односи и врски, а исто така во текот на нивното работно време да изврши увид во трговските книги и другите деловни документи. Сопствениците на претпријатијата или нивните застапници (телекомуникациски оператори) се должни да ги дадат бараните податоци, да ги стават на увид трговските книги и други деловни документи и да дозволат пристап до сите релевантни деловни простории.

Со Законот за заштита на конкуренцијата не е изземен секторот за телекомуникации од негова примена. Ова значи дека за секое однесување на извршителите на телекомуникациски услуги со кое се нарушува конкуренцијата е надлежен да постапува конкурентски орган, кој според одредбите на законот е означен како Комисија за заштита на конкуренцијата. Најчесто ваквото однесување се манифестира со злоупотреба на доминантната позиција при формирање на цените на услугите, нерамноправен третман на пазарот и одбивање на пристап за користење на мрежа или инфраструктурни објекти. Со ваквото постапување се штити конкуренцијата на пазарот и корисниците на услугите.

Со член 7 од постојниот Закон за телекомуникации е утврдена заштитата на потрошувачите - корисниците на јавните телекомуникациски услуги.

Имено, јавните телекомуникации во внатрешниот и меѓународниот телекомуникациски сообраќај се достапни на секој корисник, според недискриминаторски, објективни и транспарентни рокови и услови, освен во случаи на ограничувања кои се во врска со капацитетот на давателот на услугата.

Корисникот има право да добива непречена, ефикасна и редовна услуга и да му се надоместува од страна на јавниот телекомуникациски оператор или давателот на јавната телекомуникациска услуга за секој недостаток во квалитетот на јавната телекомуникациска услуга што ја добива.

Фиксниот јавен телекомуникациски оператор, кој е сопственик на јавна телекомуникациска мрежа, должен е преку својата мрежа, каде што е технички изводливо, врз основа на однапред дефинирани услови, на барање на корисник на јавна телекомуникациска услуга да овозможи користење на изнајмени линии со надоместок.

Давателот на јавна телекомуникациска услуга е должен во рамките на услугите што ги дава, на писмено барање на корисникот на јавна телекомуникациска услуга да овозможи ограничување на достапноста на услугата без надоместок. За повторно воспоставување на ограничената услуга, по истекот на периодот од шест месеци, не се плаќа надоместок.

Фиксниот јавен телекомуникациски оператор е должен без надоместок да овозможи пристап до телефонските броеви за итен повик од кој било телефонски терминал и јавна телефонска говорница согласно со Планот за нумерација на телекомуникациските мрежи и услуги на Република Македонија.

На писмен приговор на корисникот на јавна телекомуникациска услуга, давателот на јавна телекомуникациска услуга е должен да му овозможи на корисникот детален преглед за извршената услуга за периодот опфатен со испорачаната сметка без надоместок.

Секој неовластен пристап во јавна телекомуникациска мрежа и терминалната опрема кај корисниците е забранет.

Законот за телекомуникации предвидува право на приговор на износот за извршена телекомуникациска услуга доколку корисникот е незадоволен од истиот, поради што Управата за телекомуникации согласно законските надлежности може да изврши инспекциски надзор/контрола и увид во сметките и доколку се утврди дека корисникот е оштетен врз основа на записник може Управата да му нареди на операторот да ја корегира истата и да му се надомести штета со компензација во наредната сметка за извршени услуги.

Корисникот има право надоместокот за јавната телекомуникациска услуга да биде фактуриран на начин лесен за разбирање.

Давателите на јавни телекомуникациски услуги мораат да склучат Договор со корисниците на услугите/претплатниците за приклучок на телекомуникациската мрежа и давање на јавни телекомуникациски услуги.

Договорот мора да содржи: обезбедување на телекомуникациски услуги и приклучување на мрежата, квалитет на ниво на услугите, износ на надоместокот за почетно приклучување (доколку е предвиден), услови за плаќање на месечната сметка (фактура) и последици од неисполнување на оваа обврска, права и обврски на договорните страни, начин на раскинување на договорот.

Во постапка на изработка е подзаконски акт со кој детално се регулираат општите услови за обезбедување на јавни телекомуникациски услуги во Република Македонија од страна на

давателите на јавни телекомуникациски услуги, се уредуваат односите помеѓу нив и корисниците, се врши утврдување на основните права и обврски на давателите на јавни телекомуникациски услуги и корисниците кои произлегуваат од нивниот меѓусебен договорен однос по основ на користење/обезбедување на јавни телекомуникациски услуги и се обезбедува заштита на корисниците на јавните телекомуникациски услуги.

Со новиот Закон за електронски комуникации ќе се обезбеди заштита на корисниците на комуникациски услуги преку транспарентноста на објавувањето на одлуките за цените и тарифите што се применуваат, податоци и информации кои мораат да бидат објавени од страна на операторите, како и информации кои мора да бидат објавени од страна на Агенцијата за електронски комуникации. Во однос на претплатничките договори кои операторите ги склучуваат со крајните корисници, во Предлог-законот се нотираат елементите кои треба да ги содржи договорот, кои се во функција на заштита на корисниците односно претплатниците. Исто така, се предвидуваат и одредби за заштита на квалитетот на јавните комуникациски услуги, овозможување на право на корисниците на тонско бирање и идентификација на повикувачката линија, нивно право на упис во телефонските именици, како и правото на крајните корисници до одредено ниво да добијат детална сметка /наплаќање по ставки што ќе овозможи корисниците да го потврдат и контролираат своето користење на телефонската услуга и висината на наплатениот износ. Понатаму, предвидени се одредби за право на приговор и тужба во врска со пристапот и начинот на обезбедувањето на услугите, одредби кога може да се ограничи или прекине без согласност на корисникот пристапот до јавна телефонска мрежа (заради надградба, модернизација, одржување или во случај на неправилности или направени штети), како и одредби кои се однесуваат на влијанието на јавноста врз формулирањето на критериуми и мерки за пазарот на електронските комуникации од страна на Агенцијата.

Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEX експертот.

#### **4. Кои се регулаторните постапки и инструменти за безбедност на податоците и заштита на приватноста во секторот?**

Регулаторните инструменти и постапките со кои се обезбедува сигурност на податоците и заштита на приватноста на податоците, се пропишани во Законот за телекомуникации (“Службен весник на РМ” бр. 33/96, 17/98, 28/00, 04/02 и 37/04).

Телекомуникациските мрежи и средства мора да се проектираат, градат, употребуваат и одржуваат на начин што со нивната работа нема да се предизвикаат пречки во работата и употребата на други телекомуникациски мрежи и средства (член 64 од Законот).

Имателите и ператорите на телекомуникациските мрежи и средства не смее да го спречуваат функционирањето на телекомуникациските мрежи и средства на други иматели и оператори (член 8).

Имателите и операторите на телекомуникациските мрежи и средства и давателите на јавните телекомуникациски услуги се должни во рамките на техничките можности да обезбедат неповредливост на тајноста на пораките, а особено неповредливост на тајноста на пораките што се пренесуваат во услови на вонредна состојба.

На лицата на кои им е достапна содржината на пораките што се пренесува преку телекомуникациските мрежи и средства им е забрането содржината да ја пренесуваат/соопштуваат на неовластени лица.

Доколку не се обезбеди неповредливост на тајноста на пораките особено неповредливост на тајноста на пораките што се пренесуваат во услови на вонредна состојба или содржината на пораките се соопштува на неовластени лица, во Законот за телекомуникации е предвидена казнена мерка како прекршок, поради што Управата за телекомуникации против

прекршителите може да поведе прекршочна постапка согласно Законот за прекршоци ("Службен весник на РМ" бр. 15/97)

Заштитата на тајноста на пораките не се однесува на пораките за кои со меѓународните договори што ги склучила, односно им пристапила Република Македонија и според прописите на Република Македонија се предвидува отстапување од оваа обврска (член 10).

Со Договорите за концесија склучени помеѓу Министерството за транспорт врски и операторите, уреден е делот за доверливоста на комуникациите и информациите за претплатниците, при што е предвидено дека концесионерот треба да воведи ефективни постапки и да ги користи своите најголеми напори да ја гарантира неповредливоста и доверливоста на комуникациите на корисници, да воведи и постапки за зачувување на доверливоста на деловните тајни и личните податоци кои се однесуваат не претплатниците.

Концесионерот треба да обезбеди печатен именик или именици, или пак нови изданија на истите, печатени на годишна основа, за географското подрачје или подрачја кои што може да ги определи концесионерот, кои што ги содржи сите претплатници на телекомуникациски услуги, освен оние што конкретно барале да не бидат вклучени.

Како минимум секој именик ги вклучува, во стандартен формат, имињата на претплатниците во подрачјето, точната кратенка за нивната адреса како што е посочено од страна на претплатниците, нивните телефонски броеви, како и список на меѓумесни и меѓународни повикувачки броеви и броеви за итни и оперативни услуги.

При давање на услуги од доменот на информатичките технологии кои се состојат од пренос на информации преку телекомуникациска мрежа, пренесувањето и обезбедувањето на пристап вклучуваат автоматско, посредничко и преодно чување на информациите што се пренесуваат за време на вршењето на преносот за единствената цел за извршување на преносот преку телекомуникациската мрежа под услов информацијата, односно податоците, да не се чуваат подолго отколку што е тоа неопходно потребно за преносот.

Услугите од доменот на информатичката технологија можат да се користат во пропишана постапка со посебен закон за информирање на надлежните јавни органи за претпоставени нелегални активности кои се преземени, за информации обезбедени од страна на корисниците на услугите или обврска за пренесување до надлежните органи на нивно барање и информации кои овозможуваат идентификација на корисниците на нивната услуга со кои имаат договор за чување (член 7-а, 7-б, 7-в, 7-г од измените на Законот за телекомуникации бр. 04/02).

Со новиот Закон за електронски комуникации ќе се уредат прашањата кои се однесуваат на тајноста и доверливоста на комуникациите, при што операторите се должни да обезбедат технички и организациони мерки за заштита на нивните мрежи, да обезбедат можност за идентификација и рестрикција на прикажувањето на повикувачката или повиканата претплатничка линија, да ги избришат или да ги направат анонимни податоците за телефонскиот сообраќај што го реализирале претплатниците, како и да не се прикажуваат податоците за локација на претплатниците, а кои не се во контекст на потребни податоци за реализирање на телефонскиот сообраќај. Исто така, на претплатниците им е овозможен слободен избор на нивните податоци кои треба да бидат ставени во телефонски именик или целосна рестрикција за нивно прикажување.

Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEH експертот.

**5. Какви механизми постојат за надзор на пазарот и решавање на спорите во тој поглед?**



Надзорот на пазарот и решавање на споровите на пазарот на телекомуникации го вршат: Управата за телекомуникации согласно Законот за телекомуникации (“Службен весник на РМ” бр. 33/96, 17/98, 28/00, 04/02 и 37/04), Министерството за економија преку Државниот пазарен инспекторат и Комисијата за заштита на конкуренцијата според Законот за заштита на конкуренцијата (“Службен весник на РМ” бр. 04/05).

Комисијата за заштита на конкуренцијата според Законот за заштита на конкуренцијата, во случај на спречување, ограничување и нарушување на конкуренцијата донесува одлуки. Против одлуките на Комисијата може да се вложи жалба, по кој одлучува второстепена комисија. Против одлуките на истата може да се поведе постапка за управен спор пред Врховниот суд на Република Македонија. Истовремено неизвршувањето на одлуката на овој орган претставува прекршок, за кој може да се изрече парична казна на правното лице и одговорното лице во него, во постапка пред суд.

Управата за телекомуникации врши надзор на пазарот и донесува решенија и наредби во согласност со Законот за телекомуникации. За сите прашања во врска со постапката пред Управата за телекомуникации кои не се уредени со Законот за телекомуникации се применуваат одредбите на Законот за општа управна постапка (“Службен лист на СФРЈ” бр. 47/86). Решенијата донесени од страна на директорот на Управата за телекомуникации не се конечни и правосилни. Дозволена е жалба во рок од 8 дена од денот на приемот на истите до Комисија при Владата на Република Македонија за решавање на спорови од втор степен. Жалбата изјавена против овие решенија не го одлага нивното извршување.

Во случај странката да не постапи во согласност со донесеното решение од страна на Управата за телекомуникации или одлуката на Второстепената комисија при Влада на Република Македонија, Управата за телекомуникации преку своите инспектори за телекомуникации може да изврши запечатување на телекомуникациска опрема или просторија и пред Основиот Суд да поведе прекршочна постапка согласно Законот за прекршоци (“Службен весник на РМ” бр. 15/97).

Со предлог Законот за електронски комуникации е предвидено Агенцијата за електронски комуникации да ги решава споровите меѓу операторите на комуникациските мрежи и даватели на комуникациски услуги. Постапката за решавање на споровите започнува по службена должност или на барање на една од страните во спорот. Агенцијата е должна при решавање на споровите да ги има во предвид и целите за обезбедување на ефикасна конкуренција и заштита на интересите на корисниците на пазарот и исто така, Агенцијата е должна јавно да ги објавува одлуките во врска со споровите при што треба да има предвид забраната за објавување на деловни тајни на страните. Исто така, во новиот закон е предвидено операторите на комуникациски мрежи и давателите на комуникациските услуги да можат писмено да се договорат спорот да се реши со посредување или арбитража на начин и постапка утврдена со законот.

Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEХ експертот.

## **6. Во кои релевантни меѓународни организации членува вашата земја?**

Република Македонија е членка на:

- Меѓународната унија за телекомуникации (ITU);
- Европската конференција на администрациите за пошти и телекомуникации (CEPT);
- Европски институт за стандардизацијата во телекомуникациите (ETSI);
- Меѓународната организација за сателитски комуникации (INTELSAT);
- Европската организација за сателитски комуникации (EUTELSAT);
- Меѓународната сателитска организација (INMARSAT);
- Европската унија за радиодифузија (EBU);
- Европска организација на телекомуникациски оператори (ETNO);

- Светската трговска организација (WTO) и други организации.

## **C. Политика и регулаторни рамки**

**1. Ве молиме опишете ја политиката која се однесува на секторот за телекомуникации. Доколку постои стратешки документ што го опфаќа овој сектор, ве молиме да доставите примерок на еден од јазиците на ЕУ**

Согласно определбите на Република Македонија за интегрирање во Европската Унија и обврските од Спогодбата за стабилизација и асоцијација, Владата на Република Македонија и Министерството за транспорт и врски во областа на телекомуникациите, континуирано превземаат активности за прилагодување и прифаќање на легислативата и стандардите на ЕУ и нивно имплементирање во национална регулативна рамка за забрзување на процесот на либерализација и дерегулација на телекомуникациите, како и вклучување во глобалното информатичко општество.

Во таа смисла, во новиот Закон за електронски комуникации кој е изготвен од страна на Министерството за транспорт и врски и е во собраниска процедура, ќе бидат вградени решенија компатибилни со Директивите, Регулативите и Препораките од реформските пакети на ЕУ.

Министерството за транспорт и врски во текот на 2005 година ќе изготви и на Владата ќе и предложи документ - Стратегија за развој на електронски комуникации и информатичко општество со кој долгорочно ќе се утврди динамика на реализација на активности во оваа област.

Либерализацијата во телекомуникациите е започната со донесувањето на Законот за телекомуникации во 1998 година, кој е изработен согласно барањата на ЕУ за реформи во телекомуникацискиот сектор. Со него покрај условите за приватизација на јавниот телекомуникациски оператор беа поставени основите за градење на конкуренцијата на пазарот на телекомуникациски услуги. Од него произлегоа и подоцна донесените подзаконски акти за уредување на прашањата за управување со фреквентниот спектар, меѓусебното поврзување на јавните телекомуникациски мрежи, нумерацијата и адресирањето на телекомуникациските мрежи и обезбедувањето на универзална услуга во телекомуникациите. Исто така, со Законот беше создадена основа за формирање на Управата за телекомуникации како национално регулаторно тело. Со Законот овозможено е формирање на слободен пазар на мобилната телефонија, интернет услугите, како и други телекомуникациски услуги преку издавање на концесии според утврдени критериуми освен во сферата на фиксната телефонија, каде поради потребите за рамномерен развој на квалитетната телекомуникациска инфраструктура на национално ниво беше утврден ексклузивен период до 31.12.2004 година за постојниот фиксен телекомуникациски оператор.

**2. Каков е временскиот распоред за усогласување на законодавството со *acquis communautaire*?**

Со новиот Закон за електронски комуникации што би требало да биде донесен од страна на Собранието на Република Македонија во првото тримесечје на 2005 година ќе се уреди целокупната телекомуникациска регулатива на нови основи усогласени со Директивите, препораките и одлуките содржани во реформските пакети на ЕУ и тоа: Директивата 2002/19/ЕС за интерконекција и пристап до електронските комуникациски мрежи и услуги (Директива за пристап); Директивата 2002/20/ЕС за овластувања на електронски комуникациски мрежи и услуги (Директива за овластување); Директивата 2002/21/ЕС за заедничка регулативна рамка за електронски комуникациски мрежи и услуги (Рамковна директива); Директивата 2002/22/ЕС за универзална услуга и за правата на корисниците што се однесуваат на електронските комуникациски мрежи и услуги (Директива за универзална

услуга); Директивата 2002/77/ЕС за конкуренција на пазарот за електронски комуникациски мрежи и услуги; Директивата 2002/58/ЕС, која се однесува на обработката на личните податоци и заштита на приватноста во електронските комуникации (Директива за заштита на податоците и приватноста) и Одлуката 2002/676/ЕС за регулативна рамка за користење на радиофреквенцискиот спектар во ЕУ (Одлука за радиофреквенцискиот спектар); Регулаторната 2000/2887/ЕС за неврзан пристап кон локална јамка односно претплатничка линија; Директива 98/48/ЕС, која ја надополнува Директивата 98/34/ЕС за обезбедување на услуги на информатичко општество: Директивата 98/84/ЕС за правна заштита на услугите кои се базирани или се поврзани со условен пристап; Директивата 98/61/ЕС која ја надополнува Директивата 97/33/ЕС за преносливост на број и предизбор на оператор; Директивата 98/10/ЕЗ за примена на принципот за слободен пристап на мрежа (ОНП) за говорна телефонија; Директивата 92/44/ЕС за изнајмени линии; Директивата 97/33/ЕС за интерконекција во телекомуникациите за обезбедување на универзална услуга и интероперабилност со примена на принципот (ОНП).

Процесот на усогласување и хармонизирање на нашето законодавство со европската легислатива во делот на електронските комуникации е динамичен процес со временска рамка за имплементирање на одделни активности во зависност од развојот на комуникацискиот пазар, економската моќ на стопанството и граѓаните и интересот за влегување на нови телекомуникациски оператори и даватели на телекомуникациски услуги. Се оценува дека за период од 6 до 7 години ќе се постигне целосна усогласеност со *acquis communautaire*.

### **3. Какви се политиката и временскиот распоред за либерализација и приватизација на секторот?**

Политиката на Владата на Република Македонија за либерализација и приватизација на телекомуникацискиот сектор се утврдени со:

- Законот за телекомуникациите (“Службен весник на РМ” бр. 33/96; 17/98; 28/00; 04/02; 37/04);
- Спогодбата за стабилизација и асоцијација склучена меѓу Република Македонија и Европските заедници и нивните земји –членки склучена на 09.Април 2001 година, а влезена во сила на 01.04.2004 година;
- Законот за ратификација на протоколот за стапување во членство на Република Македонија во Светската трговска организација.

Со Законот за телекомуникации од 1998 година, се овозможи воведување на либерализација во телекомуникацискиот сектор во одредени сегменти и тоа во мобилната телефонија, во преносот на податоци и интернет услугите, согласно принципите на Европската Унија за либерализација на телекомуникациите.

Според законот, сите телекомуникациски активности се вршат по пат на концесија и склучување на концисиски договор, со министерот за транспорт и врски како концедент од една страна и концесионерот, од друга страна.

По донесувањето на законот за телекомуникации во 1998 година, во Република Македонија доделени се 10 концесии за вршење на услуги за пренос на податоци и интернет, а во 2001 година доделена е концесија на А.Д. “Космофон“, како втор мобилен оператор.

Во врска со прашањето на приватизацијата, со одредбите на членовите 84-90 од Законот за телекомуникациите од 1998 е предвидена постапка од страна на Владата за приватизација на Постојниот Јавен телекомуникациски оператор - Македонски телекомуникации, преку продажба на дел од акционерскиот капитал на државата, во една или повеќе трансакции на стратешки инвеститор избран преку јавен меѓународен тендер, како и со задржување на право на поседување на златна акција од страна на Владата на Република Македонија.

Приватизацијата на А.Д. МТ е извршена во декември 2000 година, односно јануари 2001 година според Законот за телекомуникации (“Службен весник на РМ” бр. 17/98).

На 01.04.2004 година стапи во сила Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и Европските заедници и нивните земји. Согласно член 95 од Спогодбата, Владата на Република Македонија се обврзува да го хармонизира националното законодавство со она на ЕУ во сферата на телекомуникациите и да обезбеди либерализација на оваа сфера во рок од една година од стапувањето во сила на истата. Токму затоа, Законот за телекомуникации, според кој на А.Д. МТ му беа дадени монополски права до 31.12.2005, беше изменет, со што на А.Д. МТ му беа дадени монополски права до 31.12.2004 година. Имено со член 14 од Законот за изменување и дополнување на Законот за телекомуникации (“Службен весник на РМ” бр. 37/04) се скратува времетраењето на монополските права на А.Д. МТ и тие согласно законот престанаа на 31.12.2004. До овој датум постојниот Јавен Телекомуникациски оператор имаше ексклузивно право да обезбедува фиксни говорни телефонски услуги, телеграфски услуги, телекс услуги, телефонски услуги преку јавни говорници и услуги на изнајмени линии и да гради, поседува и работи со фиксни јавни телекомуникациски мрежи.

И во однос на ексклузивните односно монополските права на кабелските оператори, кои со Законот за радиодифузна дејност (“Службен весник на РМ” бр. 20/97 и 70/03) ги имаа за вршење на кабелска радиотелевизиска услуга на определено подрачје, беа направени измени и дополнувања на Законот за телекомуникациите (“Службен весник на РМ” бр. 37/04), при што со член 14, став 4 се утврдува дека бројот на концесионери за кабелска радио-телевизиска услуга на определено подрачје не е ограничен. Со тоа монополските права се укинати и овозможена е конкуренција во кабелската радиотелевизиска услуга, што практично значи имплементација на Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Со завршувањето на монополските права на А.Д. МТ, од 01.01.2005 година телекомуникацискиот пазар во Република Македонија е отворен за нови оператори и даватели на услуги во фиксната говорна телефонија, во меѓународниот телекомуникациски сообраќај и во градењето и работењето со телекомуникациска инфраструктура.

Во насока на обезбедување на целосна либерализација и конкуренција во сите сегменти на пазарот на електронски комуникации, се пристапи кон донесување на нов Закон за електронски комуникации.

Со предлог Законот за електронски комуникации е предвидена обврска за имателот на постојната фиксна телекомуникациска мрежа - А.Д. МТ да обезбеди на претплатниците на телефонските услуги од својата мрежа да имаат пристап и можност за избор и на друг оператор кој обезбедува услуги во меѓународниот и националниот телефонски сообраќај.

Исто така, со предлог законот се предвидува можност за обезбедување на преносливост на број во случај кога претплатникот го менува операторот, односно давателот на комуникациска услуга, како и можност да се обезбеди и пристап до претплатничката линија и од страна на други оператори и даватели на комуникациски услуги.

Притоа Предлог-законот ги предвидува следниве рокови за постојниот фиксен телекомуникациски оператор А.Д. “Македонски телекомуникации”:

- во рок од 15 дена од денот на стапувањето во сила на законот да донесе и објави референтна понуда за интерконекција и/или пристап;
- во рок од 90 дена од денот на стапувањето во сила на законот да донесе и објави референтна понуда за разврзан пристап на локална јамка;
- во рок од 6 месеци од денот на стапувањето во сила на законот да воведо посебно сметководство за активностите поврзани со интерконекција и/или пристап;
- во рок од 6 месеци од денот на стапувањето во сила на законот да овозможи пристап и користење на специфични мрежни средства;
- до Јуни 2005 година да обезбеди можност за избор на оператор и предизбор на оператор; и

- во рок од две години од денот на влегување во сила на законот да обезбеди можност за преносливост на број.

По иницијалното доцнење во подготовката на предлог законот за електронски комуникации (планирано беше, согласно Програмата за приближување на националното законодавство кон законодавството на Европската Унија за 2004 година, негово донесување во четвртиот квартал на 2004 година), истиот влезе во собраниска процедура и се очекува негово усвојување во првото тримесечје на 2005 година. За да се забрза процедурата на негово донесување, Владата одлучи да го предложи на Собранието на Република Македонија во скратена процедура. Истовремено, побарана е TAIEХ експертиза по однос на текстот на Законот, а евентуалните интервенции ќе бидат вградени како амандмани.

**4. Во која фаза на либерализација се наоѓа моментално секторот? Ве молиме да наведете податоци за:**

- а) инфраструктурата, вклучувајќи ја “алтернативната” инфраструктура;**
- б) употреба на кабелска телевизија за телекомуникации;**
- с) резервирани услуги, либерализирани услуги.**

**а) Инфраструктура, вклучувајќи ја алтернативната инфраструктура**

Во Република Македонија има еден фиксен јавен телекомуникациски оператор - А.Д. “Македонски телекомуникации” на кого е доделена концесија за вршење на фиксни говорни телефонски услуги, телеграфски услуги, телекс услуги, услуги на јавни говорници и услуги на изнајмени линии и за градење, поседување и работење со фиксни јавни телекомуникациски мрежи.

Јавната фиксна телефонска мрежа опфаќа: јавни телефонски центри (100% дигитални) во сите градови и населени места во државата, изградена претплатничка фиксна телефонска мрежа, изградена оптичка и радио мрежа од преносни системи меѓу јавните телефонски центри во државата и кон меѓународните телекомуникациски центри.

За мобилни јавни телекомуникациски мрежи и мобилни јавни телекомуникациски услуги се доделени две концесии во GSM 900 технологијата на А.Д. “Мобимак” и А.Д. “Космофон”.

Јавна телекомуникациска услуга за пренос на податоци во која е вклучена и услугата за Интернет, по пат на концесија се врши од страна на 5 интернет сервис провајдер и тоа: МТ-Нет, Унет, Он-нет, Сонет и Мол.

Доделена е и една концесија на Линк телеком - АД Скопје, за вршење на јавна телекомуникациска услуга за пренос на податоци - пејџинг.

Како алтернативна инфраструктура, по воведувањето на либерализација во телекомуникациите, ќе можат да се користат телекомуникациските мрежи на Електростопанство на Република Македонија и Ј.П. “Македонски железници” кои имаат изградено сопствени мрежи со оптички и други кабловски системи на територијата на Република Македонија.

**б) Употреба на кабелска телевизија за телекомуникации**

За дистрибуција на радио и телевизиски програми или други телекомуникациски сигнали преку кабелски радио и телевизиски мрежи (во кои не е вклучено обезбедувањето на говорни телефонски услуги), на територијата на Република Македонија вкупно се доделени 65 концесии.

Кабелската радио телевизиска мрежа, покрај пренесување на радио телевизиски програми од 01.01.2005 година ќе може да се користи за давање и на други телекомуникациски услуги вклучувајќи говорна телефонија и интернет.

в) Резервирани услуги, либерализирани услуги

Резервирани услуги како монополски права на А.Д. МТ се фиксна говорна телефонска услуга; телеграфски услуги; телекс услуги; телефонски услуги преку јавни говорници; услуги на изнајмени линии; и градење и работење со фиксни и јавни телекомуникациски мрежи.

Другите телекомуникациски услуги како пренос на податоци и интернет услуги се либерализирани и се вршат во услови на конкуренција.

Либерализација на секторот за телекомуникации во Република Македонија во делот на инфраструктурата вклучувајќи ја и алтернативната инфраструктура ќе биде овозможена со влегувањето во сила на новиот Закон за електронски комуникации.

**5. Каква е ситуацијата и политиката во врска со обврските за универзалните услуги?**

Универзалната телекомуникациска услуга е уредена со Законот за телекомуникации . Со Законот е утврден најмал опсег на телекомуникациски услуги, односно е определена почетната група на универзални услуги (член 21 од Законот). Во Законот е предвидено министерот за транспорт и врски да ги донесе прописите со кои се регулира обезбедувањето на универзалните услуги и постапката за надомест што ќе се користи за наплата на тие услуги. Со прописите за обезбедување на универзалните услуги се уредува: идентификација и опис на универзалните услуги; постапки што ќе се користат за избор на давателите на универзални услуги преку јавен тендер или на друг начин; универзалните услуги да се достапни на хендикепираните лица; методи за утврдување на максималните цени за универзалните услуги; механизам за компензација на давателите на телекомуникациски услуги кои ги обезбедуваат универзалните услуги.

Во почетната група на универзални услуги, односно во минималниот опсег на универзални услуги, спаѓаат: пристап на фиксна говорна телефонска услуга; пристап до телефонски броеви на итни служби; пристап до јавни телефонски говорници и телефонски посредници; пристап до оператор и служба за информации. Во Законот е уредено министерот за транспорт и врски да може да ја менува и дополнува листата на универзални услуги со измени и дополнувања на подзаконски акт за универзалните услуги.

Со Предлог-законот за електронски комуникации е дефинирано обезбедувањето на универзална услуга преку минимален број на определени услуги кои треба да бидат достапни на сите корисници без оглед на нивната географска локација, обезбедувањето на задоволителен број на јавни телефонски говорници, како и обезбедувањето достапност до податоци на единствениот телефонски именик и службата за информации. Со законот се предвидува Агенцијата за електронски комуникации да определи еден или повеќе даватели на универзална услуга, преку спроведување на постапка за јавен тендер. При определување на давателите на универзална услуга, Агенцијата мора да ги земе предвид резултатите од работењето и принципите на објективност и транспарентност. Исто така, кога определени услуги во рамките на универзалната услуга не се доволно застапени или воопшто не се застапени, Агенцијата може да спроведе тендерска постапка за избор на давател на тие услуги. Агенцијата склучува Договор со давателот на универзалната услуга по завршената тендерска постапка и по претходно добиена согласност од министерот надлежен за работите од областа на електронските комуникации.

Понатаму, Агенцијата го следи нивото и промените на цените на услугите опфатени во универзалната услуга кои мораат да бидат еднакви на целата територија на Република Македонија. Давателите на универзална услуга можат да понудат посебни цени или пакети за претплатници со статус на социјален случај и /или претплатници со посебни потреби кои ќе се разликуваат од цените што се однесуваат на останатите претплатници. Агенцијата, покрај другото, ги пропишува техничките барања за квалитет на универзалната услуга, техничките параметри и нивно мерење како и минималните услуги за квалитет.

Исто така, со Законот е утврдено дека давателот на универзалната услуга има право на надоместок во случај кога трошоците за обезбедување на универзалната услуга се поголеми од реалните трошоци. Методот на пресметување на реалните трошоци го пропишува Агенцијата, пришто ги зема предвид препораките на Европската унија за универзална услуга. Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEX експертот.

**6. Ве молиме да ја опишете стручноста, структурата и степенот на независност на регулаторното тело за телекомуникации. Доставете и информации за неговото формирање, буџетски и човечки ресурси и административни овластувања.**

Управата за телкомуникации е формирана на 27.11.2000 година како орган во состав на Министерството за транспорт и врски и има својство на правно лице, согласно Законот за организација и работа на органите на државната управа ("Службен весник на РМ" бр. 58/00) и Законот за телекомуникации ("Службен весник на РМ" бр. 33/96, 17/98, 28/00, 04/02 и 37/04).

Со Управата за телекомуникации раководи Директор, кој го назначува и разрешува Владата на Република Македонија по предлог на ресорниот министер на период од 5 години, со можност за остварување на уште еден мандат но не повеќе од два мандата.

За извршување на работите од надлежност на Управата за телекомуникации вработени се вкупно 94 лица распоредени на работни места во 7 Сектори и 24 Одделенија и тоа: Сектор за телекомуникации (Одделение за телекомуникациски мрежи, услуги и стандарди и Одделение за информатика); Сектор за радиокомуникации (Одделение за фиксни и мобилни радио системи и Одделение за сателитски системи и радиодифузија); Сектор за правни кадровски и материјални работи (Одделение за правни работи, Одделение за кадровски работи, Одделение за инспекција во Скопје, Штип и Битола и Стручно административно одделение); Сектор за материјално финансиско работење (Одделение за план и анализа и Одделение за материјално финансиско работење); Сектор за контрола и мониторинг на радиофреквенциите (Одделение за контрола и мониторинг на радиофреквенциите во Скопје, Штип и Битола); Сектор за технички прегледи (Одделение за технички прегледи во Скопје, Штип и Битола и Одделение за одржување на фиксна и мониторинг станица); Сектор за меѓународна соработка (Одделение за следење на меѓународна регулатива и евроинтеграција и Одделение за имплементација на меѓународна регулатива).

Структурата на вработените 94 лица, распоредени по гореневедените сектори и одделенија е следна:

- 43 вработени со висока стручна подготовка од кои (23 дипломирани електротехнички инженери, 5 дипломирани економисти, 5 дипломирани правници 10 од останати факултети)
- 5 со виша стручна спрема
- 46 со средна стручна спрема

Управата за телекомуникации согласно член 18 од Законот за телекомуникации се финансира од наплата на надоместоците за користење на фреквенции, за нумерација и од наплата за надзор. Средствата остварени од наплатените надоместоци се користат за покривање на трошоците за работењето на Управата, а вишокот на средствата се вложуваат во Буџетот на Република Македонија. Годишните средства за работа на Управата ги одобрува министерот за транспорт и врски кои мора да бидат доволни за да може Управата на задоволителен начин да ги извршува работите од своја надлежност. Годишниот буџет на Управата за телекомуникации за 2003 година изнесува 77.455.000 денари (1.264.284 Евра ).

Дејностите и работите од областа на телекомуникациите, согласно член 4 од Законот за телекомуникации, се вршат со одобрение, а одделени дејности или работи од областа на телекомуникациите се вршат по пат на концесија.

Согласно член 18 од Законот, Управата за телекомуникации ги има следните надлежности:

- издава дозволи за телекомуникациски активности пропишани со Законот за телекомуникации;
- одобрува употреба на радиостаници и терминална опрема кои се користат во Република Македонија и издава сертификати за одобрување;
- го одобрува стандардниот договор меѓу јавните телекомуникациски оператори, даватели и корисниците на јавна телекомуникациска услуга;
- ги доделува броевите и обезбедува истите да се користат ефикасно, и броевите и опсезите на броевите ги дава на јавни телекомуникациски оператори и јавни телекомуникациски услуги согласно објективни критериуми и недискриминаторски рокови и услови;
- управува, регулира и доделува фреквенции, подготвува планови за радиокомуникации, назначува фреквенции за предавање и прием, испитува и надгледува мрежи за радиокомуникации и обезбедува да не се користат радиостаниците и уредите од тип кој што не е одобрен;
- решава спорови во прв степен кои произлегуваат од односите меѓу јавни телекомуникациски оператори, даватели и корисниците на телекомуникациски услуги во согласност со Законот за телекомуникации;
- ги испитува повредите на овој закон, одредбите и прописите со кои се применува овој закон, дозволите, концесиите и одобренијата издадени согласно овој закон, обезбедува доверливост на информации добиени за време на овие испитувања, утврдува дали е направена повреда и ако е така покренува соодветна постапка; и
- превзема други активности неопходни за извршување на одредбите утврдени со овој закон

Во Предлог- законот за електронски комуникации, се предвидува основање на Агенција за електронски комуникации како независно Регулаторно тело, кое ќе отпочне со работа со именување на членовите на Комисијата на Агенцијата, (најдоцна во рок од 60 дена од денот на влегување во сила на Законот) и директорот на Агенцијата (во рок од 30 дена од денот на конституирањето на Комисијата). Агенцијата се основа како самостојно и непрофитно правно лице со јавни овластувања и при донесувањето на одлуките е независна од друг државен орган или друго јавно правно лице или трговско друштво што врши дејност од областа на електронските комуникации и треба да биде непристрасна кон нив. Работата на Агенцијата е јавна.

Во законот се предлага Агенцијата да биде одговорна пред Собранието на Република Македонија и должна е за својата работа да му доставува годишен извештај. Органи на Агенцијата се Комисија и директор. Претседателот и членовите на Комисијата ги именува Собранието на Република Македонија, на предлог на Комисијата за прашања на избори и именувања на Собранието на Република Македонија, додека директорот го именува Комисијата по пат на јавен конкурс и тој е професионално ангажиран во Агенцијата со полно работно време.

За претседател и членови на Комисијата, може да бидат именувани лица кои имаат завршено високо образование од областа на електротехничките науки, правото и економијата, со работно искуство над 5 години и со посебни знаења од областа на електронските комуникации, а за директор, покрај горенаведеното, потребно е да поседува и организациски и раководни способности.

Во однос на прашањето на организацијата и вработувањето на Агенцијата, во законот е предвидено со Статут на Агенцијата да се уреди внатрешната организација и начинот на вработувањето во Агенцијата согласно Законот за работни односи ("Службен весник на РМ" бр. 80/03), а одредбите од Законот за државни службеници, нема да се применуваат на вработените во Агенцијата.



Работењето на Агенцијата, според одредбите од новиот закон, треба да се финансира од средства од сопствениот буџет, остварен од приходите од надоместоците предвидени во законот, од донации, заеми и друг вид на финансиска и техничка помош. Годишниот буџет на Агенцијата го усвојува Комисијата и истиот се доставува до Собранието на Република Македонија на одобрување.

Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEH експертот.

**7. Дали може да се обжалуваат одлуките на регулаторното тело? Ако може, опишете ја постапката и резултатите во изминатите 1-2 години.**

Согласно член 80 од Законот за телекомуникации решенијата што ги донесува директорот на Управата за телекомуникации не се конечни и правосилни. Против решенијата кои ги донесува директорот на Управата за телекомуникации на предлог на инспекторот за телекомуникации, е дозволена жалба во рок од 8 дена од денот на приемот на истите до Комисија при Владата на Република Македонија за решавање на спорови од втор степен. Жалбата изјавена против овие решенија не го одлага нивното извршување.

Против решенијата на Комисијата незадоволната страна има право да покрене управен спор до Врховен суд на Република Македонија.

Од формирањето на Управата за телекомуникации, односно за период од четири години донесени се 440 решенија од надлежните инспектори за забрана за вршење на дејност односно за привремено одземање на опремата и уредите. Исто така во овој период покренати се 414 прекршочни пријави, за кои од страна на надлежен суд донесени се 86 пресуди.

Во врска со обжалените првостепени решенија, скоро во сите случаи се потврдени од страна на Комисијата при Владата на Република Македонија за решавање на спорови во втор степен.

Согласно одредбите на Предлог законот за електронски комуникации, кој е во собраниска процедура, во делот за решавање на спорови е предвидено Агенцијата да започне постапка за решавање на спор по службена должност или на барање на една од страните во спорот. Во постапките за решавање на спорови, Агенцијата ги применува одредбите и од Законот за општа управна постапка ("Службен весник на РМ" бр. 47/86). Агенцијата е должна да го реши спорот во рок од 42 дена од денот на приемот на предлогот за започнување на постапка за решавање на спор. Агенцијата е должна јавно да ги објавува одлуките во врска со споровите. Исто така, и против решение на директорот на Агенцијата, незадоволната странка може да поднесе жалба до Комисијата во рок од 8 дена од денот на приемот на решението, а Комисијата е должна да одлучи по жалбата во рок од 15 дена од денот на приемот. Против решението по жалбата на Комисијата може да се поведе управен спор пред Врховниот суд, а постапката е итна и Врховниот суд донесува одлуки со приоритет.

Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEH експерт.

**8. Како се врши доделувањето на фреквенции и броеви/кодови? Ве молиме да ја назначите вклученоста на ЦЕПТ и ИТУ онаму каде што е релевантна.**

Доделување на фреквенции се врши според Планот за намена на радиофреквенциски опсези во Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр. 62/97) и според Плановите за доделба за определени опсези. Планот за намена на радиофреквенциските опсези е изработен и усогласен со Меѓународниот правилник за радиокомуникации на Меѓународната Унија за телекомуникации -ИТУ и одлуките и препораките на ЦЕПТ .

Во Планот за намена за определени радиостаници кои работат во определени радио служби дадени се условите за работа на радиостаниците, односно наведени се стандарди на

Европскиот Институт за стандардизација во телекомуникациите— ЕТСИ, како и домашните прописи со кои се регулира нивната работа. За одредени служби доделувањето на фреквенции е според Регионални Спогодби со планови за доделба на фреквенции како што се Регионалната Спогодба Стокхолм 61 (СТ 61), Женева 75 и Женева 84.

Доделувањето на фреквенции на корисници се врши според одредбите во Глава 6- Радиокомуникации од Законот за телекомуникации. Предвидени се издавање на два вида дозволи за радио станици и тоа: Дозвола за набавка и поставување на радиостаница со која имателот има право да ја набави/увезе и да ја постави радистаницата, а по извршен технички преглед се издава Дозвола за работа на радиостаница. Техничкиот преглед се извршува заради проверка дали радио станицата е поставена според одобрените географски координати и технички карактеристики, односно дали е во согласност со пропишаните норми и стандарди за одредениот вид на радио служби и радио станици.

Согласно Законот за телекомуникациите, министерот за транспорт и врски го донесува Планот за нумерација на телекомуникациските мрежи и услуги во Република Македонија, на предлог на Управата за телекомуникации.

Управата за телекомуникации го изготвува, контролира и следи Планот за нумерација на телекомуникациските мрежи и услуги на Република Македонија, како и ги доделува броевите и обезбедува истите да се користат ефикасно, и броевите и опсезите на броевите ги дава на јавните телекомуникациски оператори и даватели на телекомуникациска услуга согласно објективни критериуми и недискриминаторски рокови и услови.

Планот за нумерација на телекомуникациските мрежи и услуги во Република Македонија е донесен со подзаконски акт (“Службен весник на РМ”, број 47/99 и 39/02), во кој се имплементирани меѓународните препораки за нумерација на ИТУ-Т, ИСО и ИЕЦ и тоа: препораките E.164, X.121, E.118, E.167, E.212, E.214, Љ.704, Љ.708, T.35 на ИТУ-Т и стандардот ETC 300 523 на ИСО.

Согласно Законот за телекомуникациите за користење на доделените броеви и серии на броеви за јавните телекомуникациски мрежи и услуги се плаќа годишен надоместок започнувајќи од денот на доделбата на сметка на Управата за телекомуникации, чија висина се изразува во бодови врз основа на намената на серијата на броеви и должината на доделените броеви.

Согласно Предлог-законот за електронски комуникации, Агенцијата за електронски комуникации донесува План за намена на радиофреквенциски опсези согласно меѓународните акти од областа на радиокомуникациите, а Планот за доделување и користење на радиофреквенциите, кој исто така го донесува Агенцијата, мора да е во согласност со Планот за намена на радиофреквенциските опсези.

Агенцијата е задолжена да води Регистар на доделени радиофреквенции што се користат во Република Македонија, чии делови од регистарот за доделени фреквенции можат да бидат достапни за јавноста.

Физички и правни лица можат да користат радиофреквенции врз основа на одобрение за користење издадено од Агенцијата согласно услови и постапка утврдени во законот.

Броеви и серии на броеви од Планот за нумерација можат да се користат врз основа на решение од Агенцијата и доделувањето на броевите се врши на начин и услови утврдени со законот.

Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEХ експертот.

## D. Опис на секторот

### 1. Колку се одвоени регулаторните од оперативните надлежности (вклучувајќи ја и контролата над сопственоста)?

Регулативните и оперативните функции и надлежности се целосно одвоени.

Министерството за транспорт и врски согласно член 17 од Законот за телекомуникации ја реализира политиката на Владата на Република Македонија во областа на телекомуникациите и ги координира телекомуникациските активности, ги подготвува предлозите на закони и подзаконските акти.

Управата за телекомуникации како регулаторно тело своите активности ги врши на начин да се обезбеди еднаков третман на сите телекомуникациски оператори и даватели на телекомуникациски услуги врз основа на објективни, недискриминаторски и транспарентни постапки, со цел корисниците да добијат квалитетни телекомуникациските услуги. Управата за телекомуникации е правно лице во состав на Министерството за транспорт и врски.

Согласно Предлог-законот за електронски комуникации, Министерството надлежно за работите од областа на електронските комуникации ја реализира политиката на Владата на Република Македонија во областа на електронските комуникации; изготвува законска регулатива од областа на електронските комуникации во соработка со Агенцијата; врши работи во врска со развојот на електронските комуникации и информатичките технологии.

Исто така, согласно Предлог-законот за електронски комуникации во рамките на својот делокруг на работа, Агенцијата промовира ефикасна конкуренција во областа на електронските комуникациски мрежи и услуги, придружни капацитети и други услуги.

А.Д. МТ е телекомуникациски оператор чии монополски права во делот на говорната телефонија и инфраструктурата престанаа на 31.12.2004 година.

Мнозинскиот капитал и управувачкиот пакет на акции во А.Д. МТ го има стратешкиот партнер МАТАВ со 51% од акционерскиот капитал, додека Владата на Република Македонија има 47,125% и IFC - афилијација на Светската Банка има 1,875% од вкупниот акционерски капитал.

### 2. Колку оператори и колку типови на овластувања постојат? Ве молиме доставете информации за следниве под-сектори:

- a) јавна говорна телефонија (ПСТН, алтернативна инфраструктура, на пр. објекти/инсталации);
- b) јавни земски мобилни комуникации (аналогни и дигитални не-ГСМ, ГСМ, ДЦС 1800, УМТС, пејџинг);
- c) приватни земски мобилни телекомуникации (услуги на таксирање, превоз, итни служби);
- d) сателитска комуникација;
- e) комуникација на податоци;
- f) кабелска телевизија.

#### a) јавна говорна телефонија (PSTN, алтернативна инфраструктура, на пр. објекти/инсталации);

А.Д. МТ е фиксен јавен телекомуникациски оператор кој има право да гради, поседува и работи со јавна фиксна телекомуникациска мрежа и да дава услуги на говорна телефонија, телеграфија, пренос на податоци, изнајмени линии и други услуги, врз основа на Договор за концесија со важност до 31.12.2018 година.

**б) јавни земски мобилни комуникации (аналогни и дигитални не- GSM, GSM, DCS 1800, UMTS, пејџинг сервис)**

- Во Република Македонија нема јавни мобилни оператори кои работаат во опсегот (**не-GSM**);
- Во Република Македонија има 2 јавни мобилни оператори кои работаат во опсегот (**GSM**) и тоа А.Д. “Мобимак” врз основа на Договор за концесија со важност до 31.12.2018 година и А.Д. “Космофон” врз основа на Договор за концесија до 31.12.2023 година;
- Во Република Македонија во фреквентниот опсег **DCS 1800** и **UMTS** досега нема реализирано мобилни мрежи;
- Во Република Македонија има еден оператор за пејџинг услуги, А.Д. “Линк Телеком” Скопје кој работи врз основа на концесија за пренос на податоци.

**в) приватни земски подвижни комуникации (такси превоз, транспорт, итни служби)**

Приватни земски подвижни комуникации (Радиокомуникациски мрежи за сопствени потреби): околку 150 такси здруженија; 1 систем на А.Д. ЕСМ; 1 систем на Ј.П. “Македонски железници”; 20 системи на други корисници; 1 систем на Црвен Крст на Република Македонија.

Во Република Македонија постојат околу 150 такси здруженија кои користат радио системи, систем на радио врски користи Електростопанство на Република Македонија, Ј.П. “Македонски железници”, Ј.П. “Македонија пат”, А.Д. “Макпетрол”, како и други корисници од јавниот и приватниот сектор.

**г) сателитски комуникации**

- А.Д. МТ има изградено сателитски центар поврзан на системот ЕУТЕЛСАТ и ИНТЕЛСАТ.
- Во Република Македонија дадена е концесија на Елсаком, Италија како дел од Глобалстар кој е оператор за GMPCS.
- Во Република Македонија постојат неколку VSAT мрежи.
- ЈП Македонска радио-дифузија има BSS земска станица за врска со EBU.

**д) пренос на податоци**

Во Република Македонија има издадено 6 концесии за вршење на јавна телекомуникациска услуга за пренос на податоци од кои 5 се за вршење на интернет услуги, а 1 концесија е за пејџинг услуги. Времетраењето на концесиите е за период од 5 години. Концесиите ги доделува министерот за транспорт и врски на предлог на Управата за телекомуникации.

**ѓ) кабелска телевизија**

До донесувањето на измените и дополнувањата на Законот за телекомуникации (Службен весник на РМ број 37/04), согласно Законот за телекомуникации и Законот за радиодифузна дејност, концесиите за кабелски оператори ги доделуваше Владата на Република Македонија на предлог на Советот за радиодифузија и до сега се издадени 65 концесии за кабелски оператори на определено подрачје. Согласно измените и дополнувањето на Законот за телекомуникации прашањето за вршење на кабелска радиотелевизиска услуга е либерализирано и усогласено според член 70 од Спогодбата за стабилизација и асоцијација склучена со ЕУ за воведување на конкуренција и во оваа област.

**3. Кои се производителите и производните активности за мрежна опрема и терминали во вашата земја?**

- ДАСТО Дооел-Скопје- проектирање и производство на телекомуникациска опрема (антенски системи, конектори, разделници);
- МАКПЕТРОЛ-ТЕАС А.Д. Скопје- проектирање и производство на радиокомуникациска опрема и електронски броила;
- High Tech Corp-Скопје-проектирање и производство на комуникациска опрема и штампани плочи; и
- Фабрика за каблови-Неготино, производство на енергетски и телекомуникациски каблови.

**4. Кој е / Кои се главниот оператор/и за јавните телекомуникации? Ве молиме да го опфатите следното:**

- a) сопственоста и контролата на операторот;**
- b) тип на овластувања;**
- c) главни субвенции;**
- d) приход / нето доход;**
- e) број на вработени;**
- f) број на главни линии.**

**4.1**

a) АД “Македонски телекомуникации” е фиксен јавен телекомуникациски оператор кој до 31.12.2004 година имаше ексклузивни права во говорната телефонија и во градењето и оперирањето со фиксна јавна телекомуникациска мрежа.

А.Д. “Македонски телекомуникации” е приватизирана телекомуникациска компанија со 51% акционерски капитал на стратешкиот инвеститор Матав од Унгарија, додека Република Македонија има акции на износ од 47,125%, а останатите 1,875% се сопственост на ИФЦ-Афилијација на Светската банка.

б) Со договорот за концесија А.Д. “Македонски телекомуникации” е овластен да ги обезбедува следните јавни телекомуникациски услуги на целата територија на Република Македонија и помеѓу местата во Република Македонија и местата надвор од Република Македонија:

- Фиксни говорни телефонски услуги;
- Телеграфски услуги;
- Телекс услуги;
- Услуги на јавни говорници;
- Услуги на изнајмени линии;
- Јавни услуги за пренос на податоци;
- Пејџинг услуги;
- Услуги со додадена вредност;
- Услуги за информации; и
- ВСАТ и други сателитски услуги;
- Како и да гради, изнајмува, поседува, развива, одржува и работи со фиксни јавни телекомуникациски мрежи, јавни мрежи за пренос на податоци и кабелски радио и телевизиски мрежи.

Согласно роковите и условите утврдени со Договорот за концесија, А.Д. “Македонски телекомуникации” Скопје има ексклузивно право до 31.12.2004 година, да ги обезбедува следните јавни телекомуникациски услуги:

- Фиксни говорни телефонски услуги, коишто вклучуваат, но не се ограничени на, говорен транзитен сообраќај, Фиксни говорни телефонски услуги обезбедени преку ВСАТ и друга фиксна сателитска опрема или преку користење на протоколот ТЦП/ИП или било која друга замена или субституција за истиот којашто може да постои во дадено време;
- Телеграфски услуги;

- Телекс услуги;
- Услуги на јавни говорници;
- Услуги на изнајмени линии; и
- да гради, изнајмува, поседува, развива, одржува и работи со фиксни јавни телекомуникациски мрежи, вклучувајќи ги и, без ограничувања, капацитетите помеѓу мобилните комутациски центри, помеѓу мобилните комутациски центри и било која точка за приклучување на фиксната јавна телекомуникациска мрежа, помеѓу комутациски центри за пренос на податоци и помеѓу комутациски центри за пренос на податоци и било која точка за приклучување на фиксната јавна телекомуникациска мрежа.

Во текот на ексклузивниот период, управувањето со и насочувањето на меѓународните јавни телекомуникациски услуги од видовите определени погоре коишто потекнуваат од или завршуваат во, или транзитираат преку, Република Македонија, може да извршува единствено А.Д. “Македонски телекомуникации”.

Времетраењето на концесијата е до 31.12.2018 година.

ц) А.Д. Македонски телекомуникации нема субвенции.

д) Приходите на А.Д. Македонски телекомуникации во 2003 изнесуваат 16,9 милијарди денари на ниво на групација.

е) Во А.Д. Македонски телекомуникации во 2003 има околу 3 000 вработени.

ф) А.Д. Македонски телекомуникации во својата ПСТН мрежа има вкупно 525.000 главни линии.

#### 4.2

Во Република Македонија има и 2 јавни мобилни оператори (ГСМ) кои работат врз основа на добиена концесија во ГСМ опсегот со можност за дополнување во опсегот ГСМ 1800 и тоа:

а) А.Д. “Мобимак” е ќерка фирма во 100% сопственост и целосна контрола на А.Д. “Македонски телекомуникации”.

б). Со договорот за концесија А.Д. “Мобимаке” овластен да ги обезбедува следните јавни телекомуникациски услуги на целата територија на Република Македонија и помеѓу местата во Република Македонија и местата надвор од Република Македонија:

- Целуларни мобилни телефонски услуги;
- ДЦС-1800 Мобилни телефонски услуги и
- ГСМ мобилни телефонски услуги; како и
- Да гради, изнајмува, поседува, развива, одржува и работи со мобилни јавни телекомуникациски мрежи.

Времетраење на концесијата е до 31.12.2018 година.

ц) А.Д. “Мобимак” нема субвенции.

д) Вкупниот приход на А.Д. Мобимак во 2003 година изнесува 7 223 577 483 денари

е) Во А.Д. “Мобимак” во 2003 има околу 390 вработени.

ф) А.Д. “Мобимак” има околу 515.000 пре-паид мобилни претплатници и околу 105.000 пост-паид претплатници.

4.3.

а) А.Д."Космофон" Скопје е во 100% сопственост и контрола на ОТЕ С.А. Грција.

б) Со договорот за концесијата А.Д."Космофон" е овластен да ги обезбедува следните јавни телекомуникациски услуги на целата територија на Република Македонија и помеѓу местата во Република Македонија и местата надвор од Република Македонија:

- Целуларни мобилни телефонски услуги
- ДЦС-1800 Мобилни телефонски услуги и
- GSM мобилни телефонски услуги;
- услуги со додадена вредност (вклучувајќи ги телекомуникациските услуги од било каков вид вклучувајќи говорни и не-говорни телекомуникациски услуги како на пример мобилни услуги за пренос на податоци и интернет услуги обезбедени за мобилни корисници)и
- да гради, изнајмува, поседува, развива, одржува и работи со Мобилни јавни телекомуникациски мрежи (вклучувајќи инсталација, развој, оперирање и одржување на централни станици и базни станици и друга опрема) и по 31.12.2004 година да гради, изнајмува, поседува, развива, одржува и работи со средства помеѓу мобилни комутациски центри и помеѓу мобилни комутациски центри и точки за поврзување кон Фиксни јавни телекомуникациски мрежи.

Времетраењето на концесијата е до 31.12.2023 година.

ц) А.Д. Космофон нема субвенции.

д) Вкупниот приход на АД Космофон во 2003 година изнесува 410.689.476 денари.

е) Во А.Д. Космофон во 2003 година има околу 270 вработени.

ф) А.Д. Космофон има околу 145.000 пре-паид мобилни претплатници и околу 11.000 пост-паид претплатници.

**5. Кои стратешки телекомуникациски сојузи постојат во вашата земја? Ве молиме да изнесете податоци за партнерите, акционерите, области на активност и одобренијата од страна на надлежните власти.**

Стратешки партнер на А.Д. МТ е телекомуникацискиот оператор МАТАВ - Унгарија со 51% акционерски капитал. Концесионерот А.Д. МТ е јавен фиксен телекомуникациски оператор кој со Договор за концесија од 2000 година склучен со Министерството за транспорт и врски како концедент, има право да гради, поседува и работи со јавна фиксна телекомуникациска мрежа и да дава услуги на говорна телефонија, телеграфија, пренос на податоци, изнајмени линии и други услуги.

А.Д. "Мобимак" е мобилен оператор во 100% сопственост на А.Д. МТ. Концесионерот А.Д."Мобимак" јавен мобилен телекомуникациски оператор кој со Договор за концесија од 2001 година склучен со Министерството за транспорт и врски како концедент има право да гради, поседува и работи со јавна мобилна телекомуникациска мрежа и да дава услуги на мобилна телефонија.

Космофон АД Скопје е мобилен оператор во сопственост на ОТЕ-Грција. Концесионерот Космофон АД е јавен мобилен телекомуникациски оператор кој со Договор за концесија од 2001 година склучен со Министерството за транспорт и врски како концедент има право да гради, поседува и работи со јавна мобилна телекомуникациска мрежа и да дава услуги на мобилна телефонија.

**6. Каков тип на трошковен сметководствен систем користат главните јавни мрежни оператор(и)? Дали е системот задолжителен заради оправдување на цените? Како е уреден системот на цени на мало? Како е уреден системот на цени на големо (т.е. за меѓусебно поврзување)?**

Согласно член 19 од Законот за телекомуникации, цените за јавните телекомуникациски услуги понудени на конкурентна основа ги утврдуваат јавните телекомуникациски оператори и давателите на телекомуникациски услуги.

Операторите на телекомуникациската мрежа и давателите на јавна телекомуникациска услуга ги одредуваат цените за услуги кои не подлежат на конкуренција врз основа на следните принципи:

- цените мора да се темелат врз трошоците и за слично поставени корисници мора да се недискриминаторски;
- цените мора да се формирани и нивните нивоа да се определат така што да се привлече инвестирање во областа на телекомуникациите; и
- при формирањето на цените мора да води сметка за прописите и препораките на меѓународните организации во кои Република Македонија е членка.

Управата за телекомуникации може да одреди регулативен режим за посебна цена на јавниот телекомуникациски оператор или давателот на јавна телекомуникациска услуга, освен ако договорот за концесија не пропишува поинаку, во следните случаи:

- кога има само еден јавен телекомуникациски оператор или давател на јавна телекомуникациска услуга или кога давателот на јавна телекомуникациска услуга има доминантна позиција на пазарот за услугата;
- кога единствен или доминантен јавен телекомуникациски оператор или давател на јавна телекомуникациска услуга целосно субвенционира конкурентна мрежа или услуга од приходите на мрежата или услуги на кои тој е единствениот доминантен давател; и
- кога определена јавна телекомуникациска услуга не е целосно конкурентна или кога определена јавна телекомуникациска услуга не подлежи на определување цена врз целосно конкурентна основа.

Согласно договорот за концесија, А.Д. МТ има доставено до Управата предложен финансиско-сметководствен систем којшто ја покажува, и и овозможува на Управата да ја верифицира, на разумна основа, значајната усогласеност на концесионерот со условите од договорот. Предлогот е во согласност со меѓународните сметководствени стандарди и обезбедува книговодствена евиденција којашто одделно ги евидентира вложувањата, расходите и приходите коишто произлегуваат од обезбедувањето на јавните телекомуникациски услуги и јавни телекомуникациски мрежи во рамките на делокругот на ексклузивноста доделена со Законот за телекомуникации, како и концесиските услуги и мрежи коишто не се во делокругот на ексклузивноста доделена со Законот за телекомуникации и останатите активности во коишто е ангажиран концесионерот.

Согласно постојната регулатива во Република Македонија, јавните мобилни телекомуникациски оператори не се обврзани за имплементација на одреден трошковен сметководствен систем.

Системот на цени на мало е уреден на начин кој дозволува слободно формирање на цените според пазарните услови.

Цените на големо (за интерконекција) се уредени со договорите за меѓусебно поврзување склучени помеѓу јавните телекомуникациски оператори.

Во новиот Закон за електронски комуникации е предвидено операторите со значителна пазарна моќ на релевантен пазар задолжително да водат посебно сметководство за активностите поврзани со интерконекција и /или пристап. Операторите со значителна пазарна моќ на релевантен пазар, се должни на барање на Агенцијата да и достават сметководствена



документација, вклучително и податоци за приходите добиени од трети страни и истите Агенцијата може да ги објави за да придонесе за конкурентен и отворен пазар. Агенцијата, доколку смета дека постои недостаток од ефикасна конкуренција на пазарот, може да му наметне на оператор со значителна пазарна моќ на релевантен пазар обврска висината на цените на услугите да бидат базирани на реалните трошоци, односно задолжителна примена на пресметковен систем на трошоци заради контрола на цените.

Исто така, Агенцијата, може да му наметне на оператор со значителна пазарна моќ на одреден малопродажен пазар кој е наменет за крајните корисници и не е доволно конкурентен, обврски поврзани со регулирањето на малопродажните услуги, доколку големопродажниот регулиран пазар не ги дава очекуваните резултати. Притоа, Агенцијата може да пропише еден од следниве начини за регулирање на малопродажните цени: ограничување на малопродажната цена, регулирање на индивидуалните тарифи, цени ориентирани според трошоци и определување на цените според цените на споредливи пазари. При усогласувањето со прописите за малопродажната цена, операторите се обврзани да ги користат неопходните системи за сметководство на трошоци утврдени и/или одобрени од Агенцијата.

Иницијалните одредби на Предлог-законот за електронски комуникации се во процес на ревизија од страна на TAIEX експертот.

**7. Доставете информации за бројот и видот на корисници на ИСДН и на интернет - корисници. Дали постои регулаторно тело за користењето на интернет? Дали можат кабелските оператори да обезбедат интернет за нивните претплатници? Како се одредуваат цените за користење на интернет?**

Во Република Македонија има 10.500 ISDN Basic rate пате корисници од кои 7.000 се бизнис корисници и 3.500 се резиденцијални корисници, како и 350 ISDN Primary rate business корисници.

Во Република Македонија има вкупно околу 126.000 интернет корисници, од кои 64.000 се физички лица, 12.000 правни лица и 50.000 pre-paid корисници (извор Управа за телекомуникации).

За користењето на интернет во Република Македонија нема посебно регулаторно тело. Регулативните функции во сите области на телекомуникациите ги врши Управата за телекомуникации.

Кабелските оператори преку кабелските радио - телевизиски мрежи вршат дистрибуција на радио-телевизиски програми според условите утврдени во договорите за концесии. Обезбедување интернет услуги преку кабелските мрежи е овозможено со измените и дополнувањата на Законот за телекомуникации донесен оваа година, при што на барање на кабелските оператори можат да се направат измени во договорите за концесија за вршење и на оваа услуга.

Цените за користење на интернет услуги се определуваат на конкурентна основа од самите даватели на интернет услуги во согласност со член 19 од Законот за телекомуникации.

## II. ПОШТЕНСКИ УСЛУГИ

### A. Општа правна рамка

**1. Колку е правната рамка која се однесува на поштенските услуги усогласена со соодветното *acquis* на Заедницата (Директива 97/67/ЕЗ изменета и дополнета со Директивата 2002/39/ЕЗ)? Ве молиме доставете детали за режимот на дозволи; обезбедување на универзалните услуги; резервирана област; барања за тарифни начела; транспарентност и одвојување на сметките на давателите на услуги; стандарди за следење на квалитетот на поштенските услуги.**

Законот за поштенски услуги (“Службен весник на РМ” бр. 55/02) е работен врз основа на Директивата 97/67/ЕС на Европскиот Парламент и Советот, која се однесува на заедничките правила за развој на внатрешниот пазар на поштенските услуги на заедницата и подобрување на квалитетот на услугата.

Директивата 2002/39/ЕС не е имплементирана во законот, бидејќи законот е работен и донесен во 2002 година, пред да биде донесена новата Директива, додека транспонирањето на оваа директива е поврзано со работењето на Ј.П. “Македонска пошта”, односно од времето на постигнување позитивни економско финансиски резултати на ова претпријатие.

Со Законот за поштенски услуги, (член 7) е уредено дека универзалната поштенска услуга ја врши основниот поштенски оператор Ј.П. “Македонска пошта”, со што законот е во исто време и концесиски акт за Ј.П. “Македонска пошта”. Во рамките на универзалната услуга, согласно член 9 од законот, е утврдено дека резервирани поштенски услуги врши Ј.П. “Македонска пошта”, за поштенски пратки со тежина до 350 грама.

За нерезервираните поштенски услуги, за пратки со тежина поголема од 350 грама, согласно член 18 од законот, може да се определи и друг правен субјект според услови утврдени во законот, односно со склучување на договор за концесија, која ја дава Владата на Република Македонија.

За вршење на курирски услуги потребна е лиценца која ја издава министерот за транспорт и врски (член 13 и 14).

Согласно член 10 од Законот, утврдено е дека Владата на Република Македонија дава согласност на тарифите за резервираните поштенски услуги што ги врши Ј.П. “Македонска пошта”.

Со член 11 од законот е уредено дека министерот за транспорт и врски може да пропише посебен начин за одделно водење на финансиски пресметки за резервираните поштенски услуги од другите услуги.

Квалитетот на вршењето на поштенските услуги е уреден со член 8 од законот и се однесува на стандарди и критериуми за доставата на поштенските пратки.

Во тек е изработка на нови акти од областа на поштенскиот сообраќај кои произлегуваат од новиот Закон за поштенски услуги и тоа: Правилник за Општите услови за вршење на поштенските услуги; Правилник за Номенклатура на поштенските услуги и Правилник за организација на поштенската мрежата на Република Македонија. Правилниците се очекува да бидат донесени во првото тримесечје на 2005 година.

**2. Имате ли некакви планови за измени на постоечкото законодавство и/или да ги реструктурирате поштенските услуги? Ве молиме да наведете детали и временски распоред на активностите.**

До 2007 година се планира да се донесе нов закон за поштенски услуги во кој ќе се транспонира Директивата 2002/39/ЕС, при што опсегот на резервираните поштенски услуги ќе се намали, односно ќе се намали тежината на поштенските пратки од сегашните 350 грама. Задржувањето на резервираните поштенски пратки со тежина од 350 грама до 2007 година се должи на потребата од економско зајакнување на Ј.П. “Македонска пошта” за истата да може во претстојниот период позитивно да работи и да може по 2007 година успешно да работи во конкуренција со други оператори.

## **В. Обврски за универзални услуги (УСО)**

### **1. Каков е обемот на универзалните услуги во вашата земја?**

Универзална поштенска услуга, согласно член 7 точка 3 од Законот за поштенски услуги е минимален обем на поштенски услуги, кои постојано се вршат на целата територија на Република Македонија, со определен квалитет и по пристапни цени за корисниците.

Универзалната поштенска услуга вклучува прием, сортирање, пренос и достава на поштенски пратки до 2 кг и на пакети до 31,5 кг и тоа: обични поштенски пратки (писма, поштенски картички, печатени работи, секограми, мали пакети и др.) книжени поштенски пратки (препорачани писмоносни поштенски пратки, вредносни поштенски пратки, пакети, поштенски парични упатници, телеграфски парични упатници), Express Mail Services (EMS) поштенски пратки и други поштенски пратки и услуги кои содржат стоки со или без означена вредност.

### **2. Кои се условите за пристап и испорака?**

Универзалната поштенска услуга, согласно член 2 од Законот за поштенски услуги се врши преку точките за пристап на јавната поштенска мрежа која ја сочинуваат сите видови физички објекти, вклучувајќи ги и поштенските сандачиња кои се поставени на јавни места, или во просториите на давателот на универзалната услуга каде што поштенските пратки можат да бидат предадени од страна на корисниците.

Прием и достава на поштенски пратки, во сите населени места во Република Македонија од мрежата на Основниот поштенски оператор (ОПО) се врши најмалку еднаш во секој работен ден, а во недела и државни празници се врши преку дежурна служба (член 8).

Во зависност од оддалеченоста подрачјето на единиците на мрежата на ОПО е поделено на :

- потесно подрачје на единица на мрежата каде приемот и доставата се врши најмалку еднаш дневно;
- пошироко подрачје на единица на мрежата каде што приемот и доставата на поштенските пратки до определена тежина односно вредност и доставата на известување за пристигнување на поштенските пратки над определената тежина, односно вредност се врши најмалку трипати неделно; и
- најшироко подрачје на единицата на мрежата каде што приемот и доставата на поштенските пратки до определена тежина односно вредност и доставата на известување за пристигнување на поштенските пратки над определената тежина односно вредност се врши најмалку еднаш неделно.

### **3. Дали поштенските услуги се ослободени од ДДВ?**

Согласно членот 23 од Законот за додадена вредност (“Службен весник на РМ” бр. 44/99) поштенските услуги и продажбата на поштенски марки и масовни коверти со отпечатена поштенска марка кои се продаваат по номинална вредност на марката се ослободени од ДДВ.

#### **4. Какви се вашите стандарди за квалитет на услугите (зацртани цели за брзина на пренос)**

Согласно член 8 точка 5 од Законот за поштенски услуги:

- сите поштенски пратки предадени на потесното подрачје на единица на поштенска мрежа треба да бидат доставени во работниот ден по работниот ден кога се испратени;
- сите поштенски пратки предадени на пошироко подрачје на единица на поштенска мрежа треба да бидат доставени на вториот ден по работниот ден кога се испратени; и
- сите поштенски пратки предадени на најшироко подрачје на единица на поштенска мрежа треба да бидат доставени најмалку еднаш неделно по работниот ден кога се испратени.

#### **5. Дали постојат исклучоци од УСП? Ве молиме објаснете.**

Согласно член 7, точка 4 од законот за поштенски услуги, како и Директивата 97/67/ЕС, точка 18 во универзалната поштенска услуга не спаѓаат курирските услуги и услугите на размена на документи.

### **С. Режим на издавање дозволи и овластувања**

#### **1. Како се применува режимот на издавање дозволи во вашата земја, особено за давање, надзор и одземање на општи овластувања и дозволи?**

За вршење на нерезервираните услуги во состав на универзалната поштенска услуга Владата на Република Македонија (концедент), согласно член 18-26 (дава концесија. Како концесионери можат да се јават сите физички и правни лица запишани во Трговскиот регистар на Република Македонија, вклучувајќи ги и странските правни лица со подружница запишани во Трговскиот регистар на Република Македонија. Начинот, постапката и условите за доделување на концесии е уредено со Законот за поштенски услуги и со Законот за концесии (“Службен весник на РМ” бр. 25/02 и 24/03). Доделувањето на концесија се врши по пат на јавен конкурс и се спроведува како постапка за доделување концесија со отворен повик или постапка за доделување концесија со ограничен повик. Заинтересираните субјекти по јавниот повик доставуваат техничка и економска-финансиска понуда врз основа на кои се прави ранг листа на понудувачите и со прво рангираниот понудувач се водат преговори и се утврдуваат услови за склучување на концесискиот договор.

Постапката за доделувањето на концесија за вршење на нерезервирани поштенски услуги ја подготвува, организира и спроведува комисија формирана од страна на концедентот. Комисијата ќе подготви тендерска документација која покрај елементите кои ги содржи Законот за концесии треба да ги содржи и следните елементи: видот на поштенската услуга која се дава на концесија; подрачјето за вршење на поштенската услуга; општи и посебни услови за вршење на поштенската услуга; почетокот и времетраењето на концесијата; надзор над вршењето на концесиската дејност; начинот на решавање на споровите и друго.

Во концесискиот договор точно се одредува периодот за кој се доделува концесијата, а кој не смее да биде подолг од 20 години.

Концесијата може да се пренесе целосно или делумно со претходна писмена согласност на концедентот, под условите утврдени во Законот за концесии и Законот за поштенски услуги. Доделената концесија за вршење на нерезервирани поштенски услуги може да се пренесе на

друго лице со поднесување на барање до Министерството за транспорт и врски како од страна на лицето кое ја добило концесијата, така и од лицето на кое треба да се пренесе концесијата, врз основа на што концедентот склучува договор со концесионерот на кој е пренесена концесијата.

Концесијата може да престане да важи покрај под условите утврдени во Законот за концесии и во случаи утврдени со концесискиот договор.

Инспекциски надзор над извршувањето на договорите за концесија издадени во согласност со Закон за поштенски услуги врши Државниот инспекторат за транспорт преку инспектори за поштенски сообраќај. Ако инспекторот за поштенски сообраќај утврди повреда на прописите со кои се уредуваат правата и обврските во вршењето и обезбедувањето на поштенските услуги, предвидени со одредбите на овој закон, прописите донесени врз основа на него, концесиските договори, со решение ќе нареди во определен рок да се отстранат утврдените неправилности и недостатоци.

Курирски услуги согласно член 13-16 од законот можат да вршат домашни и странски правни и физички лица како поштенски оператори, врз основа на лиценца која ја издава министерот за транспорт и врски.

За добивање на лиценца за вршење на курирски услуги, заинтересираните лица поднесуваат барање до Министерството за транспорт и врски, кое го содржи името, адресата на подносителеот на барањето, документот за регистрација на фирмата, описот и начинот на услугата што ќе ја врши, датумот на отпочнувањето со вршење на услугата, листата на меѓународни стандарди за достава на пратките, доказот за финансиска и техничка способност за вршење на услугата, со соодветен квалитет. Лиценцата се издава на пет години со право на продолжување.

## **D. Резервирана област**

### **2. Дали резервирани услуги се даваат како де факто монопол или се дефинирани во склоп на законодавството кое ги покрива поштенските услуги?**

Вршењето на резервираните поштенски услуги е дефинирано со член 9 од законот така што тие услуги се вршат и *de facto* и *de jure*.

Во резервирани поштенски услуги според законот спаѓаат поштенските пратки со тежина до 350 грама и на овие пратки Ј.П. “Македонска пошта” има монопол во рамките на универзалната поштенска услуга, додека поштенските пратки со тежина повеќе од 350 грама се либерализирани и можат да бидат доставувани од страна и на други оператори со доделување на концесија за вршење на поштенска дејност.

Исто така, либеларизирани се курирските услуги и на пазарот на достава на поштенски пратки во Република Македонија има повеќе операторим на курирски услуги од познати светски оператори (DHL, UPS, FedEx, TNT) .

### **3. Во второнаведениот случај, како се дефинирани релевантните барања во националното законодавство?**

Согласно член 9 од Законот за поштенски услуги (“Службен весник на РМ” бр. 55/02), во рамките на универзалната поштенска услуга, резервираните поштенски услуги кои опфаќаат прием, сортирање, пренос и достава на поштенски пратки, вклучувајќи ја и директната пошта, под услов овие пратки да тежат до 350 грама, ги врши единствено Основниот Поштенски Оператор (ОПО - Македонска Пошта)

Резервирани поштенски услуги врши единствено ОПО заради обезбедување на финансиски средства за вршење на универзалната поштенска услуга на целата територија на Република Македонија, вклучувајќи и населени места каде што тоа е економски неисплатливо, како и заради изградба, одржување и унапредување на јавната поштенска мрежа. Јавната поштенска мрежа ја користи ОПО, а доколку ја користат и други поштенски оператори, истите се должни да плаќаат надоместок за покривање на трошоците за користење на јавната поштенска мрежа.

Нерезервирани поштенски услуги во рамките на универзалната поштенска услуга, покрај ОПО можат да вршат и други поштенски оператори, врз основа на концесија.

## **Е. Даватели на универзални услуги (УСП)**

### **1. Како се дефинирани обврските на давателите на универзални услуги во вашата земја? Кога е усвоена соодветната правна рамка и во кој облик?**

Законот за поштенски услуги (“Службен весник на РМ” бр. 55/02) е усвоен на 16 јули 2002 година и во него се дефинирани обврските на давателот на универзалната услуга.

Според член 7 од Законот за поштенски услуги универзалната поштенска услуга ја врши единствено ОПО на целата територија на Република Македонија врз основа на овој закон. Со давањето на универзалната поштенска услуга треба да се понуди услуга која ќе биде достапна до сите корисници на територијата на Република Македонија под еднакви услови, без било каква форма на дискриминација од политички, религиозни и идеолошки причини. Исто така, треба да се понуди и услуга која ќе ја гарантира доверливоста и сигурноста на поштенските пратки, услуга која не се прекинува или укинува, освен во случај на виша сила.

Во членот 7 од Законот за поштенски услуги универзалната поштенска услуга е дефинирана како услуга која вклучува прием, сортирање, пренос и достава на поштенски пратки до 2 кг. и на пакети до 31, 5 кг и тоа: обични поштенски пратки (писма, поштенски картички, печатени работи, секограми, мали пакети и др.) книжени поштенски пратки (препорачани писмоносни поштенски пратки, вредносни поштенски пратки, пакети, поштенски парични упатници, телеграфски парични упатници), ЕМС поштенски пратки и други поштенски пратки и услуги кои содржат стоки со или без означена вредност.

Со вршењето на универзалната поштенска услуга, треба да се обезбеди сите корисници да имаат можност за пристап до јавната поштенска мрежа со која се обезбедуваат услуги во рамките на соодветна оддалеченост на нивното место на живеење, вклучувајќи ги и јавните поштенски сандачиња и службените простории на ОПО.

### **2. На кој начин се надгледува давањето универзални услуги од страна на давателите на универзални услуги, особено при одобрување на исклучоци или при отстапките од барањата за универзалните услуги? Дали тој надзор го врши национално регулаторно тело или други надлежни национални тела?**

Согласно член 55 и 56 од Законот за поштенски услуги, надзор над вршењето на универзалната услуга врши Државниот инспекторат за транспорт во состав на Министерството за транспорт и врски преку своите инспектори надлежни за поштенскиот сообраќај.

Во случај кога инспекторот за поштенски сообраќај ќе утврди повреда на прописите со кои се уредуваат правата и обврските во вршењето и обезбедувањето на поштенските услуги, со решение ќе нареди во определен рок да се отстранат утврдените неправилности и недостатоци.

### **3. Дали се предвидува делумна или потполна приватизација на давателите на универзални услуги?**

Во Преодните и завршни одредби од Законот за поштенски услуги предвидена е можност Јавното претпријатие за поштенски сообраќај “Македонска пошта” да биде трансформирано во акционерско друштво во државна сопственост согласно Законот за јавни претпријатија, Законот за трговски друштва или секоја друга законска одредба која што се применува.

Владата на Република Македонија може да одлучи акционерското друштво во државна сопственост да го приватизира, преку продажба или пренос на дел или сите свои акции, во една или повеќе трансакции.

Во овој момент се рагледуваат можностите за делумна или потполна приватизација на Јавното претпријатие за поштенски сообраќај “Македонска пошта”. Уште поважно, со Законот за поштенски услуги е дадена можност за воведување на конкуренција во вршењето на поштенските услуги во рамките на универзалната поштенска услуга за поштенските пратки со тежина поголема од 350 грама со доделување на концесија од страна на Владата на Република Македонија преку претходно спроведена постапка на јавен конкурс.

## **F Тарифи за универзални услуги**

### **1. Опишете ја тарифната структура за универзални услуги и начинот на кој таа се дефинира, вклучувајќи ги и важечките законски прописи.**

Согласно член 10 од Законот за поштенски услуги (“Службен весник на РМ” бр. 55/02) тарифите за вршење на резервираните поштенски услуги ги одредува ОПО, а по тие тарифи Владата на Република Македонија дава согласност. Цените треба да бидат реални и сите корисници да имаат ист пристап до понудените услуги на целата територија на Република Македонија. Цените треба да бидат определени врз основа на трошоците кои ОПО ги прави за вршење на поштенските услуги, за да може да ја развива поштенската мрежа и да инвестира во нови технологии кои ќе придонесат за подобрување на услугите, како и да одговори на барањата на корисниците. Цените кои се однесуваат на услугите кои не се во рамките на резервираните поштенски услуги не подлежат на согласност на Владата на Република Македонија.

Тарифите на поштенските услуги се темелат на утврдување на појдовна цена за обично писмо со тежина од 20 грама и понатаму тарифите се определуваат врз основа на тежината и видот на доставата на поштенските пратки дали е обично, препорачано, вредносно или експрес.

## **G Сметководство**

### **1. Дали веќе се применуваат системи за надзор и контрола на сметководствените барања за давателите на универзални услуги (трошковни сметководствени системи и системи на одвојување на сметководството)? Ако не, кој е рокот предвиден за нивно воведување?**

Согласно член 11 од Законот за поштенски услуги предвидено е министерот за транспорт и врски за ОПО (Основен поштенски оператор) да пропише посебен начин за одделно водење на финансиските пресметки за резервираните услуги во услови на конкуренција, како и за курирските услуги. Досега нема донесено акт од страна на министерот за одделно водење на финансиските пресметки за резервираните услуги. Водењето на издвоено сметководство за трошоците на работењето на Ј.П. “Македонска пошта” одделно по поедини услуги не е сеуште применето.

Бидејќи се уште нема друг давател на нерезервирани услуги во рамките на универзалната услуга, нема потреба за воведување на посебни сметководствени системи и систем на одвојување на сметководството.

Со влегување на друг поштенски оператор за давање на поштенски услуги во рамките на универзалната услуга, ќе се воведат посебниот сметководствен систем.

## **Н Квалитет на услугите**

### **1. Кој ги пропишува стандардите за квалитет на давателите на услуги и кој ги надгледува?**

Стандардите за квалитет на давателите на услуги се пропишани во член 8 од Законот за поштенски услуги, а во тек е и донесување на нов Правилник за општите услови за вршење на поштенските услуги. Со овие прописи се определуваат подрачјата за достава на поштенските пратки со кои би се постигнал еднаков квалитет за сите корисници на услугите во рамките на соодветната одалеченост на нивното место на живеење, како и роковите за достава на поштенските пратки.

Стандардите за квалитетот ги надгледува Министерството за транспорт и врски, а тоа го врши преку своите инспектори за поштенски сообраќај.

### **2. Се надгледува ли повремено работата на давателите на универзални услуги (мерење на квалитетот на услугите според стандардите пропишани за домашна и прекугранична пошта и обезбедување на корективни активности кога се неопходни)? Ако ова не го прави национално регулаторно тело, тогаш наведете го е надлежен.**

Согласно член 55 од Законот за поштенски услуги (“Службен весник на РМ” бр. 55/02) надзорот над спроведувањето на законот и прописите донесени врз основа на него, меѓународните договори што ги склучила или на кои им пристапила Република Македонија од областа на поштенскиот сообраќај, го врши Министерството за транспорт и врски.

Државниот инспекторат за транспорт при Министерството за транспорт и врски, преку инспектори за поштенски сообраќај врши инспекциски надзор над прописите донесени врз основа на законот, извршувањето на договорите за концесија како и лиценците издадени во согласност со законот, и ако утврди повреда на прописите со решение ќе нареди во определен рок да се отстранат утврдените неправилности и недостатоци.

При вршењето на надзорот, инспекторот за поштенски сообраќај е овластен, согласно член 57 од законот, да врши контрола на квалитетот кој се однесува на приемот, сортирањето, преносот и доставувањето на поштенските пратки, да врши контрола на техничко-технолошкото организирање и функционирање на поштенската мрежа, привремено да забрани употреба на капацитетите на поштенската мрежа ако утврди определени неправилности, да врши контрола на поставените поштенски сандачиња и примената на ценовникот за вршење на поштенските услуги, како и да забрани вршење дејност на поштенски оператор кој нема добиено концесија или лиценца.

Државниот инспекторат за транспорт редовно врши надзор и контрола на претпријатијата кои што даваат поштенски услуги за квалитетот при приемот, сортирањето, преносот и доставата на поштенските пратки во внатрешниот и меѓународниот поштенски сообраќај, како и на техничко-технолошкото организирање и функционирање на поштенската мрежа, контролата на примената на ценовникот за вршење на поштенските услуги и сл.



Во текот на 2003 година извршени се 62 контроли и тоа 55 во Единиците на поштенската мрежа на Ј.П. "Македонска пошта" и за констатираната состојба на лице место се составени 55 записници. Врз основа на истите донесени се 49 решенија со кои се задолжува ова претпријатие, во определен рок да го отстрани констатираните неправилности и недостатоци, како и во утврден рок за преземените мерки да го извести Државниот инспекторат за транспорт. Од страна на Ј.П."Македонска пошта" не е обжалено ниедно решение донесено од инспекторот.

## **I Жалбена постапка**

### **1. Какви главни мерки се превземени за утврдување на жалбени постапки?**

Со член 61 од Законот за поштенски услуги, предвидено е при вршењето на инспекцискиот надзор, инспекторот за поштенски сообраќај при утврдување на повреди и неправилности при вршењето и давањето на поштенските услуги, донесува решение, против кое незадоволната страна може да поднесе жалба во рок од осум дена од приемот на решението до министерот за транспорт и врски кој одлучува во втор степен, при што, жалбата не го одлага извршувањето на решението.

## **J. Национално регулаторно тело**

### **1. Дали е формирано национално регулаторно тело за поштенскиот пазар? Ако не, дали се планира и во кој временски период? Ако постои, дали е независно тело? Во која мерка е независно од давателите на универзални услуги? Како и до кој степен е обезбедено неговото независно функционирање?**

За регулирање на пазарот на поштенските услуги во Република Македонија не е формирано посебно Регулаторно тело, а функциите на такво тело ги врши Министерството за транспорт и врски согласно Законот за поштенски услуги ("Службен весник на РМ" бр. 55/02). Во таа смисла, Министерството за транспорт и врски како регулаторно тело ја реализира политиката на Владата на Република Македонија во областа на внатрешниот и меѓународниот поштенски сообраќај, и предлага на Владата на Република Македонија преземање на мерки за постепена и контролирана либерализација за вршењето на поштенските услуги, го следи и анализира извршувањето и развојот на универзалната поштенска услуга и другите поштенски услуги и предлага преземање на соодветни мерки, ја контролира примената на одобрените тарифи за универзалната поштенска услуга, врши надзор и контрола на спроведувањето на овој закон, прописите донесени врз основа на овој закон и на меѓународните договори што ги склучила, односно им пристапила Република Македонија, ја утврдува стратегијата за развој на поштенските услуги, вклучувајќи ги и времените чекори за воведување на конкуренција, како и други работи утврдени со Законот за поштенски услуги.

Воспоставување на посебно регулаторно тело не претставува задолжителна обврска и Република Македонија во овој поглед не е исклучок во споредба со други европски земји, меѓутоа до крајот на 2007 година функциите на регулаторно тело во областа на поштенскиот сообраќај со овластување ќе бидат пренесени на друг постоен регулатор.

### **2. Ве молиме да доставите информации за организацијата на телото, вклучувајќи го и бројот на вработени во него. Дали е планирано зајакнување на човечките ресурси кои извршуваат поштенски услуги, а со кои располага ова тело, (во поглед на полно работно време)?**

Во рамките на Министерството за транспорт и врски, како надлежен орган за регулирање на работите во областа на поштенските услуги, функционира Одделение за поштенски сообраќај,

со вработени 3 лица (раководител на Одделението и 2 извршители) и овој број на вработени лица не се планира да се измени.

**3. Има ли националното регулаторно тело одговорности слични на оние предвидени во *acquis* делот за пошти кои се однесуваат на европските национални регулаторни тела?**

Надлежностите на Министерството за транспорт и врски како надлежно регулаторно тело во областа на поштенскиот сообраќај се во рамките на надлежностите на регулаторните тела во европските земји во областа на поштенските услуги.

**4. Какви се постапките за именување и мандат на раководителот на националното регулаторно тело? Кои се овластувањата на тоа тело?**

Не може да се одговори на прашањето од причина што се уште во Република Македонија не е формирано независно национално регулаторно тело.

**5. Постојат ли повеќе регулаторни тела кои се бават со различни аспекти на поштенските услуги, на пример со конкретни регулаторни прашања, тарифни режими и цени, конкуренција на пазарот итн.?**

Не може да се одговори на прашањето од причина што се уште во Република Македонија не е формирано независно национално регулаторно тело.

## III ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА

### A. Политика

**1. Објаснете ја политиката за развој на информатичкото општество во вашата земја. Доколку постои стратешки документ, ве молиме доставете примерок на еден на јазиците на ЕУ. Дали постои политика за иницијатива слична на иницијатива еЕвропа?**

Стратешка цел на е-Европа е брз развој кон *глобалното информатичко општество*. Модерните трендови вклучуваат воведување на широкопојасна мрежа, конвергенција на постоечките мрежи, интеграција на услугите, дигитална економија, дигитална администрација и општество базирано на знаење.

Стратешка цел на Република Македонија е *членството во ЕУ*. Развојот на информатичкото општество е нераскинлив дел од долгорочните реформи, кои земјата ги иницираше, со цел да ги достигне ЕУ стандардите.

#### Иницијативи за развој на ИС:

Во развојот на информатичкото општество, Македонија се соочува со ниска стапка на Интернет пенетрација (<5% од населението), ниско ниво на ИКТ писменост, отсуство на поттикнувачки правни регулативи за експанзија на e-commerce, фрагментирани ИТ системи во јавните институции и тековните институционални реформи. Покрај транзиционите шокови и слабата економска клима, земјата се соочува и со “дигитална поделеност”.

За да се поттикнат активностите на земјата кон развој на информатичко општество и дигитална економија, поранешниот претседател Борис Трајковски, во јули 2000, ја започна иницијативата “*е-Македонија за сите*”. По неа следеше подготовката на “*е-Декларација*

**2002”**, документ со конкретни препораки за забрзување на развојот на информатичкото општество и дигиталната економија во земјата. Оваа декларација беше официјално усвоена од Парламентот во јули 2002 година (19\_Анекс\_02) и е потврдена како **национален приоритет**.

Во документот беа дадени следните шест смерници: (i) подобрување на соработката на приватниот и секторот за истражување и развој; (ii) создавање на соодветна средина за про-активно прилагодување и употреба на ИКТ од страна на владата и деловните субјекти; (iii) воспоставување на нови е-влада услуги за граѓаните и деловните субјекти; (iv) подобрување на регулаторната рамка; (v) заштита на правата на интелектуална сопственост; и (vi) развој на потребните компетентности и вештини.

Се препорачуваат конкретни активности кои треба да се преземат од сите актери: Владата, деловните субјекти, ИКТ компаниите, универзитетите, единиците на локална самоуправа и медиумите. Документот повикува на еден вид **“стратешко поврзување”** и нуди заедничка визија за развој на информатичкото општество во Македонија.

На *регионално ниво*, во рамките на **Пактот за стабилност**, Македонија е потписник на иницијативата **“еЈИЕ агенда за информатичко општество”**, на земјите од Југоисточна Европа, во Белград 2003 година. Земјата ги реафирмира своите обврски, со потпишување на “Заедничката изјава за градење на информатичко општество”, во Будимпешта во 2004 година.

**Рамката за Европско партнерство**, платформа за усмерување на клучните национални приоритети во процесот на ЕУ интеграција на Република Македонија, вклучувајќи го и развојот на информатичко општество, целосно ја инкорпорира регионалната еЈИЕ агенда, давајќи и *ЕУ димензија на иницијативата*.

На *глобално ниво*, земјата исто така, се обврза кон Декларацијата на принципи и акционен план, усвоени во текот на првата фаза на WSIS (Светски Самит за информатичко општество) во Женева, декември 2003 година.

### **Комисија за информатичка технологија (КИТ):**

Следејќи ги овие иницијативи и преземените обврски, Владата, на крајот на 2002 година, ја формираше **Комисијата за информатичка технологија (КИТ)**, со следните стратешки претпоставки:

- ИКТ треба да го промовира *економскиот развој* на Македонија, да го *намали* бројот на невработени и да овозможи воспоставување на нови пазари;
- Македонија треба да им се приклучи на развиените земји во *истражувањето и развојот* на нови технологии и да ја промовира нивната употреба во креирање на нови производи и услуги; и
- Постои итна потреба од развој на *дигитална администрација* која ќе ги задоволи потребите на граѓаните и компаниите.

Работната програма на КИТ за периодот 2003-2007 (19\_Анекс\_03), и соодветниот Акционен план, ги специфицираат целите, приоритетите и активностите на Комисијата:

- Советодавни услуги за Владата при формулацијата на политиките за информатичко општество и креирање на средина за развој на ИКТ. Иницирање, промовирање и координирање на активностите во ИКТ домените;
- Обезбедување на отворена и активна работа на Комисијата:
  - Отварање на web страница, [www.kit.gov.mk](http://www.kit.gov.mk), и воспоставување на отворена комуникација со јавноста;

- Воспоставување на Инфо центар на Комисијата со податоци за сите прашања поврзани со политиките и стратегиите за одржлив развој на ИКТ; и
- Иницирање на панел дискусии со клучните акционери: министерства, економски, образовни, културни и научни институции, како и заедницата на донатори, при анализирањето на тековната ситуација со ИКТ во Македонија.
- Проценка на постоечката ситуација:
  - Проценување на постоечката ИТ ситуација, и иницирање на преглед, со цел да изберат јасни споредбени индикатори во однос на еЕвропа+;
  - Преглед на добрите практики и искуства од други земји (земји во регионот и развиени земји);
  - Преглед на законската регулатива, и сите правни, административни и технички пречки кои постојат во јавниот сектор; и
  - Разгледување на тековните реформи во однос на децентрализацијата и проценување на можностите за балансирали централни/локални иницијативи за развој.
- Подготвување на околината за развој на НПИО и Акциониот план и негова соодветна имплементација:
  - Формирање на тимови за креирање на НПИО и Акциониот план;
  - Дефинирање на јасна организациска структура и јасни улоги и одговорности за имплементација на Акциониот план;
  - Разгледување и воспоставување на механизми за инкорпорирање на ИКТ проекти во државниот буџет, и воспоставување на соодветни механизми за финансиски менаџмент.
- Поврзување на ИКТ приоритети со Акциониот план за Европско партнерство и консолидирање на проектите од заедницата на донатори; креирање на интегрирана рамка за планирање, приоритетни области и стратешки проекти.
- Координација на приоритетните проекти од национален интерес:
  - Имплементација на стратешки ИКТ проекти фокусирани на подобрување на довербата на граѓаните и одговорноста на Владата. Тие се следните: (1) процес на ЕУ интеграција; (2) Интегриран прекуграничен систем за управување; (3) Интегриран царински систем; (4) Интегриран судски систем; (5) Социјална заштита; (6) Образование и наука; и (7) Јавни набавки.
  - Macedonia.gov.mk - Владата мора да понуди web страница која ќе обезбеди детални информации за нејзината работа вклучувајќи стандардни информации; информации за буџетот; грантови, итн.;
  - Е-бизнис (иницирање на проекти фокусирани на економскиот пораст, е-бизнис, промовирање на ИКТ секторот); и
  - Места за јавен пристап до Интернет - Комисијата ќе иницира проект за инсталација на места за јавен пристап, земајќи ги предвид ограничените можности на граѓаните.
- Дефинирање на стратегиите на Комисијата за заеднички активности надвор од Македонија, во рамките на регионалните и глобалните иницијативи;

Врз основа на програмата за работа, КИТ иницираше и подржа голем број на активности, со цел да го промовира развојот на информатичкото општество.

**Извештај за напредок во однос на обврските на земјата за развој на информатичко општество:**

Две од главните цели на КИТ се подготовката на околината за развој на национални политики за информатичко општество (НПИО), и забрзување на имплементацијата на активности согласно обврските од еЈИЕ Агендата и WSIS Агендата.

Овие иницијативи се во цврста корелација со процесот на ЕУ интеграција и националните приоритети на Република Македонија.

Република Македонија е **обврзана** на следното:

- ✓ Креирање на национални политики и стратегии за информатичко општество;
- ✓ Усвојување на правна и регулативна рамка;
- ✓ Воспоставување на регионални и национални механизми за имплементација;
- ✓ Промовирање на активен развој на ИС; и
- ✓ ИКТ споредба (benchmarking)

*Во продолжение е извештајот за напредок на клучните активности, во однос на обврските на земјата за развој на информатичко општество:*

### 1.1 Развој на НПИО и Акциониот план

КИТ ја презентираше *Концептуалната рамка на принципи, акции и приоритети за е-влада*, на тркалезната маса во ноември 2003 година (19\_Анекс\_04).

Идентификувани се следните *клучни стратешки фактори* за проценка: (1) институционална рамка; (2) правна и регулативна рамка; (3) капацитет за човечки ресурси; (4) буџетски ресурси; (5) проток на информации помеѓу институции; (6) телекомуникациска и информатичка инфраструктура; (7) постоечка поврзаност и употреба на ИКТ во рамките на Владата; (8) е-бизнис клима; (9) подготвеност за промени на сите нивоа во рамките на Владата; и (10) други фактори кои ја одредуваат подготвеноста на општеството, вклучувајќи ја националната инфраструктура, политичката стабилност, економијата, социјалната ситуација, образованието, информатичките политики и развојот на приватниот сектор.

Во текот на 2004 година, беа интензивирани активностите за формулирање на НПИО. КИТ потпиша договор со УНДП и Фондацијата Институт отворено општество во Македонија (СОРОС), за развој на Националната политика и стратегија за информатичко општество (**НПИО**) (19\_Анекс\_05).

Краткорочна цел на проектот е формулација на НПИО и соодветниот Акционен план, преку сеопфатен и отворен процес на консултација. Долгорочна цел е да се обезбеди усмерување и поврзување на развојот на ИКТ со намалување на сиромаштијата, зајакнување и проширување на е-управување со примена на најдобри практики, и со поддршка на процесот на европската интеграција.

Проектната стратегија е базирана на Општите упатства за НПИО, подготвени од УНДП Регионалниот центар за поддршка на еЈИЕ иницијативата (Братислава, Словачка) и Центарот за истражување на телекомуникациите и информатиката на Југоисточна Европа (INA, Солун, Грција).

Со цел да се координира и комуницира процесот на формулација на НПИО и имплементацијата на Акциониот план, беа формирани Советодавен одбор за Проектот, Одбор за координација на донатори и работна група.

**НПИО Работната група**, која се состои од претставници од Владини институции, университети и центри за истражување, стопанска комора, НВО, МАСИТ (Македонска асоцијација на ИТ компании), медиуми и други релевантни институции, одржаа идејни и консултантски сесии на 3 и 4 декември 2004 година во Скопје. Покрај тоа, беше организирана едно-неделна обука во Академијата за е-управување во Талин - Естонија (13 -17 декември 2004).

Работната група ја обликуваше **уницијалната рамка на НПИО** стратешкиот документ кој е изграден околу следните главни теми:

- ИКТ инфраструктура;
- е-граѓани;
- е-бизнис;
- е-образование;
- е-здравство;
- е-Влада;
- Информатичко општество и одржлив развој; и
- Регулаторна средина и правна рамка, како заедничка околина (вкрстени прашања).

За секоја од овие теми, ќе се направи проценка на постоечката ситуација, ќе се дефинираат стратешките насоки, политики и мерки, смерници за имплементација на клучните стратешки проекти, и ќе се дефинираат главните индикатори за споредба.

**Главните принципи на НПИО се следните:**

- НПИО треба да биде национално воден процес;
- Стратегијата треба да биде конзистентна со националните приоритети;
- Целите мора да бидат остварливи, согласно со реалниот човечки и финансиски капацитет;
- Визијата мора да се изгради врз довербата на граѓаните и треба да биде со јасна ориентација кон подобрување на квалитетот на живеење;
- Тоа треба да биде активен, отворен процес, со вклучување на актери од различни области;
- Треба да ги следи еЈИЕ упатствата, акционите планови и споредбени стандарди на еЕвропа, еЕвропа+, еЕвропа 2005;
- ИКТ секторот е *клучен фактор за економски пораст* и зголемување на можностите за вработување; и
- *Процесот на ЕУ интеграција* е тркалото на трансформација, кое треба да ја доведе Македонија од нејзината сегашна позиција, до ЕУ општество базирано на ИКТ и знаење.

**НПИО треба да е поддржана со:**

- Цврста политичка обврска;
- Јавна кампања за промовирање на НПИО, подигнување на јавната свест за потенцијалната улога на ИКТ во националниот развој;
- Јасна институционална инфраструктура за координирање и имплементација на НПИО Акциониот план;
- Обезбедување на буџет (национален) и цврста поддршка од заедницата на донатори, и
- Вработување на ИКТ експерти во владини институции на соодветно менаџерско ниво

Паралелно, КИТ тесно соработуваше со заедницата на донатори, земајќи ги предвид нивните приоритети, препораки и искуства. Нацрт НПИО и Акциониот план, ќе бидат комуницирани до Одборот за координација на донатори, за соодветни коментари, предлози и можни придонеси.

НПИО ќе биде креирана до **март 2005 година**, и ќе биде презентирана за усвојување од страна на Парламентот не подоцна од **јуни 2005 година**.

## 1.2 ИКТ правна и регулативна рамка

Воспоставувањето на соодветна правна и не-дискриминаторска рамка согласно ЕУ стандардите е главниот предуслов за привлекување на странски инвестиции и за значителни придобивки од употребата на ИКТ.

Генерално, правната рамка за развој на ИС е во *напредна нацрт фаза*. Во продолжение е сегашниот статус на законската регулатива (Јануари 2005 година).

Законска регулатива поврзана со ИС	ЕУ мерки	Статус
Закон за електронски комуникации	32002L0019; 32002L0020; 32002L0021; 32002L0022; 32002L0058; 32002L0077; 32002D0676; 32000R2887; 31998L0048; 31998L0034; 31998L0084;	Финален нацрт (влада) усвојување се очекува во 2005
Закон за радиодифузна дејност	31989L0552; 31997L0036;	Финален нацрт (министерство); усвојување се очекува во 2005;
Закон за поштенски услуги	31987L0067;	Првичен нацрт (министерство)
Заштита на лични податоци	31995L0046;	Усвоен, Јануари 2005
Заштита на потрошувачи	31984L0450; 31985L0374; 31985L0577; 31987L0357; 31988L0378; 31992L0059; 31993L0013; 31994L0047; 31997L0007; 31997L0055; 31998L0006; 31998L0027; 31999L0044; 32001L0095;	Усвоен, 2004
Авторски права и други сродни права	31984L0450; 31985L0374; 31985L0577; 31987L0357; 31988L0378; 31992L0059; 31993L0013; 31994L0047; 31997L0007; 31997L0055; 31998L0006; 31998L0027; 31999L0044; 32001L0095;	Усвоен, Јануари 2005;
Пристап до информации	31990L0313;	Финален нацрт, 1-ва фаза; (собрание), очекувано усвојување во 2005
Електронски потпис	31999L0093;	Усвоен, 2001
Електронски бизнис	32000L0031	Не
Изменет Кривичен законик		Да
Конвенција за заштита на лични податоци	Потпишана; ратификувана;	Ратификувана: 24.01.2005
Конвенција за сајбер криминал	Потпишана; ратификувана;	Ратификувана: 15.09.2004;
Независно регулаторно тело за телекомуникации		Да/Не; планирано за 2005
Владина структура наменета за развој на ИС	КИТ; Сектор за информатика во рамките на Владата; ИКТ центар во Министерството за образование и наука; ИТ одделенија во министерствата; Агенција за државни службеници; Државен завод за статистика	Во тек

Паралелно, интензивирани се активностите поврзани со зголемувањето на институционалниот капацитет за имплементација на законската регулатива. *Напредок* е направен во однос на следното:

- Интензивирање на активностите поврзани со телекомуникацискиот сектор и либерализација на електронските комуникации; оперативна Управа за телекомуникации (планирано за 2005 година);
- Формирање на Управа за заштита на податоци (планирано за 2005 година);
- Активности во полето на регулирање, организациска структура и технолошка околина, со цел имплементирање на дигиталниот потпис и e-commerce законската регулатива; и

- Понатамошна соработка со еЈИЕ земјите во врска со прашања за безбедноста и имплементација на ратификуваните Конвенции за сајбер криминал и заштита на лични податоци.

### 1.3 ИКТ Споредба (benchmarking)

Воведувањето на *споредбен систем* (benchmarking), беше идентификувано како клучен фактор за соодветно позиционирање и споредба на развојот на ИО, со споредбените стандарди на еЕвропа.

КИТ го подржа спроведувањето на одреден број студии за постоечката ИКТ ситуација во Република Македонија. Собрани се податоци за различни целни групи и извршени се анализи од различни аспекти.

SEED/PSP, поддржано од GTZ	Стратегија за развој на информатичка технологија во Македонија, со посебен осврт кон Секторот за развој на софтвер, јули 2003 година	<a href="http://www.gtzipsp.com.mk">http://www.gtzipsp.com.mk</a>
UNDP – Локално е-управување	ИКТ проценка на Македонските општини. Анализата е основа за програмите за развој на локалната заедница согласно со тековниот процес на децентрализација, 2003 година	<a href="http://www.undp.org.mk">http://www.undp.org.mk</a>
FOSIM	Општи податоци за ситуацијата во врска со ИКТ, јули 2004 година. Податоците и резултатите за знаењето за ИКТ технологиите, нивната употреба и реалната ситуација со ИКТ во компаниите	<a href="http://www.soros.org.mk">http://www.soros.org.mk</a>
CBS	Преглед на основна ИТ статистика 2002-2003, со цел да се идентификува капацитетот и трендовите во ИКТ секторот, јули 2004 година	<a href="http://www.cds.com.mk">http://www.cds.com.mk</a>

Иако при спроведувањето на анкетите, не е применета конзистентна споредбена методологија, собраните податоци се вредни ресурси за проценка на почетните/ постоечките ИКТ позиции и клучните индикатори,

За да обезбеди дека НПИО и Акциониот план се во согласност со ЕУ стандардите, и за да се направи релација со еЕвропа споредбените индикаторите, КИТ иницираше спроведување на статистичко истражување за ИКТ употребата во Република Македонија од страна на *Државниот завод за статистика*, согласно ЕУРОСТАТ методологијата. Анкетата се состои од четири прашалници: (1) не-финансиски претпријатија; (2) финансиски претпријатија; (3) домаќинства; и (4) владини органи и јавниот сектор.

Ќе се собираат податоци за: хардвер опрема, мрежно работење, Интранет, користење на web, презентација и конективност, оперативни системи, бази на податоци, софтвер, програми за пребарување кои се користат, човечки ресурси поврзани со ИКТ, обука и инвестиции во ИКТ.

*Процесот на собирање податоци е во тек.* Работната група на НПИО ќе избере *група на индикатори*, со цел да обезбеди конзистентност со споредбените стандарди на еЈИЕ и еЕвропа. Резултатот ќе биде инкорпориран во компонентата е-Подготвеност на НПИО и Акциониот план, во периодот март 2005 - јуни 2005 година.

### 1.4 Воспоставување на регионална соработка и национални механизми за имплементација

Регионалната иницијатива еЈИЕ, ја гради својата агенда, во согласност со *специфичните цели* на Пактот за стабилност за соработка и *регионален развој*: економски просперитет, демократија, социјална кохезија, стабилност и регионална безбедност, како и во согласност со *еЕвропа и еЕвропа+* процесите за градење на сеопфатно информатичко општество, земајќи ги предвид специфичните ситуации на земјите од регионот.

Сите овие специфични цели се пренесени во приоритетите од **Рамката за Европско партнерство (ЕП)** и *националните приоритети* на Република Македонија. Вградувањето на



*ИКТ развојните програми* во оваа рамка, има важна улога во исполнувањето на ЕУ целите, како и пошироките цели на информатичкото општество. **НПИО** ќе ги корелира овие приоритети, во националните политики за развој на информатичко општество.

Република Македонија работеше на следните приоритети: (1) образование и истражување; (2) развој на локална демократија; (3) борба против организиран криминал и корупција, дрога, иселување, граничен менаџмент и безбедносни прашања; (4) претприемаштво и вработување; и (5) други клучни приоритети: финансиски, социјален, здравствен, културен, земјоделски, статистички и еколошки сектор.

Овие приоритети ги рефлектираат *долгорочните реформи и темелните програми* кои земјата ги иницираше за да ги достигне ЕУ стандардите. Сите овие реформи ги инкорпорираат во себе и *регионалната соработка и националните механизми* за имплементација.

ИКТ системите инкорпорирани во реформите, претставуваат основни *градбени делови на информатичкото општество*, на *национално, регионално и широко ниво*. Градењето на информатичките системи и мрежи во рамките на секторските реформи, претставува темел за премостување на “дигиталната поделеност” и “Европската поделеност”, со цел да се воспостави информатичко општество за сите.

**ИКТ интегрирани** во овие приоритети, може да служат како *средство за економски пораст* и како *алатки за развој*, и со тоа да значително да придонесат во забрзување на чекорот на секторските реформи. На овој начин, придобивките од примената на информатичката технологија се максимизираат.

Потребно е внимателно да се определат *фазите на реформите*, паралелно со креирањето на *институционалните градбени делови и постепено инкорпорирање на ИКТ*, за да се постигне напредок во процесот на Европската интеграција.

Во моментов се вложуваат *значителни напори на национално и на регионално ниво*, и се постигнати *делумни резултати* во следните избрани области:

ОБРАЗОВАНИЕ И ИСТРАЖУВАЊЕ	Образовни реформи (2005-2015)
Воспоставување на мрежи во сите основни и средни училиштата	Компјутеризација на сите основни и средни училишта; формирање на компјутерски лаборатории; пристап до Интернет; резултат 57 ученици/РС за основни, и 24.5 за средни училишта; воведување на широкопојасни мрежи во области кои се недоволно опслужени; <i>За повеќе детали, видете во 18_I_C_3</i>
Надградба на Македонската академска и истражувачка мрежа (МАРНет), поврзување со ERA, GEANT	Поврзување на кампусите на Скопските универзитети; поврзување со GEANT и ERA; продолжување на FW6; (потребен придонес од националниот буџет); <i>За повеќе детали видете во 19_III_C_3</i>
Образовни програми	Обука на наставници, ученици, воведување на модерни технолошки алатки; VET образовни програми, образовни програмите за Ромите;
Универзитетски реформи	Наставна програма, истражување на нови технологии, е-библиотеки; е-бизнис; универзитетски мрежи;
<p>Овие проекти се во согласност со тековните процеси на <i>реформи во образовниот систем (2005-2015)</i>. Главната цел е да се креира технолошка инфраструктура која ќе овозможи пристап, зголемување на знаењето и вештините на младите генерации, што е потребно во современиот конкурентен свет. Визијата на поранешниот претседател Трајковски “компјутеризација на сите училишта, овозможување на пристап до Интернет, подобрување на компјутерската писменост, и воведување на модерни технолошки алатки за учење” станува реалност.</p> <p>Надградба на МАРНет и поврзување со регионалните мрежи, ERA и GEANT. Тоа е од најголема важност за истражувачите; <i>важен предизвик е финансискиот придонес на земјата за учество во FW6 програмата;</i></p> <p><i>ЕП/НПИО пилари: ИКТ инфраструктура; е-образование;</i></p>	

ДЕМОКРАТИЈА И ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО	Реформи (2005-2007) (Полиција, Судство, Царина, Финансии)
Регионална соработка	Воспоставен MARRI регионален центар (регионална соработка за миграција и азил); Регионална соработка и размена на информации во борбата против корупцијата, тероризмот, дрогата и исекувањето и азилот; ИКТ поддршка.
Реформи во полицијата	Воспоставување на мрежа за <i>Интегриран систем за прекуграничен менаџмент</i> , која ќе ги поврзува одговорните институции; ИКТ поддршка за <i>Управата за заштита на податоци</i> и <i>Секторот за борба против организиран криминал</i> , вклучувајќи компјутерски криминал; имплементација на Конвенциите за заштита на податоци и за сајбер криминал;
Правни реформи	<i>Интегриран судски информатички систем</i> ; компјутеризација на судови, затвори, обвинителства; Целта е да се зголеми ефективност на судовите, да се намалат тесните грла; Воспоставување на интегрирана мрежа и размена на информации помеѓу судовите, обвинителите и затворите; изградба на капацитети.
Реформи во царината	Воспоставување на <i>Интегриран царински информатички систем</i> ; мрежа на граничните линии и поврзување со системот за граничен менаџмент; поврзување со новиот Транзитен Транспортен центар;
Реформи во финансискиот сектор	ИКТ поддршка за <i>канцеларијата за јавни набавки</i> , <i>канцеларијата за ревизија</i> , <i>даночна управа</i> ; <i>финансиска полиција</i> ; зголемување на финансискиот капацитет.
<p>Целта е да се зацврсти капацитетот на државата за исполнување на критериумите на <i>Копенхаген</i> за демократија и владеењето на правото. Реформите се фокусирани на зацврстување на <i>институционалниот капацитет</i> на државата за целосна имплементација на законите, и владеењето на правото, на <i>национално и регионално ниво</i>.</p> <p>Од аспект на ИКТ, целта е да се воспостави <i>техничка инфраструктура, мрежи и инфраструктура за податоци</i>, со цел да се зголеми ефективност, размената на информации, и развојот на интегрирани функции помеѓу релевантните институции, како и <i>регионална соработка</i> во борбата против корупцијата, тероризмот, дрогата, прашањата на исекувањето и азилот, итн.</p> <p><i>ЕРНПИО пилари: ИКТ инфраструктура; еВлада;</i></p>	

ЛОКАЛНА ДЕМОКРАТИЈА	Децентрализација (2005-2007)
Развој на локална демократија	Локално е-управување; воспоставување на јавни точки на пристап ПАП (19 ИКТ центри), и центри за информирање на граѓаните (ЦИГ); воспоставување на различни форми на комуникација со граѓаните; воведување на основни услуги (даноци, изводи од матична книга на родени); воспоставени 27 web страници на заедниците; UNDP: <a href="http://www.undp.org.mk/ict/">http://www.undp.org.mk/ict/</a> CIC: <a href="http://www.lgrponline.com/">http://www.lgrponline.com/</a> LSG: <a href="http://www.logincee.org/">http://www.logincee.org/</a>
Зголемување на капацитетот за извршување на новите одговорности	Сет на програми/проекти кои треба да се креираат, согласно со деталниот план за децентрализација кој треба да се комплетира во март 2005 година: трансфер на одговорности во однос на образованието, урбаните, културните, социјалните, еколошките и финансиските сектори.
Мрежа на ЛСУ и соработка	Соработка во регионалната мрежа за локална власт од ЈИЕ: <a href="http://www.nalas-see.org/">http://www.nalas-see.org/</a>
<p>Целта е развој на локална демократија и балансиран регионален развој; креирање на средина за економски пораст и намалување на сиромаштијата.</p> <p>Од аспект на ИКТ, целите се следни: премостување на дигиталната поделеност, овозможување на пристап до Интернет за локалните заедници, подобрување на ИКТ писменоста, овозможување на различни форми на комуникација со граѓаните; и воведување на услуги.</p> <p>Дизајнот на балансираната централна/локална инфраструктура и развојот на услугите со конзистентна инфраструктура за податоци бара внимателно дизајнирање со цел да се избегне развој на фрагментарни ИТ системи и дуплирање. Поради тоа, треба да се земе во обзир дизајн и имплементација на репликативни модели.</p> <p>Активностите поврзани со тековниот процес на <i>децентрализација</i> и трансферот на надлежности на локалните заедници, се важни предизвици за земјата. Постои потреба од фокусирање на проекти за зголемување на административниот капацитет на општините за да ги извршуваат новите функции. Потребен е постепен фазен пристап со цел да се постигне балансиран регионален развој.</p> <p><i>ЕРНПИО пилари: ИКТ инфраструктура; еВлада; еГраѓанин;</i></p>	

ПРЕТПРИЕМАШТВО И ВРАБОТУВАЊЕ	Економски пораст, конкурентност, знаење и вештини, креирање на работни места и намалување на сиромаштијата
Бизнис портали	Регионален бизнис портал (SEEbiz.net): <a href="http://www.seebiz.net.mk">http://www.seebiz.net.mk</a> Евро Бизнис Трговски портал: <a href="http://www.eurobc.com.mk">http://www.eurobc.com.mk</a> Стопанска комора: <a href="http://www.mchamber.org.mk">http://www.mchamber.org.mk</a> Регионален Еуро инфо центар <a href="http://www.euroinfo.org.mk">http://www.euroinfo.org.mk</a> Туристички Портал: <a href="http://www.exploringmacedonia.com">http://www.exploringmacedonia.com</a> Барање/нудење на работа портал: <a href="http://www.zvrm.gov.mk">http://www.zvrm.gov.mk</a>
Индустриски кластери	Воспоставување на индустриски кластери (ИТ, вино, туризам, јагниња и сирење) за да се привлечат инвестиции; Кластер ИКТ компании; Digital Media Focus Кластер; MCA: <a href="http://www.mca.org.mk/">http://www.mca.org.mk/</a>
Конкурентност	Проекти за зголемување на конкурентноста на МСП и создавање на работни места; програми за обука на МСП; развој на знаење и вештини. MCA: <a href="http://www.mca.org.mk/">http://www.mca.org.mk/</a>
Технолошки паркови	Воспоставување на синергија помеѓу истражувањето и приватниот сектор: <i>Битола Регионален центар за технолошки трансфер кој би бенефицирал од донација:</i> <a href="http://www.etc.org.mk">http://www.etc.org.mk</a>
Обука за невработени	Програми за обука за преквалификација на невработени во различни области, вклучувајќи ИКТ; зголемено знаење и вештини.
<p>Главен приоритет на Македонија во активностите за економски развој, е <i>креирањето на работни места</i></p> <p>Потврдено е дека ИКТ придонесува кон економскиот пораст, овозможувајќи подобрена ефикасност во деловните процеси и зголемен пристап до пазарот, на пример за МСП. Употребата на ИКТ потенцијалот за подобрување на вештините, иновативни активности и различни начини на комуникација ќе овозможи <i>креирање на работни места</i>.</p> <p>Поставувањето на телекомуникациски мрежи, широкопојасни мрежи, нови технологии и нови партнерства треба да се сметаат за <i>инвестиции</i>.</p> <p>Мерки за <i>промоција</i> и воведување на ИКТ во областа на економијата се: (1) инвестиции во знаење и вештини; (2) зголемување на флексибилноста на пазарот на труд и конкурентност; (3) промовирање на иновативни активности; (4) подобрување на регулативната рамка за е-бизнис; и (5) промовирање и инвестирање во нови форми на партнерство (инкубатори, кластери, технолошки паркови, центри за технолошки трансфер итн.).</p> <p><i>ЕРНПИО пилари: ИКТ инфраструктура; е-бизнис;</i></p>	

КВАЛИТЕТ НА ЖИВЕЕЊЕ	Социјални, Здравствени, Културни, Земјоделски, Еколошки, Катастарски, Статистички
Социјални реформи	Реформа на пазарот на труд, креирање на флексибилно работно време; мрежа за социјална заштита; креирање на услуги; ИКТ поддршка; Барање на работа: <a href="http://www.zvrm.gov.mk">http://www.zvrm.gov.mk</a> ; Реформа на пензискиот систем: <a href="http://mapas.gov.mk">http://mapas.gov.mk</a> ;
Здравствени реформи	Воспоставување на ИТ системи во здравствениот систем; поддршка за здравствениот фонд; креирање на услуги за јавно здравје;
Култура	Дигитално наследство, е-библиотеки; места за јавен пристап во библиотеке; дигитална содржина; Електронски лингвистички групи; Култура: <a href="http://www.culture.in.mk">http://www.culture.in.mk</a> Национална библиотека: <a href="http://nubsk1.nubsk.edu.mk/cobiss/">http://nubsk1.nubsk.edu.mk/cobiss/</a> ;
Земјоделе	Воспоставување на земјоделски информатички систем; регистрација на животни; вино; растенија;
Катастар	Воспоставување на катастар и регистар на недвижности - <i>основен регистар</i> за развој на <i>е-услуги</i> ;
Животна средина	EIONET – регионална соработка: <a href="http://nfp-mk.eionet.eu.int/">http://nfp-mk.eionet.eu.int/</a>
Статистика	Регионална соработка: Статистика – ЕУРОСТАТ;

Подобрување на квалитетот на живеење и заштита на вредностите на општеството; поддршка за достапност; креирање на услуги;

ИКТ аспект: ИКТ инфраструктура и мрежи; воведување на основни услуги на централно/локално ниво; овозможување на широк пристап; подобрување на општествените, културните, еколошките мрежи; развој и воведување на ИКТ системот во здравството, земјоделието и Катастарот;

Развој на механизми за евалуација и индикатори за споредба, за различни аспекти, вклучувајќи ИКТ споредба.

ЕРНПИО пилари: е-Граѓанин; еЗдравство; еВлада; ИКТ инфраструктура;

Сите овие проекти се во согласност со краткорочните и долгорочните приоритети на Европското партнерство (2003-2007) и со националните приоритети на Република Македонија. Синергијата помеѓу овие клучни области и ИКТ проектите е очигледна.

Иако постои **напредок**, *комплексноста на областите и националниот контекст бараат внимателна* инкорпорација на предвидените ИКТ проекти во *приоритетите на секторските реформи*, во согласност со *пошироките национални приоритети*.

Интегрирањето на ИКТ системите, е критичен предизвик, земајќи го предвид *ограничениот капацитет* на земјата. Владата мора да ги земе во обзир и балансира, *ограничениот национален буџет и институционалниот капацитет за имплементација*, во однос на *националните приоритети* и *пошироките приоритети на Меѓународната заедница*.

Структурираната, долгорочна поддршка на **Меѓународната заедница (МЗ)** е од огромна важност за да се поплучи патот на долгорочниот одржлив развој, секторските реформи и развојот на информатичкото општество, рефлектиран во ЕУ целите.

Клучните субјекти од **МЗ** за поддршка на процесите се: ЕЗ, ЕИБ, ЕБРД, УНДП, УСАИД, Светска банка, УНЕСКО, УНЕЦЕ, ГТЗ, ДФИД, билатерални и мултилатерални програми за помош и грантови (Холандија, Норвешка, Германија, Франција, Италија, Швајцарија, Австрија, Јапонија, Кина итн).

НПИО Акциониот план соодветно ќе ги корелира овие приоритети и ќе побара поддршка од МЗ.

### 1.5 Активно промовирање на ИС за развој

Владата е иницијатор и е одговорна за воспоставување на околина за развој на ИС и е-Влада.

Некои од важните иницијативи се следните:

- Во декември 2003 година, беше потпишан договор за стратешко партнерство помеѓу Владата и *Корпорацијата Microsoft*, со цел да: (1) го регулира лиценцирањето на софтвер; (2) го развива ИТ знаењето и да ја стимулира ИТ индустријата; (3) осигура спроведување на законот за заштита на интелектуална сопственост; и (4) да ја зголеми употребата на електронски медиуми за потребите на Владата.

Ова е дел од стратегиите на Владата за градење на *партнерства*, со цел да се промовираат и привлечат инвестиции за развој на информатичкото општество и економскиот пораст.

- Во септември 2004 година, Владата го формираше *Секторот за информатичка технологија* во рамките на Генералниот секретаријат, со одговорност за имплементација на НПИО Акциониот план.
- Во октомври 2004 година, *Концептот за е-Влада* беше презентиран на Владата.

### е-Влада: Концептуална рамка

Широкиот концепт за е-влада вклучува многу аспекти од општеството и бара градење партнерства помеѓу Владата, деловните субјекти и граѓаните.

Но, е-влада пред се', бара фундаментална трансформација на начинот на кој работи Владата и начинот на кој луѓето размислуваат. Поради тоа, државната администрација има *клучна улога* во имплементацијата на е-влада. Трансформацијата на администрацијата кон е-администрација е нераскинлив дел од реформата на јавната администрација.

Некои од очекуваните придобивки од концептот за е-влада и развој на ИО се одговорна и демократска влада, поголема доверба на граѓаните и поефикасна и потранспарентна работа на администрацијата, со услуги ориентирани кон корисниците и деловните субјекти.

Моменталната ситуација во владините институции не е соодветна за воведување на ИКТ решенија за е-администрација и услуги. Постојат бројни проблеми: фрагментирани ИКТ системи, недостаток на ИТ персонал, некомплетирана мрежа на владата, ниско ниво на ИКТ писменост, администрација ориентирана кон хартија/печати, отпор и административни пречки на сите нивоа.

Таквата неповолна состојба повикува на длабок, *долгорочен процес на реформи за трансформација* на администрацијата во е-администрација.

**Основните предизвици за е-влада/ е-администрација се следните:**

- Конзистентни долгорочни политички мерки;
- Планирање, буџет и мониторинг способности;
- Институционален капацитет;
- ИКТ капацитет;
- Поврзувања помеѓу владините институции, хоризонтално и вертикално; и
- Правна рамка и процедури.

Сите овие клучни предизвици се компоненти на агендата за реформа на јавната администрација. Јасно е дека *трансформацијата на администрацијата* не е едноставен, еднократен проект, туку долгорочен процес кој бара инволвирање и соработка од сите. Комплексноста, синергиите и другите аспекти на е-влада, интерно (back-office) и надворешно (front-office), бараат внимателно дизајнирање на *основните проекти* за реформа на јавната администрација, со опфаќање на овие клучни предизвици.

Потребно е *фазен пристап и постепена имплементација на ИКТ проектите*, паралелно со изградбата на *институционалниот, техничкиот и менаџерскиот капацитет* и *трансформацијата* на самата администрација.

**е-Влада: последни достигнувања**

Сектор за информатичка технологија – Генерален Секретаријат

Согласно упатствата на еЈИЕ регионалната иницијатива за развој на НПИО и ПЗ (Проектните задачи) за создавање на институционална структура за имплементација на овие политики, Владата неодамна го формираше новиот Сектор за информатичка технологија,

Секторот за информатичка технологија (СИТ) е еден од 9-те сектори во Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија.

Секторот за информатичка технологија се состои од следните одделенија:

- Одделение за организација, планирање и развој;

- Одделение за информатичка структура и експлоатација; и
- Одделение за поддршка на web страницата и мултимедија.

Одговорностите на СИТ се следните:

- Врши подготовка, спроведување и следење на насоките за е-Влада; организациони, методолошки и аналитички работи во областа на проектирање на информатичкиот систем на Владата; дава стручно мислење за потребите за набавка на информатичка технологија; го следи развојот на нови информатички технологии и ги проучува потребите за воведување на нови информатички сервиси;
- Дава стручно мислење и обука во полето на планирање и развој на информатичките системи, водење на проекти, надгледување, одржување на бараниот квалитет на изработените апликативни решенија и стандардни алатки; предлага стандарди во областа на информатичките и комуникациските технологии;
- Се грижи за безбедноста на информатичкиот систем; управува со техничката основа на информатичкиот систем; врши подготовка на заедничките основи и стандарди за одржување на Интернетот во Владата и Генералниот секретаријат и одржување на современата комуникација на Генералниот секретаријат со граѓаните преку порталот на Владата.

Согласно Правилникот за систематизација на работни места на Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија, во Секторот за информатичка технологија предвидени се 31 работно место.

Во Секторот се вработени две лица и активностите за негово доекипирање се започнати (со вработување на нови лица преку јавен оглас и превземање на соодветен кадар од другите државни институции). Паралелно со активностите за доекипирање, се работи на подготовка на План за негова надградба.

#### ИКТ\_РГ: Работна група (изградба на капацитети)

Формирана е Работна група (ИКТ\_РГ), која се состои од ИКТ персонал од сите министерства. Групата работи во рамките на Twinning проектот – Влада на Словенија, кој е фокусиран на *националниот законодавен процес* низ државните институции.

Други проекти кои ја анализираат јавната администрација од различни аспекти се: ДФИД ПАР - Влада на Велика Британија; НОРМАК - Норвешка Влада и УНДП.

Целта е да се обезбеди заедничка рамка за севкупната ИКТ ситуација во рамките на државната администрација, проблемите, потребите и можните решенија, предуслови за воведување на е-администрација, обезбедување соработка помеѓу институциите и формирање на тимови, и зголемување на општиот *капацитет на ИКТ* во институциите. Конкретните цели се следните:

ИКТ_РГ	Активности : ( <a href="http://www.sei.gov.mk/twinning">http://www.sei.gov.mk/twinning</a> )
Зголемување на капацитетот на ИКТ во институциите	(1) ИКТ опрема, клучни потреби; (2) Обука на ИКТ персонал, систем администрација (50 вработени); (3) Обука на групи на корисници - правни одделенија, за основните ИКТ вештини, и специфики поврзани со законодавниот процес (200 корисници);
ИКТ поддршка за законодавниот процес	(1) Анализи на законодавниот процес, вклучувајќи ги потребните законски измени; (2) воспоставување на единствена точка за влез/излез за проток на информации/документи во/помеѓу институциите; (3) Поддршка на НПАЛ интерфејс и регистар;
ИКТ одделенија; мрежа на влада	(1) Анализи на постоечките ИКТ системи, клучни проблеми и потреби во рамките на државната администрација; (2) организациски прашања; (3) прашања поврзани со раководење, (4) позицијата на ИКТ персоналот во рамки на администрацијата; (5) мрежа на владата, проблеми, решенија;
ИКТ стандардизирани процедури	(1) Технички упатства и стандардизирани процедури за одржување на локални мрежи (ЛАН); (2) Процедури за јавна набавка, договори за одржување и правни аспекти;
ИКТ водење на проекти	(1) Матрица на тековни/планирани ИКТ проекти, хармонизирање на приоритетите со ЕП; (2) ИКТ структурирани трошоци; (3) инкорпорирање на ИКТ плановите во плановите за буџет;

Резултатите од ИКТ\_РГ ќе се искористат за понатамошни анализи, законски измени, одлуки на Владата, и дизајнирање на нови проекти, со цел да се зголеми *административниот капацитет* и да се *креира* средина (back-office) за имплементација на услугите на е-влада/ е-администрација.

### е-Влада услуги

Одговорност на Владата е да има про-активна улога во развојот на е-влада услугите и да промовира развој на ИО. Владата треба да ја презентира својата работа on-line, на отворен начин, со вклучување на јавноста, и со услуги ориентирани кон корисниците/ граѓаните.

Владата ги направи *првичните чекори* со цел да ја презентира својата работа on-line и да воведо основни е-услуги (front-office):

Веб презентација на владините институции	Подобрени веб страници на министерствата, нудење на основни информации, преку современи услуги, како што се: обрасци за преземање, апликации, инфо-центри;	Во тек
Министерство за финансии <a href="http://www.finance.gov.mk">http://www.finance.gov.mk</a> ;	Форум; Аудио; Фото; Анализи; Преземање/симување на обрасци;	Во тек
Центри за повик <a href="http://www.customs.gov.mk">http://www.customs.gov.mk</a> <a href="http://www.mvr.gov.mk">http://www.mvr.gov.mk</a> ;	Центри за повик на Министерството за внатрешни работи, и Царинска управа; Видео, Интерактивна тарифа; преземање документи и упатства, Интерактивен MAK CIS;	Во тек
Барање на работа ( <a href="http://www.zvrm.gov.mk">http://www.zvrm.gov.mk</a> )	Портал на Агенцијата за вработување - (берза): Барање/ понуда за работа;	Во тек
Веб презентација на СЕИ ( <a href="http://www.sei.gov.mk">http://www.sei.gov.mk</a> )	Интерактивна веб страница на СЕИ; е-маил, форум, квиз, интерактивен (NPAL) систем за подршка на националната програма за усогласување на законодавството; база на податоци во врска со помош од донатори со можности за пребарување (CDAD);	Во тек
Веб презентација на Собранието ( <a href="http://www.sobranie.mk">http://www.sobranie.mk</a> )	Собранието ја подобри својата веб страница со нудење на основните услуги и аудио записи од сесиите; Парламентарни прашања;	Во тек
Портал на Влада (www.gov.mk)	Воспоставување на основа за владин портал (приоритети); Прашања до Владата; Годишна програма за работа на Владата; Седници на Влада; Услуги; работни места; полиција/пријава;	Планирано/ приоритет; дизајн/ тестирање
Даночен систем ( <a href="http://www.ujp.gov.mk">http://www.ujp.gov.mk</a> )	Даночен информациски систем;	Планирано/ приоритет
Јавни набавки	Дизајн на портал за јавни набавки, што ќе овозможи сите тендери на владата да бидат on-line;	Планирано/ приоритет;

И двата дела од е-Влада парадигмата, внатрешниот (back office), и надворешниот (front-office), се под притисок на внатрешни и надворешни фактори: граѓаните, деловните субјекти и самата администрација. Затоа, динамиката за понатамошен развој на е-влада и информатичкото општество, ќе зависи од *опитото усвојување и прифаќање* на услугите на е-влада. Од тој аспект, од особена важност е да се изберат и приоритизираат проектите за е-влада, земајќи ги во обзир *националниот контекст* и *реалниот капацитет* за имплементација. Треба мошне внимателно да се балансираат, очекувањата од *брзи резултати*, во однос на целите за *квалитативна промена*.



Е-Влада е градбен дел од НПИО и Акциониот план. Стратегиите, мерките, смерниците предложени во НПИО, како и приоритетните проекти, ќе ја претставуваат основата за развојот на е-влада.

## 2. Кое тело е задолжено за оваа политика и нејзиното спроведување?

Владата е обврзана да креира *институционална структура и административен капацитет* со цел да го имплементира НПИО Акциониот План.

Некои од клучните предизвици се следните:

- Цврсто *водство* и поддршка на ниво на кабинет, со долгорочни обврски и експлицитна поддршка, рефлектирана преку јасни одлуки, акции и буџетски ресурси;
- *Соработка, градење на поддршка* и поделено разбирање помеѓу различните нивоа на службеници, извршители и администрација, во и помеѓу владините институции;
- *Градење на способностите за планирање, буџетирање и следење*; Градење на ИКТ проектен менаџмент, вклучувајќи го и финансискиот менаџмент;
- Градење *капацитет за менаџмент, имплементација и одржување* на е-влада услугите, вклучувајќи организациски, технички прашања и прашања во врска со персоналот;
- Градење на *вештини, знаење* внатре во администарцијата, и градење механизми за *пренос на знаење*, помеѓу различни нивоа, во и низ владините институции;

Во моментов постојат неколку јавни органи кои ја претставуваат институционалната инфраструктура и административниот капацитет за планирање, имплементација и поддршка на ИС развојот:

- Високи службеници на ниво на кабинет, креатори на политиката и одлуки,
- Комисијата за информатичка технологија (КИТ), советодавно тело на Владата за стратешка трансформација од сегашната состојба во е-влада, формирано во декември, 2002 година;
- Ново-формираниот Сектор за информатичка технологија (ИТ) во рамките на Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија, одговорно за имплементација на НПИО Акциониот план, септември 2004 година;
- Сектор за информатичка логистика, во Министерството за образование, одговорен за одржување на мрежата на Владата и имплементација на ИКТ проекти кои ги опфаќаат општите функции;
- ИТ одделенијата во рамките на министерствата, одговорни за планирање и имплементација на ИКТ проектите;
- Министерството за транспорт и врски и Управата за телекомуникации, одговорни за телекомуникациската инфраструктура и регулација на пазарот;
- Агенцијата за државни службеници (АДС), како интересен центар за обука на државни службеници во однос на изградба на способности;
- Државен завод за статистика;
- Управа за заштита на податоци, Биро за класифицирани информации, Биро за јавни набавки, Завод за државна ревизија;

Исто така, во развојот и имплементацијата на ИС вклучени се неколку други институции и органи:



- Неколку други министерства одговорни за развој на ИС, на пример: Министерството за образование и наука, Министерството за внатрешни работи, Министерството за финансии, Министерството за одбрана, итн.;
- Секторот за Европска интеграција, како клучно тело за координација и мониторинг на Рамката за Европско партнерство, одговорен за стратешко планирање и мониторинг на проектите поврзани со ЕУ процесот;
- Универзитетите имаат битна улога (Универзитет "Св. Кирил и Методиј", Универзитетот "Св. Климент Охридски", Универзитет на Југоисточна Европа "ЈИЕ Универзитет");
- Професионални ИТ организации, МАСИТ;
- НВОи;
- Медиуми

Јасните институционални структури, одговорни за координација и имплементација, ќе бидат дефинирани во НПИО и Акциониот план (Јуни 2005 година).

### **3. Колку средства има во буџетот за оваа политика и кои се механизмите за спроведување?**

Буџетската политика и координацијата на буџетот за државните информатички системи се спроведува од Владата, Министерството за финансии и државните институции.

Новото административно тело, Секторот за информатичка технологија, во Генералниот Секретаријат на Владата, има одговорност за спроведување ИКТ политиките на оперативно ниво. Административно, овие активности се финансирани од буџетот на Генералниот секретаријат. Дополнително, за 2005, воведена е посебна буџетска линија од *14 мил. МКД*, со цел поддршка на имплементацијата на НПИО и Акциониот план.

Понатаму, Секторот за информатичка логистика, во Министерството за образование и наука, има посебна буџетска линија, за одржување на владината мрежа и општите функции на министерствата. За 2005 година, одредени се *5 мил. МКД*.

Секое министерство има сопствен буџет. ИКТ трошковите за развој, имплементација и тековните трошкови за одржување на ИКТ системите, се вклучени во буџетските ставки.

Многу е тешко да се пресмета прецизно, кој дел од националниот буџет е одреден за ИКТ проекти, што се должи на имплицитниот карактер и умрежените ефекти од употребата на ИКТ, како и на непостоењето на конзистентна рамка за планирање и структурирани ИКТ трошоци.

Грубата пресметка на буџетот за развој, имплементација и одржување на ИКТ проектите во владините институции, е *околу 0,4% од годишниот национален буџет, со тенденција на опаѓање секоја година*. Континуираните буџетски рестрикции доведоа до невозможност за *долгорочно планирање* и соодветно *одржување* на тековните ИКТ системи, до критично ниво, и со долгорочни последици. За споредба, земјите во развој, одвојуваат околу (1-3%) од годишните буџети.

Долгорочните *реформи* кои земјата ги започна, со цел да го забрза процесот на европска интеграција, се поврзани со *ризичи и коштање*, кои го оптеретуваат *ограничениот национален буџет*. Во оваа смисла, важен предизвик за владата е да се зголеми националниот ИКТ буџет за кратко време.

Република Македонија ја програмира и усмерува финансиската поддршка на Меѓународната заедница (МЗ), земајќи ги во обзир овие предизвици. Затоа, *интеграцијата на ИКТ*

*проектите* во секторските реформи, треба да обезбеди *долгорочна* поддршка на МЗ за развој, *долгорочно фокусирање* на ИКТ проекти и одржлив развој на информатичкото општество.

Понатаму, со цел да се промовираат и привлечат странски инвестиции, владата гради стратешки партнерства, што треба да придонесат за економски раст и развој на информатичкото општество.

*Постепена имплементација на ИКТ проектите*, проследена со соодветни политики и мерки за развој на информатичко општество, и во исто време, *зголемување на институционалниот капацитет* за планирање, управување и имплементација на ИКТ проектите, би требало да создадат простор за *постепено зголемување на националниот буџет за ИКТ*.

Поттик за понатамошно финансирање на ИКТ проектите би требало да биде: успешна имплементација, од аспект на влијанието и придобивките од ИКТ употреба, рефлектирани низ целокупниот напредок во реформите во однос на барањата на ЕУ, како и во однос на пошироките национални цели и целите на МЗ.

Во Акциониот план за националната политика за информатичко општество (НПИО) предвидена е координирана активност за промовирање на буџетските потреби за негова имплементација. Ова треба да биде презентирано на Кабинетот на Премиерот и на Министерството за финансии. Буџетската политика за поддршка на НПИО Акциониот план и соодветните механизми за негова имплементација се основен дел од процесот за градење на потребите. Овие активности, поврзани со потребите, се во цврста корелација со националните приоритети и рамката за Европско партнерство, како и со интервенциите кои се направени или предвидени од МЗ.

## ***V. Основни податоци за интернет пристап***

**1. Ве молиме наведете ја цената за пристап на интернет за :**

**а) основни и средни училишта**

**б) домаќинства**

**в) претпријатија, според големината ( мали и средни, средни и големи) и за секторот доколку е можно. .**

Број на Интернет корисници со пристап до Интернет - околу 124.948, од кој за dial up пристап се 63.557.

Во табелата е дадена цената на чинење на 1 минута локален телефонски сообраќај.

Период на Интензивен Сообраќај (06:00 -18:00) Понеделник – Сабота	Период на Слаб Сообраќај (18:00 - 24:00) Понеделник - Петок (Недела од 06:00 - 24:00)	Период на ноќен сообраќај (24:00 - 06:00) Цела недела
1,00	0,60	0,60
Извор: АД МТ Напомена: во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%		

Во Република Македонија четирите најголеми Интернет сервис провајдери (ИСП), кои покриваат 95% од пазарот се: АД Македонски телекомуникации (АД МТ), Macedonia On-line (MOL), Унет и Оннет. ИСП нудат различни типови на пристап на ИНТЕРНЕТ, кои се дадени во следната табела.

ИСП \ Тип на пристап	Pre Paid Пристап	Post Paid пристап	ADSL	Кабловски пристап	Закупени линии
АД МТ	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		<input checked="" type="checkbox"/>
MOL	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
УНЕТ	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>			<input checked="" type="checkbox"/>
Онет	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>		<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
° посебна ценовна политика за секторот за образование, вклучувајќи примарно и средно					

Треба да се истакне дека дел од државните училишта, што учествуваат во одредени проекти на УСАИД и АД Македонски телекомуникации добиваат бесплатен пристап до Интернет.

Не постојат единствени податоци за цената на пристап посебно за секторот за обазование и деловните сектор. ИСП нудат различни пакети, попусти, и договорни аранжмани, користат различни методологии за одредување цени, за различни типови на интернет пристап. Некои од ИСП, нудат околу 20% попуст за образовниот сектор.

Со цел да се добие груба, општа слика за нивоата на цените, направена е груба пресметка на *средни цени*, за некои типови од понудените пристапи: pre-paid, post-paid и закупени линии за интернет пристап. За секој тип на пристап, пресметани се следните *средни цени*:

- Pre-paid dial-up пристап, средна цена за неограничен пристап, за еден месец, е околу 1.235,00 МКД/месец;
- Post-paid dial-up пристап, за 30 часа/месец, за пристап со 64Kbps модем, пресметана е средна цена од околу 1.530,00 МКД/месец, за правни субјекти;
- Post-paid dial-up пристап, за 30 часа/месец, за пристап со 64Kbps модем, пресметана е средна цена од околу 1.263,00 МКД/месец, за образование;
- Закупени линии, за пристап со 64Kbps, со месечен договор, пресметана е средна цена од околу 34.931,00 МКД/месец; во цената не е пресметан еднократниот надоместок;

\* Во пресметката не е вклучен ДДВ во висина од 18%, и не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај

**Ве молиме, имајте во предвид, дека пресметаните податоци за средни вредности на цени се ориентациони, не ја претставуваат реалната политика на цени на ИСП, и не претставуваат официјални податоци.**

Моментално, Државниот завод за статистика спроведува анкета за употребата на ИКТ, според ЕУРОСТАТ методологијата. Постојат четири прашалници: (1) не-финансиски институции; (2) финансиски институции; (3) домаќинства; (4) јавен сектор.

Анализата на податоците треба да даде посигурни податоци за цените на интернет пристап, за секој од релевантните сектори.

Анализата е дел од НИСП, и треба да биде готова во период март – јуни 2005.

° посебна ценовна политика за секторот образование, вклучува и основно и средно

Во продолжение следуваат табели со детални податоци за цените за пристап на Интернет, за секој од четирите ИСП.

## 1. АД Македонски телекомуникации (АД МТ)

### 1.1 Pre paid dial up пристап

Во користењето на интернет пристап за физички лица АД МТ нуди палета од 5 различни видови на интернет картички со време на користење од 60 дена, за модем 56Kbit и ISDN 64Kbit/s, со 1 e-mail адреса, web mail, проверка на време, техничка поддршка 24/7, и тоа:

Интернет часови	Цена
2	69
5	160
10	310
20	610
30	910

*Извор: АД МТ*  
*Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, во цената не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај*

### 1.2 Post paid dial up пристап

Поврзување на персонален компјутер или локална мрежа на интернет преку телефонска линија, за физички и правни лица, како и за секторот образование, и тоа:

- модем 56к (аналогно пренесување на податоци)
- ISDN линија (дигитален пренос на податоци)

**Основниот пакет Сурфер**, кој се нуди без месечен надоместок, содржи: една e-mail адреса ([username@mt.net.mk](mailto:username@mt.net.mk)), антивирусна заштита на сите e-mail пораки, 24 часовна поддршка на бесплатен телефонски број

Пакет	Часови интернет	Mail2SMS пораки	Месечен надометок	56/64 kbps Цена*		
				Интензивен сообраќај (06-18 ч. Од понеделник до петок)	Слаб сообраќај 1 (18-24ч. од понеделник до петок, т.е. 06-24 ч. за викенди и државни празници)	Слаб сообраќај 2 (24-00 ч. сите денови во неделата)
Сурфер	0	0	0	1.60	0.80	0.35
Сурфер+5	5	5	250	1.40	0.70	0.35
Сурфер+10	10	10	490	1.20	0.60	0.35
Сурфер+20	20	20	950	1.10	0.55	0.35
Сурфер+30	30	30	1390	1.00	0.50	0.35

*Извор: АД МТ*

Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, во цената е вклучена и цената на локалниот телефонскиот сообраќај, \* цени и за дополнителните минути (по искористувањето на пакетот часови) важи за суфрер плус пакетите, за користење на интернет пристап преку ISDN 128Kbit/s цените се поголеми за 2 (два) пати во однос на цените кои се дадени за ISDN 64Kbit/s и модем 56K

### 1.3 ADSL

За секторот образование АД МТ овозможува дополнителни попусти во зависност од соодветниот наменски пакет и промотивните активности што ги превзема компанијата за омасовување на користењето на интернетот.

#### за физички лица:

Брзина на пристап 384/128Kbps (download/upload)со:една e-mail адреса, пет Mail2SMS, пет WEB2SMS, динамичка IP адреса, USB модем или Ethernet модем, за пристап од еден компјутер

Ценовник		Попусти			
Еднократен надоместок при склучување на договор за неодредено време за инсталација	Месечен надоместок при склучување на договор за неодредено време	Еднократен надоместок при склучување на договор на 1 година за инсталација	Месечен надоместок при склучување на за договор на 1 година	Еднократен надоместокок при склучување на договор на 2 година За инсталација	Месечен надоместок при склучување на за договор на 2 година
4,900.00	2,990.00	3,900.00	2,690.00	3,900.000	1,990.00
Извор: АД МТ					
Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, без дополнителни плаќања.					

#### За правни лица:

Брзина на пристап 512/128Kbps (download/upload)со: еден WIN 5 хостинг пакет, десет e-mail адреса, десет Mail2SMS, десет WEB2SMS, динамичка IP адреса, Ethernet модем) пристап на три компјутери

Ценовник		Попусти			
Еднократен надоместок при склучување на договор за неодредено време за инсталација	Месечен надоместок при склучување на договор за неодредено време	Еднократен надоместок при склучување на договор на 1 година за инсталација	Месечен надоместок при склучување на за договор на 1 година	Еднократен надоместокок при склучување на договор на 2 година за инсталација	Месечен надоместок при склучување на за договор на 2 година
7,500.00	6,990.00	6,000.00	6,290.00	6,000.00	5,590.00
Извор: АД МТ					
Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, без дополнителни плаќања.					

Брзина на пристап 1024/256Kbps (download/upload)со: еден WIN 10 хостинг пакет, дваесет Mail2SMS , дваесет WEB2SMS, динамичка IP адреса, Ethernet рутер) пристап на десет компјутери

Ценовник		Попусти			
Еднократен надоместок при склучување на договор за неодредено време за инсталација	Месечен надоместок при склучување на договор за неодредено време	Еднократен надоместок при склучување на договор на 1 година за инсталација	Месечен надоместок при склучување на за договор на 1 година	Еднократен надоместокок при склучување на договор на 2 година За инсталација	Месечен надоместок при склучување на за договор на 2 година

9,500.00	16,990.00	7,600.00	15,290.00	7,600.00	13,590.00
Извор: АД МТ Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18, без дополнителни плаќања.					

#### 1.4 Пристап на интернет преку закупени линии

Пристапни брзини: 64 Kbit/sec до 2 Мб

За сите пакети се гарантира брзината и во себе содржат 10 e-mail адреси, WEB хостирање до 10 MB, 16 IP адреси (за почеток а по потреба и повеќе), MRTG мониторинг на вкупниот сообраќај и корисничка подршка 24часа/7дена на бесплатниот телефон. Пакетите и цените се дадени во продолжение, при што: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, еднократен надоместок согласно ценовникот на МТ се наплаќа само за закупената линија (ДПЛ). За договор на 3 години еднократниот надоместок не се наплатува

Цени за потпишување на договор на неопределено време			
брзина	изнајмување на линија	пристап	Вкупно
64 Kbps	8.554,00	35.350,00	43.904,00
128 Kbps	11.176,00	65.660,00	76.836,00
192 Kbps	16.568,00	90.020,00	106.588,00
256 Kbps	18.500,00	115.960,00	134.460,00
320 Kbps	21.540,00	139.460,00	161.000,00
384 Kbps	23.380,00	163.150,00	186.530,00
448 Kbps	25.105,00	186.150,00	211.255,00
512 Kbps	26.830,00	223.180,00	250.010,00
576 Kbps	28.270,00	246.680,00	274.950,00
640 Kbps	29.710,00	269.650,00	299.360,00
704 Kbps	31.150,00	292.150,00	323.300,00
768 Kbps	32.580,00	314.250,00	346.830,00
832 Kbps	33.960,00	336.020,00	369.980,00
896 Kbps	35.340,00	357.460,00	392.800,00
960 Kbps	36.720,00	378.580,00	415.300,00
1024 Kbps	38.100,00	399.410,00	437.510,00
1088 Kbps	47.060,00	412.420,00	459.480,00
1152 Kbps	48.060,00	433.120,00	481.180,00
1216 Kbps	49.060,00	453.620,00	502.680,00
1280 Kbps	50.060,00	473.820,00	523.880,00
1344 Kbps	51.060,00	493.920,00	544.980,00
1408 Kbps	50.680,00	513.720,00	564.400,00
1472 Kbps	51.680,00	533.420,00	585.100,00
1536 Kbps	52.680,00	552.920,00	605.600,00
1600 Kbps	53.680,00	572.220,00	625.900,00
1664 Kbps	54.680,00	591.420,00	646.100,00
1728 Kbps	55.680,00	610.420,00	666.100,00
1792 Kbps	56.680,00	629.320,00	686.000,00
1856 Kbps	57.680,00	648.120,00	705.800,00
1920 Kbps	58.680,00	666.720,00	725.400,00
1984 Kbps	59.680,00	685.220,00	744.900,00
2048 Kbps	62.160,00	703.520,00	765.680,00
Извор АД МТ			

Цени за потпишување на 1 годишен договор									
	месечен надоместок			месечен надоместок при плаќање авансно за 6 месеци			месечен надоместок при плаќање авансно за 12 месеци		
брзина	изнајмување на линија	пристап	Вкупно	изнајмување на линија	пристап	Вкупно	изнајмување на линија	пристап	Вкупно
64 Kbps	8.554,00	23.913,00	32.467,00	8.554,00	22.717,35	31.271,35	8.554,00	21.521,70	30.075,70
128 Kbps	11.176,00	45.261,00	56.437,00	11.176,00	42.997,95	54.173,95	11.176,00	40.734,90	51.910,90
192 Kbps	16.568,00	61.830,00	78.398,00	16.568,00	58.738,50	75.306,50	16.568,00	55.647,00	72.215,00
256 Kbps	18.500,00	80.163,00	98.663,00	18.500,00	76.154,85	94.654,85	18.500,00	72.146,70	90.646,70
320 Kbps	21.540,00	96.534,00	118.074,00	21.540,00	91.707,30	113.247,30	21.540,00	86.880,60	108.420,60
384 Kbps	23.380,00	113.265,00	136.645,00	23.380,00	107.601,75	130.981,75	23.380,00	101.938,50	125.318,50
448 Kbps	25.105,00	129.510,00	154.615,00	25.105,00	123.034,50	148.139,50	25.105,00	116.559,00	141.664,00
512 Kbps	26.830,00	155.853,00	182.683,00	26.830,00	148.060,35	174.890,35	26.830,00	140.267,70	167.097,70
576 Kbps	28.270,00	172.521,00	200.791,00	28.270,00	163.894,95	192.164,95	28.270,00	155.268,90	183.538,90
640 Kbps	29.710,00	188.802,00	218.512,00	29.710,00	179.361,90	209.071,90	29.710,00	169.921,80	199.631,80
704 Kbps	31.150,00	204.741,00	235.891,00	31.150,00	194.503,95	225.653,95	31.150,00	184.266,90	215.416,90
768 Kbps	32.580,00	220.401,00	252.981,00	32.580,00	209.380,95	241.960,95	32.580,00	198.360,90	230.940,90
832 Kbps	33.960,00	235.827,00	269.787,00	33.960,00	224.035,65	257.995,65	33.960,00	212.244,30	246.204,30
896 Kbps	35.340,00	251.010,00	286.350,00	35.340,00	238.459,50	273.799,50	35.340,00	225.909,00	261.249,00
960 Kbps	36.720,00	265.968,00	302.688,00	36.720,00	252.669,60	289.389,60	36.720,00	239.371,20	276.091,20
1024 Kbps	38.100,00	280.710,00	318.810,00	38.100,00	266.674,50	304.774,50	38.100,00	252.639,00	290.739,00
1088 Kbps	47.060,00	288.468,00	335.528,00	47.060,00	274.044,60	321.104,60	47.060,00	259.621,20	306.681,20
1152 Kbps	48.060,00	303.228,00	351.288,00	48.060,00	288.066,60	336.126,60	48.060,00	272.905,20	320.965,20
1216 Kbps	49.060,00	317.718,00	366.778,00	49.060,00	301.832,10	350.892,10	49.060,00	285.946,20	335.006,20
1280 Kbps	50.060,00	332.118,00	382.178,00	50.060,00	315.512,10	365.572,10	50.060,00	298.906,20	348.966,20
1344 Kbps	51.060,00	346.428,00	397.488,00	51.060,00	329.106,60	380.166,60	51.060,00	311.785,20	362.845,20
1408 Kbps	50.680,00	360.558,00	411.238,00	50.680,00	342.530,10	393.210,10	50.680,00	324.502,20	375.182,20
1472 Kbps	51.680,00	374.508,00	426.188,00	51.680,00	355.782,60	407.462,60	51.680,00	337.057,20	388.737,20
1536 Kbps	52.680,00	388.368,00	441.048,00	52.680,00	368.949,60	421.629,60	52.680,00	349.531,20	402.211,20
1600 Kbps	53.680,00	402.138,00	455.818,00	53.680,00	382.031,10	435.711,10	53.680,00	361.924,20	415.604,20
1664 Kbps	54.680,00	415.728,00	470.408,00	54.680,00	394.941,60	449.621,60	54.680,00	374.155,20	428.835,20
1728 Kbps	55.680,00	429.228,00	484.908,00	55.680,00	407.766,60	463.446,60	55.680,00	386.305,20	441.985,20
1792 Kbps	56.680,00	442.638,00	499.318,00	56.680,00	420.506,10	477.186,10	56.680,00	398.374,20	455.054,20
1856 Kbps	57.680,00	455.958,00	513.638,00	57.680,00	433.160,10	490.840,10	57.680,00	410.362,20	468.042,20
1920 Kbps	58.680,00	469.188,00	527.868,00	58.680,00	445.728,60	504.408,60	58.680,00	422.269,20	480.949,20
1984 Kbps	59.680,00	482.328,00	542.008,00	59.680,00	458.211,60	517.891,60	59.680,00	434.095,20	493.775,20
2048 Kbps	62.160,00	495.315,00	557.475,00	62.160,00	470.549,25	532.709,25	62.160,00	445.783,50	507.943,50
Извор АД МТ									

Цени за потпишување на 2 годишен договор									
	месечен надоместок			месечен надоместок при плаќање авансно за 6 месеци			месечен надоместок при плаќање авансно за 12 месеци		
брзина	изнајмување на линија	пристап	Вкупно	изнајмување на линија	пристап	Вкупно	изнајмување на линија	пристап	Вкупно
64 Kbps	8.126,30	19.927,50	28.053,80	8.126,30	18.931,13	27.057,43	8.126,30	17.934,75	26.061,05
128 Kbps	10.617,20	37.717,50	48.334,70	10.617,20	35.831,63	46.448,83	10.617,20	33.945,75	44.562,95
192 Kbps	15.739,60	51.525,00	67.264,60	15.739,60	48.948,75	64.688,35	15.739,60	46.372,50	62.112,10
256 Kbps	17.575,00	66.802,50	84.377,50	17.575,00	63.462,38	81.037,38	17.575,00	60.122,25	77.697,25
320 Kbps	20.463,00	80.445,00	100.908,00	20.463,00	76.422,75	96.885,75	20.463,00	72.400,50	92.863,50

384 Kbps	22.211,00	94.387,50	116.598,50	22.211,00	89.668,13	111.879,13	22.211,00	84.948,75	107.159,75
448 Kbps	23.849,75	107.925,00	131.774,75	23.849,75	102.528,75	126.378,50	23.849,75	97.132,50	120.982,25
512 Kbps	25.488,50	129.877,50	155.366,00	25.488,50	123.383,63	148.872,13	25.488,50	116.889,75	142.378,25
576 Kbps	26.856,50	143.767,50	170.624,00	26.856,50	136.579,13	163.435,63	26.856,50	129.390,75	156.247,25
640 Kbps	28.224,50	157.335,00	185.559,50	28.224,50	149.468,25	177.692,75	28.224,50	141.601,50	169.826,00
704 Kbps	29.592,50	170.617,50	200.210,00	29.592,50	162.086,63	191.679,13	29.592,50	153.555,75	183.148,25
768 Kbps	30.951,00	183.667,50	214.618,50	30.951,00	174.484,13	205.435,13	30.951,00	165.300,75	196.251,75
832 Kbps	32.262,00	196.522,50	228.784,50	32.262,00	186.696,38	218.958,38	32.262,00	176.870,25	209.132,25
896 Kbps	33.573,00	209.175,00	242.748,00	33.573,00	198.716,25	232.289,25	33.573,00	188.257,50	221.830,50
960 Kbps	34.884,00	221.640,00	256.524,00	34.884,00	210.558,00	245.442,00	34.884,00	199.476,00	234.360,00
1024 Kbps	36.195,00	233.925,00	270.120,00	36.195,00	222.228,75	258.423,75	36.195,00	210.532,50	246.727,50
1088 Kbps	44.707,00	240.390,00	285.097,00	44.707,00	228.370,50	273.077,50	44.707,00	216.351,00	261.058,00
1152 Kbps	45.657,00	252.690,00	298.347,00	45.657,00	240.055,50	285.712,50	45.657,00	227.421,00	273.078,00
1216 Kbps	46.607,00	264.765,00	311.372,00	46.607,00	251.526,75	298.133,75	46.607,00	238.288,50	284.895,50
1280 Kbps	47.557,00	276.765,00	324.322,00	47.557,00	262.926,75	310.483,75	47.557,00	249.088,50	296.645,50
1344 Kbps	48.507,00	288.690,00	337.197,00	48.507,00	274.255,50	322.762,50	48.507,00	259.821,00	308.328,00
1408 Kbps	48.146,00	300.465,00	348.611,00	48.146,00	285.441,75	333.587,75	48.146,00	270.418,50	318.564,50
1472 Kbps	49.096,00	312.090,00	361.186,00	49.096,00	296.485,50	345.581,50	49.096,00	280.881,00	329.977,00
1536 Kbps	50.046,00	323.640,00	373.686,00	50.046,00	307.458,00	357.504,00	50.046,00	291.276,00	341.322,00
1600 Kbps	50.996,00	335.115,00	386.111,00	50.996,00	318.359,25	369.355,25	50.996,00	301.603,50	352.599,50
1664 Kbps	51.946,00	346.440,00	398.386,00	51.946,00	329.118,00	381.064,00	51.946,00	311.796,00	363.742,00
1728 Kbps	52.896,00	357.690,00	410.586,00	52.896,00	339.805,50	392.701,50	52.896,00	321.921,00	374.817,00
1792 Kbps	53.846,00	368.865,00	422.711,00	53.846,00	350.421,75	404.267,75	53.846,00	331.978,50	385.824,50
1856 Kbps	54.796,00	379.965,00	434.761,00	54.796,00	360.966,75	415.762,75	54.796,00	341.968,50	396.764,50
1920 Kbps	55.746,00	390.990,00	446.736,00	55.746,00	371.440,50	427.186,50	55.746,00	351.891,00	407.637,00
1984 Kbps	56.696,00	401.940,00	458.636,00	56.696,00	381.843,00	438.539,00	56.696,00	361.746,00	418.442,00
2048 Kbps	59.052,00	412.762,50	471.814,50	59.052,00	392.124,38	451.176,38	59.052,00	371.486,25	430.538,25
Извор АД МТ									

Цени за потпишување на 3 годишен договор									
брзина	месечен надоместок			месечен надоместок при плаќање авансно за 6 месеци			месечен надоместок при плаќање авансно за 12 месеци		
	изнајмување на линија	пристап	Вкупно	изнајмување на линија	пристап	Вкупно	изнајмување на линија	пристап	Вкупно
64 Kbps	7.698,60	15.942,00	23.640,60	7.698,60	15.144,90	22.843,50	7.698,60	14.347,80	22.046,40
128 Kbps	10.058,40	30.174,00	40.232,40	10.058,40	28.665,30	38.723,70	10.058,40	27.156,60	37.215,00
192 Kbps	14.911,20	41.220,00	56.131,20	14.911,20	39.159,00	54.070,20	14.911,20	37.098,00	52.009,20
256 Kbps	16.650,00	53.442,00	70.092,00	16.650,00	50.769,90	67.419,90	16.650,00	48.097,80	64.747,80
320 Kbps	19.386,00	64.356,00	83.742,00	19.386,00	61.138,20	80.524,20	19.386,00	57.920,40	77.306,40
384 Kbps	21.042,00	75.510,00	96.552,00	21.042,00	71.734,50	92.776,50	21.042,00	67.959,00	89.001,00
448 Kbps	22.594,50	86.340,00	108.934,50	22.594,50	82.023,00	104.617,50	22.594,50	77.706,00	100.300,50
512 Kbps	24.147,00	103.902,00	128.049,00	24.147,00	98.706,90	122.853,90	24.147,00	93.511,80	117.658,80
576 Kbps	25.443,00	115.014,00	140.457,00	25.443,00	109.263,30	134.706,30	25.443,00	103.512,60	128.955,60



640 Kbps	26.739,00	125.868,00	152.607,00	26.739,00	119.574,60	146.313,60	26.739,00	113.281,20	140.020,20
704 Kbps	28.035,00	136.494,00	164.529,00	28.035,00	129.669,30	157.704,30	28.035,00	122.844,60	150.879,60
768 Kbps	29.322,00	146.934,00	176.256,00	29.322,00	139.587,30	168.909,30	29.322,00	132.240,60	161.562,60
832 Kbps	30.564,00	157.218,00	187.782,00	30.564,00	149.357,10	179.921,10	30.564,00	141.496,20	172.060,20
896 Kbps	31.806,00	167.340,00	199.146,00	31.806,00	158.973,00	190.779,00	31.806,00	150.606,00	182.412,00
960 Kbps	33.048,00	177.312,00	210.360,00	33.048,00	168.446,40	201.494,40	33.048,00	159.580,80	192.628,80
1024 Kbps	34.290,00	187.140,00	221.430,00	34.290,00	177.783,00	212.073,00	34.290,00	168.426,00	202.716,00
1088 Kbps	42.354,00	192.312,00	234.666,00	42.354,00	182.696,40	225.050,40	42.354,00	173.080,80	215.434,80
1152 Kbps	43.254,00	202.152,00	245.406,00	43.254,00	192.044,40	235.298,40	43.254,00	181.936,80	225.190,80
1216 Kbps	44.154,00	211.812,00	255.966,00	44.154,00	201.221,40	245.375,40	44.154,00	190.630,80	234.784,80
1280 Kbps	45.054,00	221.412,00	266.466,00	45.054,00	210.341,40	255.395,40	45.054,00	199.270,80	244.324,80
1344 Kbps	45.954,00	230.952,00	276.906,00	45.954,00	219.404,40	265.358,40	45.954,00	207.856,80	253.810,80
1408 Kbps	45.612,00	240.372,00	285.984,00	45.612,00	228.353,40	273.965,40	45.612,00	216.334,80	261.946,80
1472 Kbps	46.512,00	249.672,00	296.184,00	46.512,00	237.188,40	283.700,40	46.512,00	224.704,80	271.216,80
1536 Kbps	47.412,00	258.912,00	306.324,00	47.412,00	245.966,40	293.378,40	47.412,00	233.020,80	280.432,80
1600 Kbps	48.312,00	268.092,00	316.404,00	48.312,00	254.687,40	302.999,40	48.312,00	241.282,80	289.594,80
1664 Kbps	49.212,00	277.152,00	326.364,00	49.212,00	263.294,40	312.506,40	49.212,00	249.436,80	298.648,80
1728 Kbps	50.112,00	286.152,00	336.264,00	50.112,00	271.844,40	321.956,40	50.112,00	257.536,80	307.648,80
1792 Kbps	51.012,00	295.092,00	346.104,00	51.012,00	280.337,40	331.349,40	51.012,00	265.582,80	316.594,80
1856 Kbps	51.912,00	303.972,00	355.884,00	51.912,00	288.773,40	340.685,40	51.912,00	273.574,80	325.486,80
1920 Kbps	52.812,00	312.792,00	365.604,00	52.812,00	297.152,40	349.964,40	52.812,00	281.512,80	334.324,80
1984 Kbps	53.712,00	321.552,00	375.264,00	53.712,00	305.474,40	359.186,40	53.712,00	289.396,80	343.108,80
2048 Kbps	55.944,00	330.210,00	386.154,00	55.944,00	313.699,50	369.643,50	55.944,00	297.189,00	353.133,00
Извор АД МТ									

## 2 Macedonian On-line (MOL):

### 2.1 Pre paid dial up пристап

Во користењето на интернет пристап за физички лица и правни лица МОЛ нуди 3 различни видови на интернет картички, за модем 56Kbit, со 1 e-mail адреса (ime@mol.com.mk), web mail, проверка на време, телефонска поддршка 24/7, од и тоа: **5 часа за 125 денари, 15 часа за 250 денари и flat rate за 500 денари.** Во ценатата на картичките е вклучен ДДВ во висина од 18% и во цената не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај.

### 2.2 Post paid dial up пристап

Во продолжение се дадени цените за 4 пакета што ги нуди компанијата за физичките и правните лица. Цените за секторот образование, вклучува и основно и средно, се за 20 % помали цените за физичките и правните лица кои се дадени во продолжение.

Пакет	Месечни часови интернет	56/64 kbps		128 kbps	
		Месечен надометок	Надоместок на годишно ниво (при авансно плаќање)	Месечен надометок	Надоместок на годишно ниво (при авансно плаќање)
Старт	20	1.200,00	7.130,00	1.920,00	11.410,00

Пакет Стандард	50	1.200,00	8.050,00	1.920,00	12.880,00
Пакет Бизнес	100	1.200,00	11.500,00	1.920,00	18,400.00
Пакет Флате рате	720	1,720.00	15,180.00	2,760.00	24,290.00

Извор: МОЛ

**Напомена:** цените се изразени во денари, во цената е вклучен ДДВ во висина од 18%, во цената не вклучена и цената на локалниот телефонскиот сообраќај, сите пакети содржат:1 (една) е - mail адреса (ime@mol.com.mk), телефонска поддршка 24 часа/7 дена)

### 2.3 Пристап на интернет преку закупени линии

Пристапни брзини: 64 Kbit/sec до 2 Мб

**Перманентен Интернет пристап до 64 Kbit/sec**, со: 10 е-mail адреси (ime@firma.com.mk), WEB хостирање до 5-100 MB, дополнителен Dial - up (ISDN 128K), 16 IP адреси, MRTG мониторинг на вкупниот сообраќај, 2-4 пати месечно техничка интервенција во работно време, телефонска поддршка 24 часа/7 дена неделно).

Договорен период	Цена/месечно		
	МОЛ	АД МТ	Вкупно
Месечен договор	10200,00	11100,00	21300,00
Договор на 12 месеци (1+12)	10200,00	8500,00	18700,00
Договор на 24 месеци (1+24)	9690,00	8100,00	17790,00
Договор на 36 месеци (1+36)	9180,00	7700,00	16880,00
Авансно за 12 месеци	8670,00	8500,00	17170,00
Еднократен надоместок: пристапна такса и модеми, трошок за поставување на линијата	21,950		
Извор: МОЛ			
Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%,			

**Перманентен Интернет пристап до 128 Kbit/sec** со: 10 е-mail адреси (ime@firma.com.mk), WEB хостирање до 5-100 MB, дополнителен Dial - up (ISDN 128K), 16 IP адреси, MRTG мониторинг на вкупниот сообраќај, 2-4 пати месечно техничка интервенција во работно време, телефонска поддршка 24 часа/7 дена неделно).

Договорен период	Цена/месечно		
	МОЛ	АД МТ	Вкупно
Месечен договор	16000,00	11100,00	27100,00
Договор на 12 месеци (1+12)	16.000,00	8500,00	24500,00
Договор на 24 месеци (1+24)	15200,00	8100,00	23300,00
Договор на 36 месеци (1+36)	14400,00	7700,00	22100,00
Авансно за 12 месеци	13600,00	8500,00	22100,00
Еднократен надоместок: пристапна такса и модеми, трошок за поставување на линијата	21,950		
Извор: МОЛ			
Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%,			

**Перманентен Интернет пристап до 256 Kbit/sec** со: 10 е-mail адреси (ime@firma.com.mk), WEB хостирање до 5-100 MB, дополнителен Dial - up (ISDN 128K), 16 IP адреси, MRTG мониторинг на вкупниот сообраќај, 2-4 пати месечно техничка интервенција во работно време, телефонска поддршка 24 часа/7 дена неделно)

Договорен период	Цена/месечно		
	МОЛ	АД МТ	Вкупно
Месечен договор	19.900,00	11100,00	31000,00
Договор на 12 месеци (1+12)	19.900,00	8500,00	28400,00
Договор на 24 месеци (1+24)	18905,00	8100,00	27005,00
Договор на 36 месеци (1+36)	17910,00	7700,00	25610,00
Авансно за 12 месеци	16915,00	8500,00	25415,00
Еднократен надоместок: пристапна такса и модеми, трошок за поставување на линијата	21,950		
Извор: МОЛ Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%,			

**Перманентен Интернет пристап до 512 Kbit/sec** со: 10 e-mail адреси (ime@firma.com.mk), WEB хостирање до 5-100 MB, дополнителен Dial - up (ISDN 128K), 16 IP адреси, MRTG мониторинг на вкупниот сообраќај, 2-4 пати месечно техничка интервенција во работно време, телефонска поддршка 24 часа/7 дена неделно)

Договорен период	Цена/месечно		
	МОЛ	АД МТ	Вкупно
Месечен договор	29.600,00	11100,00	40700,00
Договор на 12 месеци (1+12)	29.600,00	8500,00	38100,00
Договор на 24 месеци (1+24)	28120,00	8100,00	36220,00
Договор на 36 месеци (1+36)	26640,00	7700,00	34340,00
Авансно за 12 месеци	25160,00	8500,00	33660,00
Еднократен надоместок: пристапна такса и модеми, трошок за поставување на линијата	21,950		
Извор: МОЛ Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%,			

## 2.4 Кабловски пристап

Кабелски интернет преку кабловските телевизии: Телекабел, Кабелсат, Зора, МКС (на територијата на Градот Скопје)

за физички лица				
	64 Kbps DOWNLOAD 64 Kbps UPLOAD со лимит на трансфер 500 MB, IP адреса, 1 e-mail адреса	128 Kbps DOWNLOAD 64 Kbps UPLOAD со лимит на трансфер 1 GB, IP адреса, 1 e- mail адреса	256 Kbps DOWNLOAD 64 Kbps UPLOAD со лимит на трансфер 2 GB, IP адреса, 1 e- mail адреса	512 Kbps DOWNLOAD 128 Kbps UPLOAD со лимит на трансфер 5 GB, IP адреса, 1 e-mail адреса
Месечен надоместок	500.00	846.00	1,800.00	3,000.00
Авансно за 12 месеци	400,00	676,80	1440,00	2400,00
Еднократен надоместок за инсталација, модем и сплитер	3,000.00			
Извор: МОЛ				
Напомена: цените се изразени во денари, во цената на пакетите не е вклучен ДДВ во висина од 18%				

за правни лица			
	128 Kbps DOWNLOAD 64 Kbps UPLOAD со: лимит на трансфер 1,5 GB, 8 IP адреси, 5 e-mail адреси	256 Kbps DOWNLOAD 64 Kbps UPLOAD со: лимит на трансфер 3 GB, 8 IP адреси, 5 e-mail адреси	512Kbps DOWNLOAD 128 Kbps UPLOAD со: лимит на трансфер 6 GB, 8 IP адреси, 10 e-mail адреси

за правни лица			
	128 Kbps DOWNLOAD 64 Kbps UPLOAD со: лимит на трансфер 1,5 GB, 8 IP адреси, 5 e-mail адреси	256 Kbps DOWNLOAD 64 Kbps UPLOAD со: лимит на трансфер 3 GB, 8 IP адреси, 5 e-mail адреси	512Kbps DOWNLOAD 128 Kbps UPLOAD со: лимит на трансфер 6 GB, 8 IP адреси, 10 e-mail адреси
Месечен надоместок	2,200.00	3,600.00	6,000.00
Авансно за 12 месеци	1,760.00	2,880.00	5,000,00
Еднократен надоместок за инсталација, модем и сплитер	6.100,00		
Извор: МОЛ			
Напомена: цените се изразени во денари, во цената на пакетите не е вклучен ДДВ во висина од 18%, за секторот образование вклучува и основно и средно, цените се за 20% помали цените за правните лица дадени во табелата			

### 3 Унет

#### 3.1 Pre paid dial up пристап

Во користењето на интернет пристап за физички лица Унет нуди палета од 6 различни видови на интернет картички, за модем 56Kbit и ISDN 64Kbit/s, со 1 e-mail адреса, web mail, проверка на време, техничка поддршка 24/7, и тоа:

- еден час интернет пристап секој ден за 30 дена; цена на картичката 100 денари
- неограничен пристап во текот на 30 дена во периодот 18.00 часот до 8.00 часот; цена на картичката 300 денари
- интернет по зони, за период од 90 дена (тарифирањето се врши по табелата бр. 3.1); цена на картичката 350 денари
- Неограничен пристап за 30 дена, цена на картичката 700 денари
- интернет по зони, за период од 90 дена (тарифирањето се врши по табелата бр. 3.1); цена на картичката 950 денари
- 20 часа пристап за период од 45 дена, 1,000 денари

**Напомена:** во цената на картичките е вклучен ДДВ во висина од 18%, во цената не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај

Табела 3.1 цени за 1 минута пристап по зони		
Период на Интензивен Сообраќај (06:00 - 18:00) Понеделник – Петок	Период на Слаб Сообраќај (18:00 - 24:00) Понеделник - Петок (Викенд од 06:00 - 24:00)	Период на ноќен сообраќај (24:00 - 06:00) Цела недела
1.25	0.40	0.16
Извор: Унет Напомена: цените се изразени во денари, во цената е вклучен ДДВ во висина од 18%		

#### 3.2 Post paid dial up пристап

За образование <sup>1</sup> вклучува и основно и средно: 1 e-mail, техничка поддршка 24/7, IP адреса			
Месечен надомест	Период на Интензивен Сообраќај (06:00 -18:00) Понеделник - Петок	Период на Слаб Сообраќај (18:00 - 24:00) Понеделник - Петок (Викенд од 06:00 - 24:00)	Период на ноќен сообраќај (24:00 - 06:00) Цела недела

<sup>1</sup> Досега Унет на 10 основни и средни школи има доделено бесплатен пристап

0,00	1.25	0.40	0.16
<b>Извор: Унет</b> Напомена: цените се изразени во денари, во цената е вклучен ДДВ во висина од 18%, цени за 1 минута разговор по зони, во цената не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај Досега, УНЕТ има доделено бесплатен интернет пристап на 10 училишта;			

<b>За правни лица:</b> 1 e-mail, техничка поддршка 24/7, IP адреса, хостирање до 5MB			
Месечен надомест	Период на Интензивен Сообраќај (06:00 - 18:00) Понеделник - Петок	Период на Слаб Сообраќај (18:00 - 24:00) Понеделник - Петок (Викенд од 06:00 - 24:00)	Период на ноќен сообраќај (24:00 - 06:00) Цела недела
0,00	1.25	0.66	0,33
<b>Извор: Унет</b> Напомена: цените се изразени во денари, во цената е вклучен ДДВ во висина од 18%, во цената не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај			

### 3.3 Интернет пристап преку закупени линии

Пристапни брзини: 64 kbps до 2 Mbps

Во продолжение се дадени основните пакети што ги нуди компанијата за притап на интернет преку закупени линии, кои можат да претрпат промени во зависност од барањата на клиентите за одредени услуги кои не се вклучени во пакетот или за зголемување и намалување на обемот на услугите кои се содржани во пакетот. За обезбедување на оваа услуга клиентот потпишува договор само со Унет.

**Интернет пристап преку закупени линии 64 kbps** : 10 e-mail адреси (ime@vasdomen.com.mk), анти вирус и анти спам филтри, хостирање до 5 MB, back-up Dial-Up, 8 статички IP адреси, MRTG мониторинг, превентивно и интервентно одржување и телефонска поддршка 24 часа / 7 дена неделно.

Договорен период	Цена / месечно		
	Унет	АД МТ	Вкупно
Месечен договор	24,000	11,120	35,120
Договор на 12 месеци	17,000	8,554	25,554
Договор на 24 месеци	16,000	8,126	24,126
Договор на 36 месеци	13,000	7,698	20,698
Еднократен надоместок	3,000	29,500	32,500
<b>Извор: Унет</b> Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, за договор на 3 години еднократниот надоместок не се наплатува			

**Интернет пристап преку закупени линии 128 kbps** : 20 e-mail адреси (ime@vasdomen.com.mk), анти вирус и анти спам филтри, хостирање до 10 MB, back-up Dial-Up, 16 статички IP адреси, MRTG мониторинг, превентивно и интервентно одржување и телефонска поддршка 24 часа / 7 дена неделно.

Договорен период	Цена / месечно		
	Унет	АД МТ	Вкупно

Месечен договор	42,000	14,529	56,529
Договор на 12 месеци	32,000	11,176	43,176
Договор на 24 месеци	30,000	10,617	40,617
Договор на 36 месеци	25,000	10,058	35,058
Еднократен надоместок	3,000	29,500	32,500
Извор: Унет Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, за договор на 3 години едниократниот надоместок не се наплатува			

**Интернет пристап преку закупени линии 256 kbps** : 30 e-mail адреси (ime@vasdomen.com.mk), анти вирус и анти спам филтри, хостирање до 20 MB, back-up Dial-Up, 32 статички IP адреси, MRTG мониторинг, превентивно и интервентно одржување и телефонска поддршка 24 часа / 7 дена неделно.

Договорен период	Цена / месечно		
	Унет	АД МТ	Вкупно
Месечен договор	70,000	24,050	94,050
Договор на 12 месеци	54,000	18,500	72,500
Договор на 24 месеци	50,000	17,575	67,575
Договор на 36 месеци	42,000	16,650	58,650
Еднократен надоместок	3,000	29,500	32,500
Извор: Унет Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, за договор на 3 години едниократниот надоместок не се наплатува			

## 4 ОН НЕТ:

### 4.1 Pre paid dial up пристап

Во користењето на интернет пристап за физички лица Он.нет нуди палета од 7 различни видови на интернет картички, со 1 e-mail адреса(ime@on.net.mk), web mail, проверка на време, телефонска поддршка 24/7, и тоа:

- 7 часа интернет пристап за 7 дена; цена на картичката 125 денари
- Интернет по зони(тарифирањето се врши по табелата бр. 4.1); цена на картичката 350 денари
- Полноќен интернет во периодот 00ч - 07ч; цена на картичката 195 денари
- Семеен интернет во периодот 17ч - 07 ч; цена на картичката 380 денари
- Интернет за ISDN 20ч / 90 дена; цена на картичката 590 денари
- Неограничен месечен интернет; цена на картичката 1,560 денари
- Бумеранг, 10 часа; цена на картичката 590 денари

**Напомена:** во цената на картичките е вклучен ДДВ во висина од 18%, за картичките од реден број 1-6 во цената не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај, додека за картичката под реден број 7 цената на локалниот телефонскиот сообраќај паѓа на товар на Он нет.

Табела 4.1 цени за 1 минута разговор по зони		
Период на Интензивен Сообраќај (06:00 -18:00) Понеделник – Петок	Период на Слаб Сообраќај (18:00 - 24:00) Понеделник - Петок (Викенд од 06:00 - 24:00)	Период на ноќен сообраќај (24:00 - 06:00) Цела недела

1.05	0.35	0.14
Извор: Он нет Напомена: цените се изразени во денари, во цената е вклучен ДДВ во висина од 18%		

## 4.2 Post paid dial up пристап

Поврзување на персонален компјутер или локална мрежа на интернет преку телефонска линија, за секторот образование и за правни лица, и тоа:

- модем 56к (аналогно пренесување на податоци)
- ISDN линија (дигитален пренос на податоци)

Сектор образование, вклучува и основно и средно							
Пакет	Вклучени часови интернет	Модем 56 к и ISDN 64 kbps			ISDN 128Kbit		
		Месечен надометок без потпишување на договор	Месечен надометок при потпишување на договор на 12 месеци	Месечен надометок при потпишување на договор на 12 месеци при авансно плаќање	Месечен надометок без потпишување на договор	Месечен надометок при потпишување на договор на 12 месеци	Месечен надометок при потпишување на договор на 12 месеци при авансно плаќање
Бронзен Пакет	50	1.200,00	900,00	700,00	2.400,00	1.800,00	1.400,00
Сребрен Пакет	100	2.300,00	1.750,00	1.300,00	3.510,00	2.670,00	1.980,00
Златен Пакет	720	3.900,00	3.500,00	2.800,00	5.100,00	4.450,00	3.470,00
Платиниум Пакет	720	7.000,00	6.300,00	5.100,00	14.040,00	11.940,00	10.080,00
Извор: Он нет Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, во цената не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај, Бронзен Пакет содржи: интернет пристап до 50 часа/месечно, една e-mail адреса, телефонска поддршка 24/7 дена Сребрен Пакет содржи: интернет пристап до 100 часа/месечно, WEB Hosting до 30 МБ, пет e-маил адреси (ime@firma.edu.mk), телефонска поддршка 24/7 дена, техничка поддршка во работно време (до 2 пати месечно или 2 ч.) Златен Пакет содржи: неограничен интернет пристап 720 часа, WEB Hosting до 50 МБ, 10 e-mail адреси (ime@firma.edu.mk), телефонска поддршка 24/7 дена, техничка поддршка во работно време (до 4 пати месечно или 4 ч.) Платиниум Пакет содржи: неограничен интернет пристап до 720 часа/месечно, WEB Hosting до 100 МБ, e-mail адреси (ime@firma.edu.mk), банер на страната на <a href="http://www.on.net.mk">http://www.on.net.mk</a> , Dial – up пристап од дома, изработка на WEB страна до 3 МБ (лична карта), телефонска поддршка 24/7 дена, техничка поддршка во работно време (до 4 пати месечно или 4 ч.)							

За правни лица							
Пакет	Вклучени часови интернет	Модем 56 к и ISDN 64 kbps			ISDN 128Kbit		
		Месечен надометок без потпишување на договор	Месечен надометок при потпишување на договор на 12 месеци	Месечен надометок при потпишување на договор на 12 месеци при авансно плаќање	Месечен надометок без потпишување на договор	Месечен надометок при потпишување на договор на 12 месеци	Месечен надометок при потпишување на договор на 12 месеци при авансно плаќање
Бронзен Пакет	50	2.000,00	1.500,00	1.100,00	4.000,00	3.000,00	2.200,00

<b>Сребрен Пакет</b>	100	3.800,00	2.900,00	2.100,00	5.800,00	4.400,00	3.200,00
<b>Златен Пакет</b>	720	6.500,00	5.500,00	4.600,00	8.500,00	7.000,00	5.700,00
<b>Платиниум Пакет</b>	720	11.700,00	9.500,00	8.560,00	23.470,00	18.000,00	16.920,00

*Извор: Он нет*  
 Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, во цената не е вклучена цената на локалниот телефонскиот сообраќај,  
 Бронзен Пакет содржи: интернет пристап до 50 часа/месечно, една e-mail адреса, телефонска поддршка 24/7 дена)  
 Сребрен Пакет содржи: интернет пристап до 100 часа/месечно, WEB Hosting до 30 МБ, пет e-mail адреси (ime@firma.com.mk), телефонска поддршка 24/7 дена, техничка поддршка во работно време (до 2 пати месечно или 2 ч.)  
 Златен Пакет содржи: неограничен интернет пристап 720 часа, WEB Hosting до 50 МБ, 10 e-mail адреси (ime@firma.com.mk), телефонска поддршка 24/7 дена, техничка поддршка во работно време (до 4 пати месечно или 4 ч.)  
 Платиниум Пакет содржи: неограничен интернет пристап до 720 часа/месечно, WEB Hosting до 100 МБ, e-mail адреси (ime@firma.com.mk), банер на страната на http://www.on.net.mk, Dial – up пристап од дома, изработка на WEB страна до 3 МБ (лична карта), телефонска поддршка 24/7 дена, техничка поддршка во работно време (до 4 пати месечно или 4 ч.)

### 4.3 Интернет пристап преку закупени линии

Пристапни брзини: 64 kbps до 2 Mbps

Во продолжение се дадени основните пакети што ги нуди компанијата за пристап на интернет преку закупени линии, кои можат да претрпат промени во зависност од барањата на клиентите за одредени услуги кои не се вклучени во пакетот или за зголемување и намалување на обемот на услугите кои се содржани во пакетот. За обезбедување на оваа услуга клиентот може да потпише договор само со Оннет или и со Оннет (за обезбедување на пристап) и со А.Д. МТ (за обезбедување на линијата).

**Перманентен Интернет пристап до 64 Kbit/sec**, со: 10 e-mail адреси (ime@firma.com.mk), WEB хостирање до 30 MB, дополнителен Dial - up (ISDN 128K), 8 IP адреси, MRTG мониторинг на вкупниот сообраќај, ниво 1 поддршка (еднаш месечно техничка интервенција 24 часа/7 дена, ниво 2 поддршка (два пати месечно техничка интервенција во работно време), ниво 3 поддршка (телефонска поддршка 24 часа/7 дена неделно))

Договорен период	Цена/месечно		
	Он.Нет	АД МТ	Вкупно
Месечен договор	28.300,00	11.100,00	39.400,00
Договор на 12 месеци (1+12)	19.500,00	8.500,00	28.000,00
Договор на 24 месеци (1+24)	16.200,00	8.100,00	24.300,00
Договор на 36 месеци (1+36)	13.000,00	7.700,00	20.700,00
Авансно за 12 месеци	13.000,00	8.500,00	21.500,00
Еднократен надоместок: пристапна такса и модеми, трошок за поставување на линијата (кон АД Македонски телекомуникации (Мт.Ком))	23.000,00		

*Извор: Он нет*  
 Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, за договор на 3 години еднократниот надоместок не се наплатува

**Перманентен Интернет пристап до 128 Kbit/sec** со: 30 e-mail адреси (ime@firma.com.mk), WEB хостирање до 50 MB, 2 дополнителни Dial - up (ISDN 128K), 16 IP адреси, MRTG мониторинг на вкупниот сообраќај, ниво 1 поддршка (еднаш месечно техничка интервенција 24 часа/7 дена, ниво 2 поддршка (четири пати месечно техничка интервенција во работно време), ниво 3 поддршка (телефонска поддршка 24 часа/7 дена неделно))

Договорен период	Цена/месечно		
	Он.Нет	АД МТ	Вкупно



Месечен договор	52.200,00	14.500,00	<b>66.700,00</b>
Договор на 12 месеци (1+12)	36.100,00	11.200,00	<b>47.300,00</b>
Договор на 24 месеци (1+24)	36.100,00	10.600,00	<b>40.600,00</b>
Договор на 36 месеци (1+36)	36.100,00	10.000,00	<b>34.200,00</b>
Авансно за 12 месеци	36.100,00	11.200,00	<b>35.400,00</b>
Еднократен надоместок: пристапна такса и модеми, трошок за поставување на линијата (кон АД Македонски телекомуникации (Мт.Ком))			
Извор: Он нет			
Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, за договор на 3 години еднократниот надоместок не се наплатува			

**Перманентен Интернет пристап до 256 Kbit/sec** со: 50 e-mail адреси (ime@firma.com.mk), 5 дополнителни Dial - up (ISDN 128K), 32 IP адреси, MRTG мониторинг на вкупниот сообраќај, ниво 1 поддршка (еднаш месечно техничка интервенција 24 часа/7 дена), ниво 2 поддршка (четири пати месечно техничка интервенција во работно време), ниво 3 поддршка (телефонска поддршка 24 часа на ден, 7 дена неделно))

Договорен период	Цена/месечно		
	Он.Нет	АД МТ	Вкупно
Месечен договор	94.000,00	24.000,00	118.000,00
Договор на 12 месеци (1+12)	65.000,00	18.500,00	83.500,00
Договор на 24 месеци (1+24)	54.000,00	17.500,00	71.500,00
Договор на 36 месеци (1+36)	43.500,00	16.600,00	60.100,00
Авансно за 12 месеци	43.500,00	18.500,00	62.000,00
Еднократен надоместок: пристапна такса и модеми, трошок за поставување на линијата (кон АД Македонски телекомуникации (Мт.Ком))			
Извор: Он нет			
Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%, за договор на 3 години еднократниот надоместок не се наплатува			

За перманентен Интернет пристап над 512 Kbit/sec, цените се формираат во зависност од потребите за услуги на клиентите.

#### 4.4 Кабловски пристап

Кабелски интернет преку кабловската телевизија “Телекабел”(покрива дел од територијата на Градот Скопје)

За физички лица (договор за 12 месеци)		
	256 Kbps со вклучени 200МБ трансфер 2 GB, IP адреса, 1 e-mail адреса	512 Kbps неограничен трасфер на податоци, IP адреса, 1 e-mail адреса
Месечен надоместок	500.00	1.500,00
За секој започнати 10 MB	50	/
Еднократен надоместок за инсталација, модем и сплитер	5.450,00	
Извор: Он нет		
Напомена: цените се изразени во денари, во цената е вклучен ДДВ во висина од 18%		

#### За правни лица

	256 Kbps Максимална пристапна брзина до 256 к, загарантирана брзина до 32 к неограничен трансфер на податоци, IP адреса, 2 e-mail адреси, 2MB хостирање. Техничка поддршка 24/7, теренска поддршка 1 месечно	384 Kbps Максимална пристапна брзина до 384 к, загарантирана брзина до 32 к неограничен трансфер на податоци, IP адреса, 5 e-mail адреси, 10MB хостирање. Техничка поддршка 24/7, теренска поддршка 2 месечно	512 Kbps Максимална пристапна брзина до 512к, загарантирана брзина до 64 к неограничен трансфер на податоци, IP адреса, 10 e-mail адреси, 15MB хостирање. Техничка поддршка 24/7, теренска поддршка 4 месечно	512 Kbps Максимална пристапна брзина до 512к, загарантирана брзина до 128 к неограничен трансфер на податоци, IP адреса, 20 e-mail адреси, 30 MB хостирање. Техничка поддршка 24/7, теренска поддршка (4+1) месечно
Месечен договор / месечна цена	6,540.00	8,006.00	16,120.00	32,240.00
Договор за 12 месеци / месечна цена	4,340.00	6,200.00	12,400.00	28,800.00
Авансно плаќање за 12 месеци / цена месечно ниво	3,940.00	5,540.00	11,160.00	22,320.00
Еднократен надоместок за инсталација, модем и сплитер(на компанијата и кабелскиот оператор) со вклучен ДДВ во висина од 18%	5.450,00			
Извор: Он нет				
Напомена: цените се изразени во денари, во цената не е вклучен ДДВ во висина од 18%				

## С. Истражување

**2. Каква е конкретната јавна политика за развивање и поддршка на истражувањето во областа на технологиите на информатичкото општество (ИСТи)? Доколку постои стратешки документ, ве молиме доставете примерок на еден на јазиките на ЕУ.**

Извонредниот *потенцијал на ИКТ* за трансформација на општеството е основа, за да истражувачите го претворат тој потенцијал во драгоцената развојна компонента на информатичкото општество и “општество базирано на знаење” одразено во целите на ЕУ.

ИКТ беше идентификувано како *стратешки фактор* и за време на процесот на формулација на националните политики за развој на информатичко општество (**НПИО**).

Во **еОбразование**, еден од основните столбови на НИСП, посебно внимание е дадено на *истражувањето и развојот во ИСТ секторот*.

**НПИО** и Акционен План, ќе бидат завршени, не подоцна од **јуни 2005**.

### Реформите во образованието и ИКТи:

Министерството за образование и наука (МОН) подготви *Нацрт Национална Програма за образованието (2005-2015)*, како платформа на програми за целиот систем на образование. ИКТ е важен граѓен елемент на овие реформи.

Врз основа на Нацрт Националната Програма, под наслов “Родобрување на конкурентноста во македнското општество”, посветено е посебно поглавје за развојот на информатичкото општество, со препораки дека “ИКТ треба да стане дел на сите сегменти во општеството”.

Покрај другото, во програмата се вклучени:

- ИКТ писменост на младите генерации;
- Воведување на корисничко ориентиран програм;
- Компјутеризација на образовните институции и нивно поврзување низ информатичките системи;

- Поддршка за развој на мрежи;
- Поддршка на иницијативите за креирање на транспарентна и комплетна база на системот на образование, услуги и трансфер на културно наследство низ новите медиуми; и
- Пристап до интернационалните и национални информатички системи и бази.

#### ИТР (краток осврт)

(Истражување и технолошки развој, вклучително и ИКТ )

*(подетално за ИТР, ве молиме погледнете во поглавје 17)*

Македонските истражувачи дадоа приоритет на следните технолошки области: ИКТи, нови материјали, животна околина, биотехнологија, производство на високо квалитетна храна и земјотресно инженерство

Институционалната инфраструктура за ИТР се состои од: Македонската Академија за Наука и Уметност, универзитети, високи школи, јавни научни институти, РД единици во индустријата, регионални научни здруженија, и агенции и канцеларии за консултации. Најголемиот дел од ИТР се изведува во универзитетите и јавните истражувачки институти.

Транзиционите шокови, реконструкцијата на индустријата и неповолната економска клима, предизвикаа длабоки последици , што резултираше во намален број на истражувачи и намалената рола на ИТР на национално ниво. Во текот на веќе отпочнатите реформи, посебно внимание ќе се посвети на модернизација и градење на нова структура за ИТР.

Сепак, иако сериозно ослабено, истражувањето и технолошкиот развој имаат *добар потенцијал*. Истражувачите се активни учесници во многу проекти, на национално, регионално и интернационално ниво. Во последните две години, во универзитетите и научните институции, се вработија 200 млади истражувачи.

Во рамките на постојните реформи во образованието, МОН прави напори за успешна трансформација на високото образование, со цел да се постигне подобар трансфер на знаење и соработка помеѓу научниот и деловниот сектор.

Како дел од овие напори, МОН подготви неколку Програми за поддршка на ИТР (2002-2006):

- Програма за поттикнување и поддршка на националните ИТР проекти;
- Програма за доделување стипендии за после-дипломски студии и докторски студии, во земјата и во странство;
- Програма за поддршка на истражувачите во подготовка за настап на меѓународни средби;
- Посебена програма за координација на ИТР активностите во владините институции;
- Програма за поттикнување и поддршка на технолошкиот развој, за период 2002-2006;
- Програма за развој на инфраструктурата на ИТР.

#### Сумарно за постигнувањата во реформите на образованието, од областа на ИКТ:

Темелни точки на тековните активности во врска со ИКТ, се двата основни грабени дела на информатичкото општество во образовниот систем, мрежите:

- Градење на *училишната мрежа* (компјутеризација на сите основни и средни школи; интернет пристап, воведување на широкопојасна мрежа во далечните области; градење на училишната мрежа);
- Градење на *универзитетската мрежа* (надградба на мрежата на Македонската Академија и истражувачите (МАРНет), и градење на конективноста кон ERA (European Research Area);

Исто така, во рамките на постојните реформи, во тек се бројни поврзани и умрежени проекти, кои се фокусирани на градење на капацитет, ИКТ обуки на наставниците и учениците, воведување на модерни алатки за учење, подобрување на вештините, и истражувачки активности, вклучувајќи ги и истражувањата од областа на ИКТИ.

*Јасниот и видлив напредок* во градењето на мрежната инфраструктура на институциите во образованието, во веќе отпочнатите реформи, *ги охрабрува сите напори* што Република Македонија ги прави, за да се изгради *солиден темел на образовниот систем, вклучувајќи го и ИТР во ИКТ областа.*

Овие напори се препознаени, и силно подржани од Меѓународната Заедница, релевантните институции, организации и здруженија.

Македонија ги спроведува овие реформи, со одвојување на средства од националниот буџет, и со програмирање на целни програми во секторот, кои се финансираат од страна на Меѓународната заедница, земајќи ги во обзир националните приоритети и ограничувањата во буџетот.

#### Училишна мрежа

Во активностите за градење на училишна мрежа, вклучени се сите основни и средни ичуилишта:

- УСАИД проектот “eSchool”, заврши со инсталација на компјутерски лаборатории – новиот концепт за ИКТ употреба, во 100 средни училишта (20ПЦ/училиште); во тек се активностите во 300 училишта (10ПЦ/училиште).
- Целта на УСАИД проектот “Macedonia Connect”, е да се воспостави широкопојасна интернет мрежа низ целата земја, и да се обезбедат услуги за околу 400 училишта и избрани универзитетски делови, до 2007 година. Се очекува дека широкопојасната мрежа, како додадена вредност, ќе резултира со комерцијални, компетитивни, и пристапни услуги кон други корисници во неразвиените делови, вклучувајќи го и јавниот и приватен сектор
- Бројни проекти кои се однесуваат на ИКТ се фокусирани на ВЕТ реформите, вклучувајќи: PHARE/VET1-VET3 обезбеди 229ПЦ, обуки, обуки за наставници; GTZ обезбеди три годиншна програма за модернизација на програмите за обука во 8 ВЕТ училишта.

Тековниот напредок е импулс за градење на “знаење” на младите генерации, и ги охрабрува понатамошните напори и поддршка. Сегашниот резултати се: 57ученици/ПЦ за основните училишта, и 24.5ученици/ПЦ за средните училишта. Половона од средните училишта имаат интернет пристап. ИКТ предметот е воведен за изучување од V одделение.

Подетално, ве молиме погледнете 18

Универзитетска мрежа:

Неколку проекти се фокусирани на градењето на мрежата на Македонската Академија и истражувачите (**МАРНет**). Целта е надградба на тековниот внатрешен капацитет и конективност, и корак-по-корак, постигнување на конективност со истражувачкиот простор на ERA.

- Сегашниот капацитет на МАРНет е постигнат со неколку поврзани проекти: MARNET SKOMAN (NATO научен програм), SEEREN (РП5); тековниот SEEGRID (РП6);
- Постојат неколку иницијативи на Академската мрежа на Грција (GRNET), една од точките на присутност (POPs) на GEANT;
- Во рамките на РП6, Македонија е исто така вклучена во два мултилатерални проекти: (SEE-ERA-NET) и (ERA-WEST-BALKAN), кои имаат за цел подобрување на интеррегионалната соработка и интеграција во SEE-ERA.Net

Македонија ги разгледува овие иницијативи и поднесените проекти за учество во РП6, и прави дополнителни напори за да го олесни градењето на конективноста на МАРНет.

**ТЕМПУС** е клучната програма за поддршка на реформите во високото образование, уште од 1996 година.

Бројни ТЕМПУС проекти, од областа на истражувањето на ИСТи, се фокусирани на следните подрачја:

- Развој на образовни програми на информатичките науки;
- Компјутерска наука и софтверски инженеринг;
- Мултимедиа во музиката; информатички технологии за обука на наставници;
- Модернизација на универзитетските услуги и поддршка на управувањето;
- Развој на виртуелен универзитет

*Примери на ТЕМПУС проекти од областа на ИСТ, се:*

*Воведување на Европски Кредит Трансфер Систем (ЕЦТС):* (1) ECTS – Технички факултет (Битола); (2) Модернизација и имплементација на ЕЦТС во компјутерските науки (Скопје); (3) Комплекс на управување на универзитот во областа на биотехнологија (Скопје, Битола);

*Промоција на ЕУ диманзијата во високото образование:* (1) Комплетиран проект за одделот за превод и интерпретација – воведување на алатки за превод; (2) Последипломски студии за меѓународен менаџмент, и вклучување на образование од далечина (Институт за економија – Скопје); (3) Заедничка програма за Софтверски инженеринг, со цел да се обезбеди мобилност на наставниците; (2004/2005) (Скопје); (4) Комплетиран проект за последипломски студии за земјотресно инженерство, на регионално ниво;

*Долгорочно учење:* (1) центар за трансфер на технологија во хемиското и текстилно инженерство (Факултет за технологија и металургија, Скопје); (2) Хрватски центар за трансфер на технологија во областа на биотехнологија и применета економија за СЕЕ земјите (Македонија е учесник); (3) Модел на канцеларии за меѓународен трансфер на технологија (Електротехнички факултет, Скопје); (4) Евро-регионален технолошки центар – технолошки парк (Битола);

*Управување и раководење во универзитетите:* (1) Развој на канцелариите и информатичките подсистеми за администрација и управување на досиејата на студентите за образование на далечина (Битола, Скопје); (2) Студија за одржливост, за развој на модели и пилот виртуелни училиници, и воспоставување виртуелни кампуси (Скопје, Битола); (3) Библиотечен

информатички системи (Скопје); (4) Развој на Интегриран библиотечен информатички систем (Скопје);

Обемната работа што е направена, го потврдува *добриот потенцијал* на Македонските истражувачи, и ги охрабрува идните напори на истражувачите во ИКТ областа. Повеќе за истражувањето во ИКТ областа, е објаснето во одговорот на следното прашање.

### 3. Кои се главните универзитети, институти за истражување или центри активни во ИСТ истражувањето? Во кои области?

IST истражувањето е концентрирано во следните универзитети: „Св. Кирил и Методиј“, – УКИМ – Скопје, „Св. Климент Охридски“, – Битола, Универзитет на Југоисточна Европа (ЈИЕ Универзитет) – Тетово.

- Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, во Скопје има 24 факултети, 10 научни институции и 6 асоцијативни членови. Формиран е 1949 година.
  - Електротехнички факултет (<http://www.etf.edu.mk>)
  - Природно-математички факултет – Институт за информатика (<http://ii.edu.mk>)

**Електротехничкиот факултет** има вработено околу 50 професори и 53 асистенти од кои 58 се одкрити на науки, а 28 се магистри. Покрај тоа, има 10 технички асистенти и лабораториски техничари.

IST истражувањето е активно на четири катедри: **Катедра за електроника и телекомуникации** и **Катедра за компјутерско инжинерство, компјутерска наука и автоматика**.

Годишно, ЕТФ работи на околу 20 проекти за истражување и неговиот придонес кон научното издавачко општество е околу 200 научни трудови реализирани во многу научни списанија, технички весници, состаноци и конвенции. Од почетокот на неговото создавање Факултетот промовираше 3358 дипломирани студенти, 88 магистри и 30 доктори на науки. Околу 25% од нив работат во IST домени. На овој број треба да се додаде дел од академските и истражувачките активности на Катедрата за електроника и телекомуникации.

Од тековните **научноистражувачки проекти**, финансирани од Министерството за образование и наука на Македонија, пет се од ИСТ областа:

- Безжични локални мрежи
- Дизајн на мобилни интернет мрежи во услови на хетероген сообраќај
- Дигитална компресија на видеосеквенции
- Кориснички интерфејси за процеси во медицинската практика
- Веб базирани моделирања и презентација на 3D археолошки објекти

Во тек се неколку **меѓународни проекти** во рамките на различни програми за меѓународна соработка. Во рамките на Темпус програмата, институцијата е координатор на три заеднички Европски проекти во следните области:

- Виртуелни дигитални библиотеки и дигитализација
- Модел за трансфер на меѓународната технологија, и
- Безжичен кампус за студентски услуги.

Институцијата активно учествуваше во одреден број на веќе завршени меѓународни проекти кои се детално наведени на [http://www.etf.edu.mk/zavrsheni\\_proekti.htm](http://www.etf.edu.mk/zavrsheni_proekti.htm).

Покрај националните и меѓународно-финансираните истражувачки проекти, научно-истражувачките активности исто така вклучуваат соработка со компании и институции, лабораториски тестирања и мерења. Институцијата креира планови за развој, експертиза, анализи, ревидирања и рангирање на проекти и организира професионални и научни состаноци и конвенции.

Академските правила за доделување на академски титули се утврдени во релевантните закони на Министерството за образование и наука и содржат правни алатки со кои се утврдува обврската за проверено научно истражување како услов за добивање на академски титули. Така, IST истражувањето се реализира во сите главни IST домени кои постојат во рамките на наставната програма на Универзитетот за модерни компјутерски инжинеринг / науки.

### Природно-математички факултет – Институт за информатика

Истражувањето во IST областа на Институтот за информатика е во главно концентриран на домените кои се главен предмет на студирање на додипломските студии кои се нудат на Институтот: Едукативна информатика, применета информатика, софтверско инжинерство и информатика и индустриска математика. Институтот нуди магистериуми и докторати по компјутерски науки.

Програмата за далечинско учење е во подготовка со веќе подготвен софтвер („школка“) WEBCT и развиени се три веб-ориентирани курсеви. Проектот беше финансиран од ФАРЕ, а националната контакт точка за Далечинско учење беше формирана во 2000 година (<http://odoserver.ukim.edu.mk>), како и два центри – на Педагошкиот факултет на Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Битола и на Електротехничкиот факултет во Скопје. Опремата беше делумно финансирана од Министерството за образование и наука и од средствата од двата Темпус проекти.

Он-лајн системот за тестирање е креиран и достапен на <http://twins.pmf.ukim.edu.mk>.

Истражувањето е првентивно финансирано преку изведбата, менаџментот и координацијата со меѓународни и домашни научно-истражувачки проекти. Просечната годишна вредност на научно-истражувачките проекти во текот на последните три години изнесува преку 0.5 милиони евра. Главните извори на средства се ФАРЕ програмата, Темпус, IST програмата, Swiss SNSF и Министерството за образование и наука на Република Македонија. Исто така, имаше донации од Министерството за образование на Грција, Тајван, Македонскиот Телеком, Ериксон, Институтот за отворено општество на Македонија и други. Поголемиот дел од средствата беше распределен за опрема, мобилност, специјализација и обука за персоналот.

Истражувањето во IST доменот се извршува во две административни единици: теоретска информатика и софтверско инжинерство. Има повеќе од 15 доктори на науки по компјутерски науки и сродни области и повеќе од 20 асистенти за истражување со магистерска титула или кои следат магистерски студии. За компјутерските лаборатории има двајца технички асистенти.

Тековните **научно-истражувачки проекти** од IST доменот, финансирани од Македонското Министерство за образование и наука и ТЕМПУС програмата се следните:

- Примена на алгебарските структури во процесот на комуникација и други процеси
- Дискретни модели за корелациона веројатност и примена во теориите за редови на чекање, ризик и осигурување
- Модели за препознавање со користење на невронски мрежи
- Дизајнирање и развој на алгоритми за временска предикција
- Контакт точка за далечинско учење
- Информатички системи за интегрирани библиотеки
- Технологии за дистрибуција на информации
- Мемориски аспекти на ILP

- Развој на едукативен софтвер
- Паралелно процесирање

Детална листа на завршени проекти може да се најде на <http://ii.pmf.ukim.edu.mk/LinkoviLevo/Istrazuvanja/proekti.htm>.

Во рамките на институцијата постојат пет лаборатории за истражување и примена каде се концентрирани IST активностите:

- Лаборатории за безжични апликации (спонзорирани од Ериксон)
- Лабораторија за паралелно процесирање
- Лабораторија за паралелни и дистрибутивни системи
- Лабораторија за виртуелни дигитални библиотеки
- Национална контакт точка за далечинско учење

<http://ii.pmf.ukim.edu.mk/LinkoviLevo/Istrazuvanja/laboratorii.htm>.

Академските оравила за доделување на академски титули се утврдени во релевантните закони на Министерството за образование и наука и содржат правни алатки со кои се утврдува обврската за проверено научно истражување како услов за добивање на академски титули. Така, IST истражувањето се реализира во сите главни IST домени кои постојат во рамките на наставната програма на Универзитетот за модерни компјутерски науки. Покрај тоа, на оваа институција истражувачките области ги опфаќаат и математичките и теоретските аспекти на IST.

- **Универзитет „Св. Климент Охридски,,** во Битола е со 5 факултети, едно средно училиште и 3 институти. Формиран е во 1979 година.
- **Технички факултет – Катедра за математика и компјутерски науки**  
<http://www.uklo.edu.mk>)

На катедрата за математика и компјутерски науки има шест професори, доктори на науки и четири асистенти – магистри или следат магистерски студии. Институцијата и нејзините истражувачи се партнери во многу национални и меѓународни истражувачки проекти. Академскиот персонал учествува на меѓународни научни конференции и објавува трудови во меѓународни научни списанија.

Всушност има два заеднички Европски проекти финансирани од Темпус програмата во координација на партнер-земјата, а имплементирани од Катедрата, од кои еден е од IST доменот и се однесува на развојот на Универзитетскиот информатички систем.

Така, IST истражувањето се реализира во рамките на опсегот на главните IST домени кои постојат во рамките на наставната програма за модерните компјутерски науки, кои во овој случај се 6-семестарски студии за техничка информатика.

- **ЈИЕ Универзитетот во Тетово** со 5 факултети и две академски единици. Формиран во 2001 година.
- **Факултет за комуникациски науки и технологии (КНТ)** (<http://www.seeu.edu.mk>)

КНТ факултетот има нова и Европски-ориентирана организациска структура во однос на предавањето, администрацијата и истражувањето и привлекува соодветен интерес кај академската средина во земјата и регионот. Институцијата ја има втората по големина IST инсталација во земјата и кампус кој е организиран во богата IST средина. Полињата на



истражување и резултатите се генерално производ од трудот на одреден број на искусни вонредни професори на институциите, како и многу партнерства кои институциите ги имаат изградено со релевантните институции на универзитетите на Европа и САД.

ЈИЕ Универзитетот е во процес на институционализација на своите истражувачки активности и издавачка дејност и за неколку фази од овој процес веќе се добиени релевантни позитивни независни мислења.

КНТ Факултетот е веќе активен член како партнер институција во неколку Темпус проекти за имплементација и за првпат предлага координација на еден од нив.

IST истражувањето, всушност, се состои од индивидуално членство на академскиот персонал во националните и меѓународните проекти за комуникациски науки, технологии и компјутерски науки. Детектирани се одредени кластери за научна експертиза и се планира да активностите за истражување и апликација во иднина се конвергираат околу следните области:

- Дигитални медиуми во комуникациите
- Дигитализација на културното наследство
- Вештачка интелигенција и Неврокомпјутинг
- Безбедност на мрежи и безжични технологии
- Бази на податоци и менаџмент со знаење
- Процесирање на природни јазици
- Компјутарска интелигенција

Бројни IST активности се поврзани со **Македонската Академска и Истражувачка мрежа (MARNet)**, во рамките на која во моментот се реализираат 4 поважни проекти.

Компјутерската мрежа на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј„ (UCN) во Скопје беше креирана во 1993 година. Со формирањето на MARNet и со Интернет поврзувањето на Универзитетот, постои континуирана потреба од надградба и проширување на мрежните капацитети, што во неколку наврати веќе беше направено. Постарата дигитална опрема беше заменета со модерна CISCO опрема, додека DECnet протоколите беа заменети со помодерни, врз основа на TCP/IP опременоста на протоколите. Интернет поврзувањето е 1Mbps, а внатрешната комуникација (интракомуникација) е доста солидна. Некои факултети ги имаат обновено своите веб-страници и имаат започнато со курсеви кои се базираат на е-образование. Под покровителство на UNESCO, проектот треба да ја подобри научната соработка меѓу ЈИЕ земјите и да предложи генерална реконструкција на мрежата, за да се достигне брзина од 622 Mbps – 2 GB.

- **SEEREN проект** (<http://www.seeren.org>). Целта на овој проект е воспоставување на меѓународното поврзување на академските и истражувачките мрежи во земјите од регионот на Југоисточна Европа (Македонија, Србија и Црна Гора, Албанија, Бугарија и Босна и Херцеговина) со Пан-Европската академска и истражувачка мрежа – GEANT, со што ќе се создадат услови за нивното целосно пристапување кон GEANT. Овој проект се спроведува под покровителство на академската мрежа на Грција – GRNET, една од точките на присутност на GEANT. Утврдената брзина на линковите е од 2 до 34 Mbps, а времетраењето на проектот е една година.
- Што се однесува до Македонија, беше воспоставен меѓународен линк со Атина со капацитет од 4Mbps. Со активирање на овој линк, капацитетот на меѓународното поврзување на MARNet се зголеми пет пати, што претставува значително подобрување на изведбата на оптоварената мрежа. Во текот на овој проект, академските мрежи – корисници и учесници во овој проект треба да ги земат предвид сите можности, т.е. тие треба да обезбедат одржливост на конекцијата по завршувањето на финансирање на овој проект во рамките на планираниот буџет на одговорните институции во земјите.
- **MARNet SKOMAN (Skopje Metropolitan Area Network)** проект на научно-истражувачката програма на HATO. Како што сугерира и самиот наслов, ова е проект

за изградба на мрежа за комуникациски-информатички податоци во областа на Скопје, која ќе треба да се користи за подобрување на конекцијата во рамките на Универзитетската мрежа. Добро е познат фактот дека ниту квалитетот ниту достапноста на сегашните линкови во рамките на УКИМ не ги исполнуваат актуелните потреби, а покрај тоа има и голем број на неконектирани членови. Реализацијата на овој проект треба да обезбеди одговор и решение за овие проблеми преку:

- Изградба на безжична радио-мрежа на Универзитетот
- Набавка и инсталација на активна мрежна опрема
- Грант од Австриската Влада за изградба на оптичка инфраструктура на УКИМ и MARNet во Скопје
- ТЕМПУС проектот за модернизација на јавната администрација на Универзитетот

Институтот за земјотресно инженерство и земјотресна сеизмологија (ИЗИИС) – Скопје, (<http://www.iziis.ukim.edu.mk>), изведува бројни применети и развојни истражувачки проекти и обезбедува консултантски услуги и анализа на посложени градежно инженерски структури. Високо-квалифицираниот персонал и опремата на лабораториите на ИЗИИС, како и компјутерските центри и развиениот апликативен софтвер, се гаранција за неговата успешна работа.

Исто така, се равива и одржува постојана и интензивна меѓународна соработка. Таква меѓународна соработка со универзитети, научни институции и центри низ целиот свет, се предуслов за поефикасно и посложено научно истражување во Институтот. Најдобра илустрација за регионалната соработка е неодамна завршениот Темпус проект за последипломски студии за земјотресно инженерство, кој ги вклучуваше студентите од Албанија, Хрватска и Македонија. Ова се надоврза со последипломските студии во рамките на ДААД финансиската поддршка, кои вклучува и студенти од Бугарија, Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора,

Во септември 2002 година, се отвори **Катедра за е-бизнис** (<http://www.ebusiness.edu.mk>) на Економскиот факултет – Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, која ќе ги подготвува студентите за идна кариера во меѓународниот бизнис со акцент врз дисциплините во кои информатичката и комуникациската технологија (ICT) имаат особено важна улога како што се: Интернет маркетинг, веб-страници и менаџмент со е-бизнис. Се очекува дека оваа институција ќе стане многу поважен партнер во проектите од IST областите во земјата.

Едукативните центри за **Xpert програма** на Германската Академска Унија се организирани на 7 различни локации во соодветните институции на така наречените Работнички Универзитети. Околу 250 лица ги имаат поминато Xpert курсевите, почнувајќи од октомври 2002 година.

Фактот дека на веб-страницата на Народна и Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски,“ во Скопје, (<http://www.nubsk.edu.mk>) постои можност за он-лајн пребарување преку систем на взаемна база на податоци COBIB.MK, или бази на податоци достапни преку COBISS/OPAC што претставува важен линк во IST истражувачките активности низ целата земја.

Професионалните IT и IST програми на различни нивоа исто така се одржуваат од страна на горе-наведените Универзитети и одреден број на приватни компании и овластени центри за обука како што се: Microsoft центар за обука, Autodesk центар за обука, Cisco академија и др.

Некои меѓународни донаторски институции со седиште во земјата имаат значителен придонес кон подобрувањето на компјутерската писменост во земјата. UNDP преку 19 ICT центри формирани во 19 различни општини во земјата (5 од нив во рурални општини) има обучено околу 17,000 лица за почетни и напредни курсеви за компјутери. Корисниците се општинската администрација, младината, невработените и студентите. Покрај улогата на ИТ образованието, овие 19 ICT центри имаат улога на точка за обезбедување на бесплатен пристап до Интернет во нивните заедници.

## D. Јавен сектор

### 1. Кои се јавните услуги кои моментално им се нудат он лајн на граѓаните и деловните субјекти?

Концептот за **е-Влада**, од аспект на услугите кои им се нудат на граѓаните и деловните субјекти е во својата *почетна фаза* на развој. Во оваа област направено е детално истражување преку проект за е-Влада, финансиран од УНДП (<http://www.undp.org.mk/e-governance/>), чишто резултати претставуваат одлична основа за идните чекори кои треба да се дефинираат и имплементираат со реализација на Националната политика за информатичко општество (НПИО) која треба да се комплетира во март - јуни 2005 година.

Во рамките на горе-наведениот проект поставени се предуслови во однос на реалното користење на ИКТи (информатички комуникациски технологии) во владините институции на централно и локално ниво. Новиот Закон за децентрализација на услугите на владата има длабоки импликации по организационата и софтверската структура на услугите кои се обезбедуваат.

Покрај тоа, како резултат од многу иницијативи, дел од владините услуги се поставени на Web страници со преку 153 владини домени (gov.mk).

Владата и министерствата, преку различни нивоа на интероперативност и интерактивност, нудат сет на информации, обрасци, информации за закони и процедури на соодветните web страници на министерствата и владините агенции.

Јавните услуги кои моментално им се нудат on-line на граѓаните и деловните субјекти може да се класифицираат, во однос на тоа кој ги обезбедува, на следниот начин:

- (i) **Централна власт** (<http://www.gov.mk>), **Министерства**, **Собрание** (<http://www.sobranie.mk>)
- (ii) **Владини агенции** (информации, вработување, супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, развој на земјоделството, иселеништво, државни службеници)
- (iii) **Други владини институции** (комисии, директорати, архиви, канцеларии, Народна банка, државен завод за статистика, проекти итн.); и
- (iv) **Општини** – од вкупно 124 општини, 27 имаат свои сопствени web страници преку кои нудат различни видови на информации и услуги. За оваа категорија на јавни услуги беше направено детално истражување со цел да се утврдат капацитетите и расположливата опрема за развој на он лајн понудата. Неколку меѓународни агенции реализираа соодветно истражување и креираа web страници / презентации на општините преку активностите содржани во пилот-проектите. Согласно новиот Закон за децентрализација, услугите кои се нудат на ниво на локална власт треба да се ревидираат, и се очекуваат соодветни промени на Web презентациите.

**Услугите** кои се нудат може да се класифицираат во следните категории (Табела 1):

Табела 1. Категории на услуги:	
Вид на услуга	Опис на услуга
0	Достапни информации
1	Симнување на документација
2	Можности за пребарување
3	Регистрација на корисници
4	Форум
5	Е-купување
6	Он-лине администрација
7	Он-лине трансакции

Јавните услуги кои им се нудат на граѓаните и деловните субјекти се презентирани по вид на понудената on-line услуга и по извор/дестинација на услугата во Табелите 2 и 2а.

Табела 1. Категории на услуги:								
Извор на услуга	Веб страниц и	Понудени услуги						
		1	2	3	4	5	6	7
1. Централна власт, министерства, Собрание и Претседател	14	14	7	1	5	0	4	1
2. Владини агенции	7	7	2	0	0	0	3	0
3. Други владини институции	32	32	11	7	5	1	5	2
4. Општини	27	27	8	3	10	0	6	0

Табела 2а. Класификација на услуги по извор/ дестинација					
Извор на услуга	Веб страниц и	Понудени услуги			
		G2C	C2C, C2G	G2C, C2G, G2B, B2G	G2C, G2G
1. Централна власт, министерства, Собрание и Претседател	14	23	22	3	1
2. Владини агенции	7	4	3	0	0
3. други владини институции	32	27	26	2	1
4. општини	27	27	26	4	3
G2C Влада до граѓанин		B2G Деловен субјект до Влада G2B Влада до деловен субјект			
C2G Граѓанин до Влада		G2G Влада до Влада C2C Граѓанин до Граѓанин			

Нивото на понудената on-line интерактивност и on-line достапност на јавните услуги е различна за поединечните владини институции – постојат сегменти на јавните услуги кои се нудат со високо ниво на on-line достапност. Во Табелите од 3.1 до 3.4 се прикажани некои примери и услуги, класифицирани по категории, кои ги нудат Владините институции.

Табела 3.1 Примери на современи услуги кои ги нудат Владата, министерствата и Собранието	
Централна власт, министерства и Собрание	Понудени услуги
Влада <a href="http://www.gov.mk">http://www.gov.mk</a>	Информации и документи во врска со работењето на Владата, пристап и пребарување на базата на податоци, можности за поставување на прашања
Министерство за економија <a href="http://www.economy.gov.mk">http://www.economy.gov.mk</a>	Информации, архиви на податоци и документи, пребарување и симнување на официјални образци
Министерство за финансии <a href="http://www.finance.gov.mk">http://www.finance.gov.mk</a>	Информации, вести, известувања, он лајн прашалници, и јавен форум
Министерство за животна средина и просторно планирање <a href="http://www.moepp.gov.mk">http://www.moepp.gov.mk</a>	Информации, закони, образци за лиценци и дозволи. Годишни извештаи, кампањи, публикации, пребарување и регистрација на корисници
Министерство за внатрешни работи <a href="http://www.mvr.gov.mk">http://www.mvr.gov.mk</a>	Пристап до база на податоци и образци, прашања и јавен форум
Собрание <a href="http://www.sobranie.mk">http://www.sobranie.mk</a>	Вести, закони, членови на Парламентот, делегации, можности за пребарување

Табела 3.2 Примери на современи услуги кои ги нудат Владините агенции	
Владини агенции	Понудени услуги
Агенција за државни службеници <a href="http://www.ads.gov.mk">http://www.ads.gov.mk</a>	Информации, активности, соопштенија за јавноста, огласи за вработување во јавната администрација, образци
Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството <a href="http://www.agencija.gov.mk">http://www.agencija.gov.mk</a>	Информации, совети, симнување на публикации, он лајн формулари за прашања
Агенција за иселеништво <a href="http://www.emigration.gov.mk">http://www.emigration.gov.mk</a>	Вести и активности, информации, закони, објави, прашања по е-маил
Агенција за информирање	Информации, линкови, медиуми, пристап и пребарување на базата на податоци

<a href="http://www.sinf.gov.mk">http://www.sinf.gov.mk</a>	
Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување <a href="http://www.mapas.gov.mk">http://www.mapas.gov.mk</a>	Општи информации, поимник на термини, тендерска документација, он лајн апликација за пресметка на пензијата
Агенција за вработување <a href="http://www.zvrm.gov.mk">http://www.zvrm.gov.mk</a>	Информации, документација, Берза на трудот – барање на работа (интерактивна база), барање/понуда;
Државен Завод за статистика <a href="http://www.stat.gov.mk">http://www.stat.gov.mk</a>	Информации, документација, симнување на обрасци, индикатори, интерактивно пребарување, он лине обрасци на прашалници;

Табела 3.3 Примери на современи услуги кои ги нудат други **Владини институции**

Владина институција	Понудени услуги
Царинска управа <a href="http://www.customs.gov.mk">http://www.customs.gov.mk</a>	Информации, документација за извоз – увоз, апликации за квоти, приказ на состојбата на премините преку камера, регистрација на корисници, форум, он лајн претплата за списанија, пребарување низ каталози, обрасци
Сектор за Европска интеграција <a href="http://www.sei.gov.mk">http://www.sei.gov.mk</a>	Информации, пребарување, база на податоци и пребарување, интерактивна NPAL (база на податоци за процесот за апроксимација на законодавството), интерактивна CDAD (Централна база на податоци на BPM за странска помош) обрасци, форум, он лајн испитувања на јавното мислење и квиз
Народна банка <a href="http://www.nbrm.gov.mk">http://www.nbrm.gov.mk</a>	Информации, курсна листа, Веб и War услуги за корисници, финансиски институции, пребарување и тендерска документација
Државен архив <a href="http://www.arhiv.gov.mk">http://www.arhiv.gov.mk</a>	Информации и публикации, изложби, он лајн барања за материјали: книги и копии
Комисија за информатичка технологија <a href="http://www.kit.gov.mk">http://www.kit.gov.mk</a>	Информации, документација, регистрација на корисници и форум
Управа за јавни приходи <a href="http://www.ujp.gov.mk">http://www.ujp.gov.mk</a>	Информации, вести, документација и соопштенија: симнување на регулатива и закони, пребарување
Службен весник <a href="http://www.slvesnik.com.mk">http://www.slvesnik.com.mk</a>	База на податоци на сите закони од 1945 година до сега; членство и можности за пребарување, форма на прашања, пребарување на изданија

На локално ниво, иницијативите на **општините**, како и разните видови на финансиски средства за реализација на веб-ориентираните услуги, резултираат во голем број на решенија за услугите и различни нивоа на интерактивност. Новиот Закон за децентрализација и соодветното редефинирање на услугите кои треба да ги нудат општините ќе има значително влијание врз бројот и квалитетот на услуги кои треба да се понудат он лајн.

Од вкупно 124 општини, 27 имаат своја веб страница.

Табела 3.4 Пример за услугите кои ги нудат **општините**

Општина	Понудени услуги
Bitola <a href="http://www.bitola.gov.mk">http://www.bitola.gov.mk</a>	Информации, он лајн преглед, пребарување и регистрација на корисник, обрасци
Skopje <a href="http://www.skopje.gov.mk">http://www.skopje.gov.mk</a>	Информации, он лајн регистрација, форум, он лајн испитувања на јавно мислење, упатства за еУслуги, обрасци
Karpos <a href="http://www.karpos.gov.mk">http://www.karpos.gov.mk</a>	Информации, информатор, регистрација на корисници, календар на настани, обрасци
Struga <a href="http://www.struga.gov.mk">http://www.struga.gov.mk</a>	Информации за граѓани и деловни субјекти, НВО, Форум и прашања до градоначалникот
Veles <a href="http://www.veles.gov.mk">http://www.veles.gov.mk</a>	Информации за граѓани и деловни субјекти, НВО, Форум и прашања, пребарување
Tetovo <a href="http://www.tetovo.gov.mk">http://www.tetovo.gov.mk</a>	Информации за граѓани и деловни субјекти, НВО, Форум и прашања, пребарување
Gevgelija <a href="http://www.gevgelija.gov.mk">http://www.gevgelija.gov.mk</a>	Информации, телефонски именик, структура на локалната власт, обрасци
Delcevo <a href="http://www.delcevo.gov.mk">http://www.delcevo.gov.mk</a>	Инфраструктура, телефонски именик, обрасци, демографија

Голем дел од веб страниците на општините нудат можност за симнување на различни административни формулари, како на пример: извод од матична книга на родени, венчален лист, извод од матична книга на умрени, уверение за државјанство, одобрение за градба, услови за градба, извадок од урбанистичкиот план, даночна пријава за утврдување на данокот на имот, даночна пријава за утврдување на данокот на наследство и подарок, уверение за неосудуваност, итн.

## 2. Колкава е стапката на пенетрација/користење на овие услуги?

Тешко е да се даде соодветната стапка за пенетрација / користење на овие услуги – методологијата за скенирање на реалната стапка на пенетрација / користење е неодамна усвоена од страна на Државниот завод за статистика.

Кај одредени сектори (како на пр. Царинската управа, Министерството за финансии, Министерството за економија, Стопанска комора, и државните универзитети) стапката на пенетрација / користење е многу висока, и според некои резултати од истражувањата изнесува околу 40%.

На ниво на земјата, според некои методологии на истражување, стапката на пенетрација / користење е многу ниска и изнесува околу 4%. Овие податоци треба да се земат со голема резерва поради диспропорцијата во однос на користењето на услугите од страна на секторите и популацијата. Сепак, 'дигиталната поделеност' е видлива.

Во ИТ кластерот на компании, стапката на пенетрација / користење на услугите кои ги обезбедуваат компаниите е многу повисока од просечната стапка на ниво на земјата.

Во приватниот сектор, во најголемите приватни високо-образовни институции (ЈИЕ Универзитет <http://www.seeu.edu.mk>) стапката на пенетрација / користење на ИКТ услугите е повисока од 80% (станува збор за 5000 студенти и повеќе од 200 членови на персоналот).

Со цел да се добијат посигурни податоци за споредување со индикаторите на еЕвропа, Комисијата за информатичка технологија (КИТ), иницираше статистичко истражување, кое го води Државниот Завод за статистика. Истражувањето се однесува на присуство на ИКТ и употреба на ИКТ, и е подготвено во согласност со ЕУРОСТАТ методологијата.

Истражувањето се состои од 4 прашалници: (1) за компании (не-финансиски); (2) компании од финансискиот сектор; (3) домаќинства; (4) владини органи и организации, јавен сектор и агенции.

Ќе се собираат податоци за: хардвер, мрежа, Интранет, web користење и презентација, оперативни системи, databази, софтвер, машини за пребарување, човечки ИКТ ресурси, обуки и инвестиции во областа на ИКТ.

Ова истражување ќе биде реализирано во период Јануари – Март 2005, и претставува дел од НПИО.

### ***Е. Приватен сектор***

#### **1. Колкав е процентот на претпријатија кои работат со е-бизнис, според големина и сектор доколку е можно? Кои апликации?**

Барањата од страна на граѓаните за е-бизнис и е-комерц решенија се ниски поради ниската стапка на пенетрација на Интернет кај граѓаните во Македонија.

Компаниите од ИТ секторот во Македонија се водечките субјекти кои нудат и применуваат е-бизнис решенија. Овој сектор забележа годишен пораст од 11,44% (податоци за 2002/2003)<sup>1</sup>. Статистичките податоци и истражувања во овој сектор се воглавно обезбедени од Министерството за економија, Македонската Стопанска комора, Државниот завод за статистика, Македонската асоцијација за информатичка технологија (МАСИТ) <http://www.masit.org.mk>, УНДП и ГТЗ-ПСП (Deutsche Gesellschaft fur Technische Zusammenarbeit GmbH – Промовирање на приватниот сектор) <http://www.gtzipsp.com.mk>.



Второ-рангиран сектор во категоријата на сектори кои применуваат е-бизнис е секторот за финансии и банкарство. Некои банки кои обезбедуваат Интернет електронски клучеви за нивните клиенти го олеснуваат он лајн прегледот на состојбата на нивните сметки, како што се на пример: Стопанска банка ([www.stb.com.mk](http://www.stb.com.mk)), Комерцијална банка ([www.kb.com.mk](http://www.kb.com.mk)), како и можноста која ја нуди Тутунска банка ([www.tb.com.mk](http://www.tb.com.mk)) за извршување на он лајн трансакции при домашни и странски исплати преку Интернет. Исто така, постојат информации за трансакциите, кредитите, депозитите, пазарот на странски валути, услуги и анализи. На сите банкарски веб страници постојат можности за симнување на соодветни формулари. Од неодамна е овозможен пристап на клиентите до информациите во врска со сметките и домашните трансакции.

Согласно канцеларијата за регистрирање на националниот домен (МАРНЕТ – Македонска академска и истражувачка мрежа) во Табела 1 дадени се регистрираните домени во Македонија.

Табела 1. Поделба на регистрирани домени .mk	
Вид на домен	Број на елементи
.com.mk	4.635 (1.200 активни)
.edu.mk	76
.gov.mk	153
.net.mk	280
.org.mk	844

Видот на информации кои се презентирани на најпосетените 422 веб страници .com.mk е прикажан во табела 2.

Табела 2. Содржина на најпосетените .com.mk страници	
Вид на информација	Број на .com.mk сајтови (од кои 422 се најразвиени)
0 –Основни информации	422
1 –Основни информации, упатства,	29
2 - Интерактивност во една насока; преземање на форми/ обрасци	69
3 Интерактивност во два насоки	64
4 -Трансакции	10

Табела 3. Видови на услуги кои се нудат преку .com.mk веб страниците

Извор на услуга	Понудени услуги					
	B2B	B2C	C2C	C2B	B2C, C2C, C2B	B2C, C2B, C2C, B2B
Сајтови од доменот com.mk; 422 се најразвиени од вкупно 1200 активни сајтови	363	392	34	113	85	17
B2C Деловен субјект до Клиент C2B Клиент до Деловен субјект	B2B Деловен субјект до Деловен субјект C2C Клиент до Клиент					

Сепак, во моментов, B2B сегментот е на многу ниско ниво и е наведен само како одредба во ценовникот, информациите и проспектите за бизнис партнерите и соработниците. Во врска со претходното, постојат неколку бизнис портали, како што се порталот на Еуро Бизнис, (<http://www.seebiz.net.mk>), порталот Trade point (<http://www.eurobc.com.mk>), IT Trado Portal

(<http://www.trado.org>), и порталот на Македонската Стопанска комора, (<http://www.mchamber.org.mk>), кои нудат информации и алатки за подобрување на начинот на кој се води бизнисот, како и контактите и промовирањето на компаниите на локално и меѓународно ниво преку ефикасна употреба на современата информатичка технологија и услугите поврзани со трговијата.

Некои од компаниите, како што е АД Македонски телекомуникации (<http://www.mt.com.mk>), неколку компании од ИТ секторот и слични на нив нудат комплетни портали со следна содржина: Веб портал, он лајн купување (<http://www.ekupisi.com>), пребарување и алатки за пронаоѓање на документација, интерактивни каталози и понуди за претплата, регистрација на корисници, SMS и WAP услуги, м-комерц и слично.

Детален преглед на конкурентноста на компаниите во поглед на расположливите ресурси и капацитетот за бизнис на странски пазари е даден во последната студија за Конкурентноста на Западно-Балканските компании (Брисел, 2004 година), подржана од Стопанската комора на Република Македонија. Во Табела 3 се дадени примери за некои параметри од студијата.

Табела 3. Извадок од прегледот за опрема и е-маил достапност на регистрираните компании

Параметри за Македонските компании	Процент на компании
Компании кои имаат по еден РС за секој вработен	15%
Компании кои имаат е-маил адреса за секој вработен	9%
Компании кои имаат е-маил адреса за клучниот персонал	40%

Постојат неколку нови чекори во поглед на употребата на примената на м-комерц решенијата, во главно во делот кој се однесува на Интернет претплата, а не постојат никакви индикатори за употреба на мобилните телефони во однос на можноста за „плаќање преку мобилен телефон„.

Специјализирана програма за истражување на Македонските веб страници (<http://www.najdi.com.mk>) е воведена како приватна иницијатива во врска со пребарувањето на документи од Македонските страници.

Во однос на употребата на компјутери во компаниите, 88,2% од компаниите користат компјутери за финансиски потреби, додека 82,4% од нив ги користат компјутерите како алатка во некоја фаза од процесот на производство. 66% од компаниите користат професионални консултантски услуги на други организации во врска со употребата на компјутерите, е-маилот и Интернетот.

## 2. Дали се поттикнуваат претпијатија коишто користат ИЦТи? Каков тип на поттикнување?

Сеуште не постојат елементи за да се зборува за поттикнување на компаниите кои користат ИКТи, но од особена важност се активностите на компаниите и деловните асоцијации на компаниите од ИКТи секторот (<http://www.masit.org.mk>), како и активностите преземени од страна на Македонската Стопанска комора при промовирањето на обуката и имплементирањето на ИКТи стандардите во деловните активности на Македонските компании. Се очекува дека по усвојувањето на Националната стратегија за ИСТи, како и реализацијата на неколку проекти преземени во име на Македонската Стопанска комора, ќе се иницираат и ќе се стават во функција повеќе иницијативи за компаниите кои користат ИКТи.

Стопанска комора (<http://www.mchamber.org.mk>) предложи проект (април 2003 година) за **е-бизнис** во Македонската бизнис дејност со воведување на EANCOM стандард и препораки за користење на XML формат. По усвојувањето на Законот за електронски потпис, Стопанска



комора ќе изготви практични препораки и упатства за воведување на употребување и архивирање на дигитално потпишаните документи. Се предлага формирање на работна група за работа на стандардизацијата на финансиските трансакции.

Во рамките на Стопанска комора формиран е **Инфоцентар** за **е-комерц**, кој им помага на компаниите преку семинари, обука и советодавни услуги.

Врз основа на досегашните искуства од Веб-порталот на Стопанска комора, се очекува подобрување и проширување на услугите насловени како Создавање на современи бизнис услуги со користење на најновите информатички технологии. Целта е да се изгради единствен, интегриран и интерактивен веб-ориентиран информатички систем на Стопанска комора, преку надградба и реструктурирање на постоечкиот информатички систем од последните 12 години. Во листата на предвидени услуги се следните: WAP услуга, апликации за процесот на усогласување на побарувачката со набавката на пазарот, и е-Маркет центар за веб рекламирање на малите претпријатија. Во документот за менаџмент со системот предвидени се подобрувања и обновувања, како и употреба на базата на податоци на Комората.

Во рамките на Националната политика за информатичко општество (НПИО), <http://www.kit.gov.mk>, има посебен дел за **е-бизнис**, во кој ќе се дефинираат приоритетни проекти. Се очекува, НПИО да биде подготвен во март 2005.

Собранието на Република Македонија усвои некои од клучните закони во врска со хармонизацијата на ИКТ стандардите, Законот за авторски права и сродни права („Службен весник на РМ“ бр. 47/96, 03/98, 98/02 и 04/05), Законот за електронски потпис („Службен весник на РМ“ бр. 34/01 и 06/02), Закон за индустриска сопственост („Службен весник на РМ“ бр. 40/04, пречистен текст) и Закон за телекомуникации („Службен весник на РМ“ бр. 33/96, 17/98, 28/00, 04/02 и 37/04), додека регулативата со која се дефинираат процедурите и институциите е во подготовка.

Во врска со ситуацијата и активностите на ИКТ индустријата во Македонија, како и на компаниите кои работат во овој сектор, во последните четири до пет години беа спроведени неколку истражувања и анализи, каде што сите информации и податоци кои се подоле презентирани беа реализирани од страна на Германската техничка соработка (ГТЗ), Министерството за економија, Агенција за меѓународен развој на САД (УСАИД) и Македонскиот центар за бизнис ресурси (МБРЦ).

Покрај тоа, постојат навестувања дека некои институции имаат план за оваа година за понатамошно и подлабоко истражување на Македонскиот ИКТ профил: Државниот завод за статистика на Република Македонија, проектот Активност за конкурентност во Македонија и МАСИТ. Целите на овие студии се да ги претстават сегашните настани, позитивни страни, негативности и потенцијали на ИКТ секторот во Македонија; да соберат релевантни податоци за важните ИКТ индикатори; и да ги информираат потенцијалните инвеститори и меѓународната заедница за можностите за соработка со Македонските ИКТ компании, како и да ги прикажат потребите од техничка поддршка.

Сепак, просечната продажба на РС изнесува приближно 15.000 за минатите неколку години, додека соодносот помеѓу хардверот и софтверот е од 70% до 30%. Годишната продажба на РС за 2000 година изнесува повеќе од 23.000 и дополнителни 2.000 сервери, додека вкупниот број на инсталирани компјутери во земјата според некои проценки изнесува 100.000, или пак од 150.000 – 200.000 според други извори.

Година	Број на персонални компјутери	РС/100 домаќинства	РС/1000 по глава на жител
2001	72.000	12,02	34,98
2002	94.000	15,56	45,3

2003	118.000	20,16	58
2004	140.000	28	81,3
Извор: Завод за статистика на Република Македонија			

Повеќето од најголемите светски ИТ компании, како што се Microsoft, CISCO, IBM, Autodesk, Compaq, Hewlett Packard, Dell, Siemens, Sun Microsystems, Apple, Lotus, ORACLE, во Македонија се присутни преку свои претставништва, дистрибутери, дилери, препродавачи, провајдери на солүции и бизнис партнери. Покрај тоа, одреден број на компании се ориентирани кон склопување, продажба и одржување на нивните сопствени компјутерски системи. И покрај тоа што како процент од вкупната продажба, продажбата на компјутери со заштитни имиња е во пораст, сеуште околу 65% од ПЦ кои се продадени се склопуваат во Македонија, а само 35% се компјутери со заштитни имиња. Ситуацијата со серверите е следна: 55% со заштитно име и 45% склопени во Македонија.

Последниот голем чекор кон подобрување на присутноста на глобалните ИТ компании во земјата е официјалното отварање на канцеларијата на Microsoft во Македонија, како дел од прашањата опфатени со договорот за стратешко партнерство потпишан во декември 2003 година помеѓу Владата на Република Македонија и Корпорацијата Microsoft. Согласно со овој Договор, Македонската влада ќе има пристап до лиценцираниот софтвер на компанијата, а за возврат, Microsoft ќе инвестира во Македонија 6 милиони САД долари во периодот од следните четири години и ќе отвори своја канцеларија во главниот град, со цел да помогне при имплементацијата на своите апликации во владините институции. Исто така, Microsoft се согласи да донира над 6.000 софтверски лиценци за користење во училиштата во земјата. Во овој документ се специфицирани условите за донирање лиценци, придружни консултантски услуги, и се наведуваат и следните пет договори кои потпаѓаат под договорот за стратешко партнерство: договор за Enterprise Agreement, Enterprise Enrolment Agreement, Microsoft бизнис договор, договор за донација и договор за услуги). Вкупниот износ на овој Договор е 3.9 милиони САД долари.

Бројот на вработени во ИТ компаниите во Македонија изнесува од 2 до 40 вработени, и е приближно ист со компаниите кои работат само со развој на софтвер. Во главно, вработените во овој сектор се високо квалификувани, добро обучени ИТ експерти, едуцирани во некои од трите Универзитети во Македонија, кои нудат образование за сите студенти од ИКТ областа.

Во ИСП (Провајдери на Интернет услуги) има околу 160 вработени.

Во компаниите кои се оператори со телефонски услуги, има околу 3,500 вработени.

Просечната нето плата на ИТ експертите изнесува околу 400 Евра, што е двојно повеќе од вкупниот просек за Македонската економија, додека за експертите во секоја ИКТ област поодделно не постојат одделни податоци.

Во рамките на проектот „Поттикнување на конкуренцијата во Македонија, на крајот на 2003 година, беше формиран ИКТ кластер (<http://www.mca.org.mk>), за промоција на ИКТ вештините и обезбедување ИКТ платформа, со чија помош водечките Македонски индустриски сектори ќе можат да произведуваат и лансираат производи кои ќе бидат по-конкурентни.